

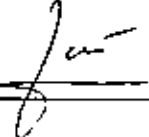
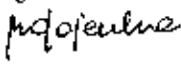
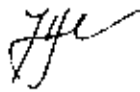
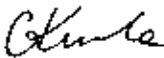
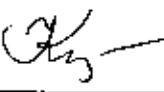

ZARZĄD GMINY NAREW

**Załącznik Nr 3
do uchwały Nr IX/69/99
Rady Gminy Narew
z dnia 7 grudnia 1999 r**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY NAREW**

Narew 1999 r

**Opracowanie zostało wykonane na zlecenie
Zarządu Gminy w Narwi / umowa nr 3/99 z dn. 08.02.1999 r./
przez zespół autorski w następującym składzie**

Lp.	Imię i nazwisko	Specjalność	Podpis
1.	mgr. inż. arch. Barbara Kurdybelska	główny projektant, zagadnienia przestrzenne	<i>Barbara Kurdybelska</i> mgr. arch. architekt upa. do proj. w plan. przestrz. Nr 555 88
2.	mgr. Tadeusz Januszewski	zagadnienia programowe, i formalnoprawne	
3.	mgr. Bożena Gajewska	środowisko przyrodnicze	
4.	mgr. Jan Kruszewski	komunikacja	
5.	mgr. inż. Czesława Kruszewska	Infrastruktura sanitarna	
6.	inż. Elżbieta Kępska	Elektroenergetyka c.o. gaz, telekomunikacja	
7.	mgr Jolanta Zaniewska	opracowanie graficzne	
8.	tech. ekon. Marta Konopko	opracowanie techniczne	

Spis treści

WSTĘP

1. Podstawa prawna opracowania	5
2. Przedmiot studium	5
3. Części składowe studium	6
4. Podstawowe informacje o gminie	6

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

1) Ocena walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska	10
1.1. Położenie fizyczno – geograficzne i administracyjne oraz struktura użytkowania gruntów	10
1.2. Rzeźba terenu	10
1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne	11
1.4. Wody powierzchniowe i podziemne	14
1.5. Gleby jako element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	19
1.6. Lasy	22
1.7. Warunki klimatyczne	24
1.8. Obiekty i obszary prawnie chronione	26
1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska	26
1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego	30
2) Sieć osadnicza, funkcje gminy, środowisko kulturowe	32
2.1. Sieć osadnicza, funkcje gminy	32
2.2. Środowisko kulturowe	33
3. Sfera społeczna – warunki życia ludności	39
3.1. Ludność, zasoby pracy i ich wykorzystanie	39
3.2. Warunki życia ludności	48
4. Sfera produkcyjna	59
4.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna i jej wykorzystanie	59
4.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza	66
5. Komunikacja	72
5.1. Sieć drogowa	72
5.2. Techniczne zaplecze motoryzacji	81
5.3. Komunikacja autobusowa PPKS	81

5.4. Ocena funkcjonowania komunikacji	82
6. Infrastruktura techniczna	83
6.1. Zaopatrzenie w wodę	83
6.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych	88
6.3. Gospodarka odpadami stałymi	91
6.4. Elektroenergetyka	94
6.5. Ciepłownictwo	95
6.6. Gazownictwo	96
6.7. Telekomunikacja	96
7. Syntetyczna ocena poziomu zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowania gminy	98
8. Elementy przestrzennego zagospodarowania gminy o charakterze ponadgminnym	100

CZĘŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY.102

1. Polityka przestrzenna gminy	103
1.1. Kierunki rozwoju funkcji gminy oraz wiejskich jednostek osadniczych.....	103
1.2. Problemy i bariery rozwoju gminy	104
1.3. Szanse rozwoju gminy	104
1.4. Cele rozwoju przestrzennego gminy Narew	106
1.4.1. Główne cele rozwoju	106
1.4.2. Cele ekologiczne rozwoju	106
1.4.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym	106
1.4.4. Cele rozwoju gospodarczego	107
1.4.5. Cele rozwoju komunikacji	107
1.4.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej	107
1.5. Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe	108
1.6. Obszary przekształceń przestrzennych	109
2. Kierunki i zadania zagospodarowania przestrzennego gminy realizacja rozwoju przestrzennego	110
2.1. Kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego	110
2.2. Kierunki i zadania ochrony dóbr kultury	117
2.3. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej i obszary dla tych potrzeb	118

2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego gminy i terenów dla tych potrzeb	121
2.4.1. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła oraz obszary pod zabudowę przemysłowo – rzemieślniczą	122
2.4.2. Kierunki rozwoju rolnictwa i leśnictwa – obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zakazy zabudowy	123
2.4.3. Kierunki rozwoju obszarów wypoczynkowych	125
2.5. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji	126
2.6. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej	131
2.6.1. Prognoza zapotrzebowania wody	131
2.6.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych	134
2.6.3. Gospodarka odpadami stałymi	135
2.6.4. Elektroenergetyka	139
2.6.5. Zaopatrzenie w gaz	140
2.6.6. Ciepłownictwo	141
2.6.7. Telekomunikacja	141
2.7. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa	142
2.8. Kierunki działań i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy	143
2.9. Cele i kierunki polityki przestrzennej państwa i województwa na obszarze gminy Narew oraz zadania służące ich realizacji	144
Załącznik Nr 1. Zestawienie gruntów rolnych mienia komunalnego	148
Załącznik Nr 2. Zestawienie gruntów rolnych Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa	149

WSTĘP

1. Podstawa prawna opracowania

Podstawami prawnymi opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narew„ są:

- a) art. 6. ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U.2 1999r. Nr. 15 poz. 139),
- b) uchwała Nr III/125/98 Rady Gminy w Narwi z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narew”
- c) umowa o dzieło Nr 3/99 z dnia 8 lutego 1999 r. zawarta między Zarządem Gminy w Narwi a Głównym Projektantem opracowującym projekt „Studium”

2. Przedmiot studium

Przedmiotem studium są:

1. Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z:

- a) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- b) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- c) stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- d) prawa własności gruntów,
- e) jakości życia mieszkańców,
- f) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,

2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy:

- a) obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zagrożenia środowiskowe,
- b) obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy
- c) obszary zabudowane,
- d) obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę ,
- e) kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacji, w tym tereny do wytyczenia ścieżek rowerowych,
- f) obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe,
- g) polityka przestrzenna gminy i zadania do realizacji celów rozwoju,
- h) obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa,

3. Części składowe studium:

Na studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narew składają się:

- a) rysunek uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy w skali 1 : 25 000,
- b) rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w skali 1 : 25 000,
- c) tekst studium,
- d) dokumenty formalno – prawne,

4. Podstawowe informacje o gminie Narew

4.1. Rys historyczny wsi Narew

„O zamierzchłej przeszłości Narwi świadczą kurhany rozrzucone w okolicy oraz ślady domniemanych grodzisk na tzw. Zamczysku i na Kuraszewie. Przepuszczalnie była to osada poprzedzająca powstanie Narwi.

Miasto zostało założone pod Puszcą Bielską, dziś zwaną Ładzka, u przeprawy przez Narew na drodze handlowej z Mazowsza i Brześcia, która za Narwią rozdziela się na 2 główne drogi; jedna przez Puszcę Błudowską i Kryńską do Grodna i Wilna, a drugą przez Puszcę Jałowską do Mińska i Moskwy. U zbiegu tych 2 dróg założono rynek otoczony nieregularnie rozplanowanym miasteczkiem.

Prawa miejskie chełmińskie, otrzymała Narew w 1514 r. od króla Zygmunta I.

Przywilej lokacyjny zwalniał Narew od świadczeń z wyjątkiem 1 zł. kapszczyzny od karczmy, 30 gr. lit. czynszu, 2 kur, 2 beczek owsa i wozu siana od włóki. W 1529 r. lokalizacja miasta zostaje ponowiona. Narew otrzymała wtedy prawo miejskie magdeburskie oraz m. in. prawo wolnego spławu na rzece Narwi i prawo pobierania opłat od spławu drzewa, przywilej na 3 jarmarki oraz 2 cotygodniowe targi. Przywileje te zostały potwierdzone przez Zygmunta Augusta w 1555 r., Stefana Batorego w 1576 r., a następnie przez innych królów. W 1566 r. Zygmunt August nadał przywilej Żydom w Narwi.

Do ostatniej wojny były zachowane księgi miejskie prowadzone od 1519 r.

Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława założono w 1528 r. Otrzymał on jako uposażenie folwark Raczki i 3 wsie. Przy kościele była szkoła. W 1560 r. istniała w Narwi cerkiew, a przed 1574 r. został ufundowany przez Massalskiego monaster wzniesieński.

Według ilustracji z 1576 r. Narew liczyła 178 domów, w tym 58 bez ról, 24 rzemieślników (w tym 12 kołodziej, 2 kowali, 2 szewców, 5 piekarzy, 2 rzeźników, bednarza), 2 przekupniów, 7 rybaków, 12 karczem piwnych i 2 miodowe. W 1580 r. miasto liczyło 144 domy i 43 rzemieślników

Do miasta należało 150 włók słabych gruntów; pod miastem były 3 młyny, w tym jeden z foluszem i stępą jaglaną.

W 1616 r. Narew miała 189 domów; liczba rzemieślników wzrosła do 135. W 1560 r. eksploatowano rudę żelaza. W 1560 r. Jan Kazimierz nakazał wybudowanie mostu na rzece Narew.

Rozwój Narwi został zahamowany przez wojny szwedzkie. Na skutek zniszczeń wojennych w 1660 r. były tu zaledwie 24 domy, zamieszkiwało 22 piwowarów i 2 rybaków, a pod miastem czynne były 2 młyny. Również okoliczne wsie zostały wyludnione. Dalszy upadek znaczenia Narwi nastąpił w związku z zarządzeniem Stanisława Augusta z 1767 r. zakazującym wycięcia drzewa i jego wywozu z puszczy. W mieście było 73 gospodarzy – mieszczan z rolą, 12 ogrodami i 8 bez ogrodów.

Od początku XVII w. Narew była ośrodkiem niedużego królewskiego starostwa narewskiego, wydzielonego ze starostwa bielskiego i obejmującego w roku 1627 2 folwarki i 1 wieś oraz posiadającego 2 młyny, browar i cegielnię.

Narew, należąca po III rozbiorze do zaboru pruskiego, od 1807 r. do Rosji była małym miasteczkiem, składającym się z 95 domów, liczącym nieco powyżej 400 mieszkańców, którzy utrzymywali się głównie z uprawy chmielu. Pod koniec XIX w. liczba mieszkańców wzrosła do 1612 w 1885 r. W 1921 r. Narew liczyła 174 domy i 963 mieszkańców; pod miastem był wiatrak, tartak i młyn. W 1931 r. było tu 1301 mieszkańców.

Prawo miejskie utraciła Narew w 1934 r.

W czasie okupacji hitlerowcy wywieźli Żydów do obozów zagłady, a w 1942 r. rozstrzelano na miejscu 45 osób.¹

4.3. Podstawowe informacje

Gmina Narew położona jest w północno – zachodniej części powiatu Hajnówka i graniczy z gminami: Zabłudów, Michałowo, Hajnówka, Czyże i Bielsk Podlaski.

Powierzchnia gminy w granicach administracyjnych wynosi 24179 ha, co stanowi 1,2 % powierzchni województwa podlaskiego i 14,9 % powierzchni powiatu hajnowskiego.

Gmina podzielona jest na 38 sołectw (48 miejscowości).

Według stanu na 30.06. 1998 r. gmina liczyła 4842 mieszkańców, co stanowiło 0,4 % ludności województwa podlaskiego, w tym 0,94 % ludności terenów wiejskich województwa. W stosunku do ludności powiatu hajnowskiego ludność gminy stanowi 17,1 %.

Gęstość zaludnienia gminy wynosi 20 osób na 1 km², wobec 61 osób na 1 km² w województwie podlaskim i 33 osób na 1 km² w powiecie hajnowskim. W strukturze użytkowania gruntów gminy, użytki rolne stanowią 61,9 % (14975 ha) W powiecie hajnowskim użytki rolne stanowią 41,8 %, zaś w województwie podlaskim 59,7 % powierzchni ogółem. Lasy zajmują 28,8 % powierzchni gminy (29,3 % w województwie podlaskim i 49,4 % w powiecie hajnowskim).

¹ Miasta Polskie w Tysiącleciu, Wrocław, Warszawa, Kraków. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wyd. 1965r.

Do sektora prywatnego należy 55 % powierzchni gruntów gminy ogółem i 74,8 % powierzchni użytków rolnych.

Środowisko przyrodnicze gminy nie jest zdegradowane.

Do obszarów chronionych należą:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”,
- pomniki przyrody,

Główną rzeką przepływającą przez obszar gminy jest Narew. Wartości kulturowe istniejące na terenie gminy w postaci obiektów zabytkowych i obiektów o wartościach historyczno – kulturowych oraz stanowisk archeologicznych świadczą o bogatym osadnictwie tych ziem.

Liczba ludności gminy w okresie powojennym (lata 1946 – 1997) zmalała o połowę. Przyczyną tego jest głównie ujemne saldo migracji a także ujemny przyrost naturalny.

Zauważalny jest też proces starzenia się ludności gminy, gdyż udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi w gminie 30,1 %, gdy w województwie podlaskim wynosi on 15,4 %, zaś w powiecie hajnowskim 21,2 %. Ludność rolnicza w gminie stanowi 74,1 % ogółu ludności.

W rolnictwie indywidualnym zatrudnionych jest 2373 osoby, co stanowi 68,2 % zawodowo czynnej ludności gminy.

Bezrobocie w gminie w liczbie 190 osób stanowi 7,9 % ludności w wieku produkcyjnym.

Warunki mieszkaniowe istniejące w gminie są lepsze niż średnio w województwie podlaskim i powiecie hajnowskim. Na 1000 mieszkańców przypada w gminie 404 mieszkań (304,8 w województwie i 361,3 w powiecie hajnowskim).

Na terenie gminy istnieje 1430 gospodarstw rolnych. Średnie gospodarstwo rolne liczy 9,9, ha użytków rolnych (10,7 ha w województwie podlaskim i 7,7, ha w powiecie hajnowskim).

Podstawową funkcją gminy jest produkcja rolna.

Plony uzyskiwane w gminie odpowiadają średniemu poziomowi plonów byłego województwa białostockiego (24,4 z 1 ha), zaś obsada zwierząt jest niższa niż w obecnym województwie podlaskim i powiecie hajnowskim.

Np. w gminie na 100 ha użytków rolnych jest 48 sztuk bydła i 26,3 sztuk trzody chlewnej, podczas gdy w woj. podlaskim jest odpowiednio 54 sztuki bydła i 77 sztuk trzody chlewnej, zaś w powiecie hajnowskim odpowiednio 41 i 48. Działalność gospodarczą na terenie gminy prowadzi 174 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, w tym 166 firm prywatnych. Do największych zakładów przemysłowych na terenie gminy należy firma „PRONAR” w Narwi, zatrudniająca ok. 200 osób oraz RSP „ROLMAK” w Makówce (ok. 200 osób).

CZEŚĆ I

**UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY NAREW**

1. Ocena walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska

1.1. Położenie fizyczne – geograficzne i administracyjne oraz struktura użytkowania gruntów

- Gmina Narew położona jest w obrębie trzech mezoregionów: Wysoczyzna Białostocka na północy, Dolina Górnej Narwi w środkowej części gminy i Równina Bielska na południu, w/w mezoregiony wchodzi w skład jednostki wyższego rzędu – makroregionu Nizina Północnopodlaska (J. Kondracki 1978 r.),
- W układzie administracyjnym gmina Narew położona jest w północno – zachodniej części powiatu Hajnówka i graniczy od północnego – zachodu z gminą Zabłudów, od północy z gminą Michałowo, od wschodu z gminą Narewką, od południa z gminami Hajnówka i Czyże, a od zachodu z gminą Bielsk Podlaski.
- Strukturę użytkowania gruntów gminy Narew z 1997 r. ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 1

wyszczególnienie	użytkowanie gruntów wg granic administracyjnych			
	w całym rolnictwie		w gosp. indywidualnych	
	w ha	%	w ha	%
Pow. ogólna	24179	100	13306	100
użytki rolne w tym:	14975	61,93	11208	84,24
- grunty orne	7653	31,65	5834	43,85
- sady	5	0,03	4	0,03
- łąki	4397	18,18	3493	26,25
- pastwiska	2920	12,07	1877	14,11
Lasy i grunty leśne	6973	28,84	1555	11,68
Pozostałe grunty i nieużytki	2231	9,23	543	4,08

źródło: Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1997 r. – U.S. Białystok 1998 r.

1.2. Rzeźba terenu.

Gmina Narew położona jest w obrębie trzech mezoregionów: Wysoczyzna Białostocka na północy, Dolina Górnej Narwi w środkowej części gminy i Równina Bielska na południu.

- Wysoczyzna Białostocka – obejmuje północną część gminy. Ukształtowanie powierzchni Wysoczyzny jest zróżnicowane przestrzennie i bardzo urozmaicone. Cechą charakterystyczną jest znaczne wyniesienie nad poziom morza (151 – 153 n.p.m.) oraz występowanie równoleżnikowych, rytmicznie powtarzających się ciągów

moren czołowych. Na terenie gminy wyraźnie widoczny jest ciąg moren czołowych na linii Ryboły – Trześcianka – Juszkowy Gród. Strefę moren czołowych cechuje dość duża wysokość względna, stosunkowo duże nachylenie zboczy oraz liczne zagłębienia terenu o utrudnionym odpływie. Strefie moren czołowych towarzyszą rozległe pola sandrowe w większości porośnięte lasem (resztki dawnej Puszczy Błudowskiej).

- Dolina Górnej Narwi – obejmuje dolinę rzeki Narew w środkowej części gminy, położoną na wysokości 128 – 134,5 m n.p.m. Narew na tym odcinku przyjmuje kierunek W-E, płynąc szeroką około 1-2 km doliną. Dolina jest silnie zatorfiona z licznymi starorzeczami.
- Równina Bielska – zajmuje południową część gminy. Cechą charakterystyczną Równiny jest jej płaskorówninna rzeźba terenu, z występującymi licznie pagórami kemowymi. Zajmują one niewielkie powierzchnie, a wysokość ich wynosi od 4 do 10 m. Płaski charakter Równiny Bielskiej urozmaicają zdenudowane ciągi moren czołowych przebiegające wzdłuż południowej granicy gminy. Moreny te wznoszą się 10 – 20 m. ponad otaczający teren. Równina Bielska położona jest na wysokości 140 – 170 m n.p.m.

Niskofalista rzeźba gminy Narew stanowi korzystny element środowiska przyrodniczego do rozwoju i funkcjonowania rolnictwa. Średni wskaźnik bonitacji rzeźby terenu w skali 10 punktowej IUNG wynosi 7,8 pkt. (średni wskaźnik dla województwa białostockiego 7,7 pkt).

Współczesne procesy geomorfologiczne na obszarze gminy nie powodują istotnych zmian w rzeźbie terenu – zmiany powodowane erozją wodną są znikome i nie wpływają na istotne zmiany w konfiguracji terenu, jedynie niewielkie zmiany w jej krajobrazie powodowane są powierzchniową eksploatacją surowców mineralnych.

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne.

1.3.1. Budowa geologiczna

Pod względem tektonicznym obszar gminy Narew znajduje się w obrębie Wyniesienia Mazursko – Suwalskiego wchodzącego w skład platformy wschodnioeuropejskiej.

Węglanowe skały kredy górnej wraz z osadami trzeciorzędowymi budują podłoże czwartorzędu. Powierzchnia tego podłoża jest znacznie morfologicznie zróżnicowana, co warunkuje zmienną miąższość utworów czwartorzędowych.

Utwory czwartorzędowe na terenie gminy Narew reprezentowane są przez osady zlodowacenia południowo – polskiego i środkowo – polskiego oddzielone osadami interstadialnymi.

Utwory zlodowacenia południowo – polskiego reprezentowane są przez naprzemianległe osady zastoiskowe, piaszczysto – żwirowe, gliny zwałowe, piaski i gliny fluwioglacjalne oraz muły i ropy. Wyżej zalegają osady interstadialu mazowieckiego wykształcone jako piaski i żwiry rzeczne oraz osady jeziorne z cienkimi wkładkami torfu.

Utwory zlodowacenia środkowopolskiego mają największy udział w budowie pokrywy czwartorzędowej gminy.

Stadiał maksymalny tego zlodowacenia reprezentują mułki i ropy zastoiskowe oraz 40 – to metrowej grubości gliny zwałowe przedzielone i przykryte osadami fluwioglacjalnymi wykształconymi w postaci utworów piaszczysto – żwirowych.

Stadiał mazowiecko – podlaski reprezentują dwa poziomy utworów piaszczysto – żwirowych przedzielone warstwą gliny zwałowej o miąższości ca 24 m, i pokryte warstwą 5 – 13 m osadów jeziornych.

Stadiał północno – mazowiecki zlodowacenia środkowo – polskiego reprezentują dwa poziomy fluwioglacjalnych piasków i żwirów (20 – 24 m miąższości) przedzielone 20 – 25 m warstwą gliny zwałowej, oraz drobne piaski zastoiskowe, mułki i ropy warwowe. Do osadów tego stadialu zalicza się również występujące na powierzchni terenu, gliniasto – piaszczysto – żwirowe utwory lodowcowe budujące wzniesienia moren czołowych.

Holocen na terenie gminy Narew reprezentują piaski i mady dolin rzecznych, namuły zagłębień bezodpływowych i torfy. Miąższość osadów holocenijskich nie przekracza 5 m.

Bezpośrednio na powierzchni terenu występują piaszczysto – żwirowe osady wodnolodowcowe. Stanowią one podłoże słabej jakości gleb i w znacznym stopniu są zalesione. W części południowej obszaru gminy Narew, w budowie powierzchniowej biorą udział głównie gliny zwałowe.

1.3.2. Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Narew ściśle wiąże się z utworami czwartorzędowymi. Występują one przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową.

1) Na terenie gminy Narew występują następujące surowce mineralne:

- a) surowce ilaste – złożone stanowią utwory ilasto – mułkowe o miąższości powyżej 30 m, zalegające pod nakładem 0,1 – 6,0 m osadów piaszczysto – gliniastych. Występują w okolicy wsi Krzywiec i Grodzisko
- b) kruszywo naturalne grube – występuje w północnej i zachodniej części gminy w obrębie form czołowo morenowych oraz osadów lodowcowych (w formie gniazd, soczewek, i płatów osadów lodowcowych). Większe wyrobiska tego surowca znajdują się w okolicach Waniewa i Gorędczyna,

- c) kruszywo naturalne drobne – na terenie gminy występuje w formie gniazd, soczew i nieciągłych warstw wśród utworów wodnołodowcowych, lodowcowych, czołowomorenowych i rzecznych. Większe wyrobiska tego surowca znajdują się w okolicy wsi Trześcianka, Tyniewicze Małe i Gradoczno,
- d) torf – występuje w południowej części gminy. Są to torfowiska niskie, zbudowane głównie z torfów trzyconych i mszystych. Do chwili obecnej torfy nie znajdują zastosowania gospodarczego.
- 2) W gminie Narew zostały udokumentowane następujące złoża:
- złoża surowców ilastych – rejon wsi Krzywiec – Grodzisko, zasoby szacunkowe – 8 mln. m³,
 - pospółka – rejon wsi Gorodczyno, udokumentowano 7.600 ton zasobów bilansowych i 22 000 ton zasobów bilansowych,
 - kruszywo naturalne grube – „złoże Waniewo „ – stan zasobów zarejestrowanych na 1.01.1991 r. – 178 000 ton.
- 3) Na terenie gminy Narew wydzielono obszary perspektywiczne występowania surowców:
- a) kruszywo naturalne drobne:
- rejon wsi Gradoczno
 - rejon wsi Trześcianka
 - rejon wsi Doratynka
 - rejon wsi Tyniewicze Małe
 - rejon wsi Łopuchówka
 - rejon wsi Makówka
 - rejon wsi Podwański
 - rejon wsi Cimochy
 - rejon wsi Odrynki
- b) kruszywo naturalne grube
- rejon wsi Soce
 - rejon kolonii Soce
 - rejon wsi Białka
 - rejon wsi Ordynki
 - rejon wsi Podborowisko
 - rejon wsi Łosinka
 - rejon wsi Przybudek
 - rejon wsi Rzepiska
 - rejon wsi Chrabostówka
 - rejon wsi Tyniewicze Wielkie
- 4) Na obszarze gminy występuje 25 punktów eksploatacji surowców mineralnych w tym 3 wyrobiska ze względu na złą jakość surowca, małe

zasoby lub całkowity brak możliwości rozszerzenia eksploatacji kwalifikuje się do rekultywacji.

Surowce mineralne eksploatowane na terenie gminy Narew mają zastosowanie głównie w budownictwie mieszkaniowym i drogowym.

Analiza istniejących materiałów geologicznych wykazała brak perspektyw znalezienia na terenie gminy złóż kruszywa naturalnego i surowców ilastych ceramiki budowlanej o znaczeniu przemysłowym. Znaczenie lokalne mogą mieć złoża kruszywa grubego i drobnego występujące w rejonach perspektywicznych.

*Materiały źródłowe – Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych stałych na terenie województwa białostockiego – gm. Narew.

Przedsiębiorstwo Geologiczne Warszawa 1992 r. – archiwum UW.
Białystok.

1.4. Wody powierzchniowe i podziemne

1.4.1. Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Narew leży w zlewni rzeki Narew, która jest głównym odbiornikiem wód powierzchniowych. Łączna powierzchnia wód otwartych wynosi 235 ha, co stanowi 1,0 % obszaru gminy (średnio w woj. białostockim 1,0 %).

Sieć hydrograficzna na terenie gminy jest dość gęsta. Rzeka Narew płynie równoleżnikowo przez cały obszar gminy. Zarówno dolina Narwi jak i dolinki jej licznych dopływów są słabo morfologicznie zaznaczone w krajobrazie. Są to doliny szerokie, o płaskim dnie i znacznie wygładzonych krawędziach.

Głównymi prawymi dopływami Narwi są rzeki: Rudnia, Małynka, Ruda z Zabłoczanką i Olszanka. Drenują one północną część obszaru gminy. Wody powierzchniowe z części południowej zbiera rzeczka Krzywczynka oraz gęsta sieć rowów melioracyjnych znajdujących ujście w Narwi.

Na obszarze gminy znajduje się szereg zagłębień bezodpływowych wypełnionych wodą.

Ponadto w ramach koncepcji budowy obiektów i urządzeń małej retencji opracowanej przez Biuro Studiów i Projektów Gospodarki Wodnej Rolnictwa „Bipromel” w Warszawie (1996 r.) na terenie gminy Narew przewiduje się budowę lub odbudowę:

- 2 obiektów służących małej retencji,
- modernizację 3 budowli na ciekach podstawowych i 56 na obiektach melioracji szczegółowych służących nawodnieniom.

Pozwoli to na uzyskanie dodatkowej pojemności retencyjnej $V = 1373$ tys. m^3 , łączna powierzchnia wód otwartych wyniesie 137,3 ha.

Wykaz obiektów małej retencji

Tabela Nr 2

Lp.	Lokalizacja miejscowość	zlewnia			Pow. zlewni w przekr. w km. ²	Przepływ w przekroju Q 1%	Pow. zbiornika w ha	Objętość Retencyjna Tys m ³	funkcje
		II rząd	III rząd	IV rząd					
1.	STAWEK	Narew	Rudnia	-	83,9	15,1	96,3	963,0	retencyjna, gospodarcza, turystyczna, ekologiczna energetyczna
2.	BLĄKI	Narew	Małynka	-	28,6	5,1	41,0	410,0	retencyjna gospodarcza turystyczna, ekologiczna, p.poz. p. pow.

a) wielkości przepływowe rzek.

Przepływy charakterystyczne i spływy jednostkowe w podstawowych przekrojach głównych rzek gminy Narew ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Rzeka przekrój	Pow. w Km ²	Przepływy w m ³ /sek					Spływy jednostkowe l/sek/km ²				
		NNQ	SNQ	SQ	SWQ	WQ	NN	SN	S	SW %	W
NAREW wod. NAREW	1978,0	0,95	1,89	7,93	153,0	214,0	0,480	0,956	4,01	77,35	108
MAŁYNKA uj. do Narwi	54,0	0,025	0,051	0,216	-	-	0,463	0,944	4,0	-	-
RUDNIA uj. do Narwi	85,0	0,037	0,083	0,343	-	-	0,438	0,976	4,035	-	-

Przepływ dyspozycyjny (95 %) wód powierzchniowych w gminie Narew ilustruje poniższe zestawienie:

Tabela Nr 4

rzeka przekrój	przepływ w m ³ /sek z obszaru			pow. w km ² u ujścia
	SNQ (95%)	Qn*	Q dyspozycyjny.	
NAREW wod. Narew	1,89	1,32	+ 0,57	1978,0

* przepływ nienaruszalny (wielkość wg kryterium hydrobiologicznego IM i GW Warszawa 1980r.) w podstawowych przekrojach SNQ (95 %)

Na terenie gminy Narew dorzecze rzeki Narew zostało zaliczone do zlewni o wystarczających zasobach wodnych.

Źródło: „Uwarunkowania rozwoju woj. białostockiego wynikające z aktualnego stanu gospodarki wodno – ściekowej” – J. Stanisławski, Białystok 1986 r.

b) Zagrożenia powodziowe

Z obliczeń rzędnych zasięgu fali powodziowej dla rzek byłego województwa białostockiego wynika, że zagrożone falą powodziową na obszarze gminy Narew są tereny położone nad rzeką Narew w miejscowościach:

- ujście rzeki Narewki - zasięg fali powodziowej – 135,98 m. n.p.m.
- wieś Rybaki - zasięg fali powodziowej – 134,36 m. n.p.m.
- wieś Narew - zasięg fali powodziowej – 132,59 m. n.p.m.

W funkcjonowaniu sieci rzecznej gminy Narew istotną rolę w zakresie ochrony przeciwpowodziowej spełnia niewątpliwie szeroka i zabagniona dolina Narwi.

Na terenie gminy istnieje zagrożenie powodziowe związane z ewentualną awarią zbiornika Siemianówka.

c) Stan czystości wód powierzchniowych .

Na podstawie badań przeprowadzonych w 1995 r. stwierdzono, że wody rzeki Narwi w miejscowości Narew wykazują III klasę czystości. Wskaźnikiem dyskwalifikującym do tej klasy jest jedynie utlenialność. Wysoka wartość utlenialności spowodowana jest barwą wody oraz obecnością substancji humusowych i organicznych, których źródłem jest podłoże bagienne – torfowe zlewni oraz bezpośrednie sąsiedztwo zbiornika Siemianówka.

Zgodnie z Zarządzeniem 18/71 Prezydium WRN w Białymstoku z 27.05.1971 r. wody rzeki Narwi winny odpowiadać I kl. czystości na całym terenie województwa.

W pozostałych ciekach wodnych brak jest badań kontrolnych, przy czym należy podkreślić, że nie obserwuje się tu wpływu zanieczyszczeń ściekowych związanych z działalnością gospodarczą.

1.4.2. Wody podziemne

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto – żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych.

Wodoność utworów kredowych jest słabo rozpoznana i nie pozwala na bliższe ustosunkowanie się. Natomiast występowanie wód w utworach trzeciorzędowych ma ścisłe powiązanie z piaszczystą serią oligocenu i miocenu o miąższości ca 50 m. Warstwa wodonośna w tych utworach występuje na głębokości 120 – 250 m., a wydajność studni kształtuje się w granicach 40 – 50 m³/h przy depresji 10 – 15 m.

Warunki hydrologiczne w utworach czwartorzędowych na obszarze gminy są skomplikowane i niezbyt korzystne z uwagi na dominację glin. Tym niemniej utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy.

W obrębie tych utworów wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Wyróżnione poziomy wodonośne to:

- poziom wodonośny spagowy,
- międzymorenowy poziom wodonośny,
- przypowierzchniowy poziom wodonośny,

Wody z ujęć czwartorzędowych, a w szczególności z poziomu wodonośnego międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na terenie gminy Narew. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry znajdujące się na znacznych głębokościach.

Rzeczywistą głębokość zalegania warstw wodonośnych i ich wydajność przedstawiają istniejące na terenie gminy Narew ujęcia wód podziemnych.

Tabela Nr 5

L.p.	Miejscowość	użytkownik	gl. studni w m.	gl. warstwy wodonośnej w m.	Wydajność Q m. ³ /h	depresja S w m
1.	NAREW	Wodociąg wiejski St. Nr 1	116,0	3,0 – 8,0 34,0 – 38,0 49,0 – 54,0 64,0 – 69,0 89,0 – 114,0	105,0	24,8
2.	NAREW	Wodociąg wiejski St. Nr 3	120,0	1,3 – 16,0 33,0 – 39,0 88,0 – 120,0	110	34,6
3.	NAREW	GS Piekarnia	65,0	2,8 – 4,5 49,0 – 65,0	20,37	2,20
4.	NAREW	„ROLMAK”	60,0	20,0 – 31,0 50,5 – 56,0	21,0	10,0
5.	TRZEŚCIANKA	Wieś st. Nr 1	97,0	30,5 – 37,0 56,0 – 58,0 64,0 – 66,0 66,5 – 69,5 76,0 – 98,0	57,51	35,25
6.		Wieś st. Nr 2	97,0	30,5 – 35,0 55,0 – 60,0		

				62,0 – 66,0 67,0 – 70,0 73,0 – 93,0	85,0	35,2
7.		Punkt skupu Mleka	26,5	3,5 – 13,0 18,8 – 26,5	4,0	5,8
8.	TYNIEWICZE WIELKIE	Wieś st. Nr 1	84,0	38,6 – 43,6 54,5 – 84,0	51,0	2,3
		Wieś st. Nr 2	71,0	4,0 – 5,3 35,0 – 65,0	64,0	4,25
9.	ŁOSINKA	Wodociąg wiejski	81,0	62,0 – 78,0	32,5	19,3
10.	ŁOSINKA	Ośrodek zdrowia	81,0	64,0 – 71,0	96,0	
11.	DORATYNKA	Wieś st. Nr 1	97,5	2,5 – 7,0 49,0 – 56,0 80,0 – 93,0		14,0
12.	DORATYNKA	Wieś st. Nr 2	96,0	10,0 – 18,0 46,0 – 52,0 80,0 – 92,0	64,6	14,85
13.	WAŚKI	Wodociąg wiejski	50,0	1,5 – 3,0 41,5 – 45,5	25,5	20,5
14.	GRADOCZNO	Skup mleka	32,5	2,0 – 8,0 28,0 – 32,5	0,8	4,0
15.	RYBAKI	Ośrodek Wypoczynkowy	26,0	4,3 – 9,0 11,0 – 24,0	15,0	8,5
16.	IWANKI	Owczarnia st. Nr I	80,0	5,0 – 7,0 51,0 – 75,5	45,0	7,2
17.	KRZYWIEC	Spółdzielnia PR	68,0	2,0 – 7,0 61,0 – 65,0	21,67	11,97
18.	LACHY	Skup mleka	22,0	14,0 – 22,0	6,0	1,0
19.	GORODCZNYNO	Skup mleka	27,0	7,0 – 11,5 21,0 – 25,0	5,0	7,0
20.	ORDYNKI	Skup mleka	24,5	8,0 – 15,0 20,0 – 24,0	1,0	4,0
21.	SOCE	Skup mleka	24,0	10,0 – 16,0	3,0	3,5

Wody poziomu przypowierzchniowego występują w aluwkach rzecznych oraz w utworach wodnolodowcowych. Poziom ten występuje w dolinie rzeki Narwi, Rudni, Małynki oraz w dolinach mniejszych cieków i zagłębień terenowych, a także na terenach wysoczyznowych zbudowanych z piaszczystych utworów pochodzenia wodnolodowcowego. Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach waha się w granicach 0,0 – 1,0 m, a na obszarach wysoczyznowych 2 – 8 m, stanowią one podstawowe źródło ujmowania wód w studniach kopalnych. Wody tego poziomu podlegają dużym wahaniom, zależne są od intensywności opadów i roztopów wiosennych. Narazone są one na zanieczyszczenia bakteriologiczne.

Zaopatrzenie ludności w dobrą wodę pitną powinno odbywać się na bazie ujęć wód z poziomu międzymorenowego. Zasoby wód podziemnych, a także powierzchniowych nie powinny ograniczać rozwoju gospodarczego gminy.

1.5. Gleby jako – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

W podziale byłego woj. białostockiego na regiony glebowo – rolnicze (11 regionów wg. IUNG Puławy 1988 r.) obszar gminy Narew położony jest w obrębie pięciu regionów: Białowieskiego, Bielsko – Drohickiego, Nadnarwiańskiego, Zabłudowskiego i Michałowskiego.

- Region Białowieski - wschodnia część gminy – jest typowym regionem puszczańskim, w którym lasy zajmują ca 87 % powierzchni. Użytki zielone są słabej jakości, głównie typu bagiennego, położone w dolinach rzek. Jest to region o ograniczonych możliwościach intensyfikacji produkcji rolnej, uwarunkowanych funkcją ochronną Puszczy Białowieskiej.
- Region Bielsko – Drohicki południowo – zachodnia część gminy - charakteryzuje się rzeźbą płaskorówninną i niskofalista, jedynie w strefie nadnarwiańskiej rzeźba jest bardziej urozmaicona, miejscami pagórkowata. W strukturze użytkowania gruntów wyraźnie dominują grunty orne. Większość z nich została wykształcona z glin. Pod względem typologicznym dominują tu gleby opadowo – glejowe z dużym udziałem gleb brunatnych.

Wśród użytków zielonych zaznacza się nieznaczna przewaga kompleksu 3z – łąki i pastwiska słabej jakości. W części nadnarwiańskiej regionu występują nieco gorsze, bardziej zróżnicowane warunki glebowe.

- Region Nadnarwiański – środkowa część gminy – jest to region typowo dolinny obejmujący dolinę Narwi. Przeważają tu użytki zielone kompleksów 2z i 3z oraz siedliska łąkowe.
- Region Zabłudowski -północno – zachodnia część gminy – dominuje tu rzeźba płaska i niskofalista, z licznymi dolinami i zagłębieniami śródpolnymi. Występuje tutaj duża mozaika glebowa. Wśród gruntów ornich gleby wytworzone z piasków zajmują ok. 55 % powierzchni, a z

glin ok. 45 %. Jest to region przewagi gleb kompleksu 6 i 7. Znaczny procent gleb orných ma nieuregulowane stosunki wodne, a część z nich jest kamienista.

Wśród użytków zielonych przeważają łąki i pastwiska kompleksu 2z, który stanowią użytki typu grądowego i pobagiennego, średniej jakości.

- Region Michałowski - północno - wschodnia część gminy - dominuje tu rzeźba niskofalista, miejscami pagórkowata. W obrębie gruntów orných przeważają słabe gleby piaszkowe kompleksów 6 i 7. Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej regionu podnoszą użytki zielone występujące w dużych zwartych konturach.

1.5.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb

Pod względem typologicznym gleby gminy Narew są dość zróżnicowane. Na obszarze gminy występują gleby pseudobielicowe (A), gleby piaszkowe różnych typów genetycznych (AB), gleby brunatne i kwaśne (Bw), oraz czarne ziemie (D).

W części północnej i środkowej gminy dominują gleby piaszkowe różnych typów genetycznych, w części południowej największy udział mają gleby pseudobielicowe.

1.5.2. Waloryzacja użytkowo - rolnicza gleb.

- a) udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów orných i użytków zielonych przedstawia się następująco:

Tabela Nr 6

Grunty orne i sady			Użytki zielone		
Klasa	Ha	%	Klasa	Ha	%
I	-	-	I	-	-
II	-	-	II	-	-
IIIa	11	0,1	III	155	2,1
IIIb	261	3,2	IV	3065	41,7
IVa	1135	14,0	V	3019	41,1
IVb	1353	16,7	VI	1041	14,2
V	2859	35,4	VIz	69	0,9
VI	1917	23,7			
VIz	562	6,9			
razem	8098	33,4	Razem	7349	30,4

Razem użytki rolne w gminie stanowią 15447 ha co stanowi 63,8 % ogólnej powierzchni.

b) Kompleksy rolniczej przydatności gleb ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela Nr 7

Nr kompleksu	Nazwa kompleksu	ha	%
Grunty orne			
1.	Pszenny bardzo dobry	-	-
2.	Pszenny dobry	221	2,7
3.	Pszenny wadliwy	3	-
4.	Zytmi bardzo dobry	1110	13,7
5.	Zytmi dobry	878	10,8
6.	Zytmi słaby	2232	27,4
7.	Zytmi bardzo słaby	2095	25,8
8.	Zbożowo - pastewny mocno	810	10,0
9.	Zbożowo - pastewny słaby	778	9,8
razem		8127	33,6
UŻYTKI ZIELONE			
1 z	Użytki zielone bardzo dobre i dobre		
2 z	Użytki zielone średnie		
3 z	Użytki zielone słabe i bardzo słabe		
razem		6828	28,2
Razem użytki rolne		14955	61,8
Grunty rolne nieprzydatne		492	2,0
Tereny pozostałe		8732	36,2
Ogólna powierzchnia geodezyjna		24179	100

Zródło: Warunki przyrodnicze produkcji rolnej, woj. białostockie IUNG, Puławy 1988 r.

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ściśle wiąże się z przestrzennym występowaniem poszczególnych typów gleb oraz ich bonitację i tak:

- kompleks 4 - żytni bardzo dobry odpowiada rozmieszczenie gleb pseudobielicowych. (A)
- kompleks 6 i 7 - żytni słaby i żytni bardzo słaby odpowiada rozmieszczeniu gleb piaskowych różnych typów genetycznych (AB).
- pozostałe kompleksy (2,3,8,9) zajmują niewielkie powierzchnie i nie rzutują na ogólną wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy,
- rozmieszczenie użytków zielonych ściśle wiąże się z układem dolin rzecznych i obniżen terenowych. Udział użytków zielonych kompleksu 2z (użytki zielone średnie) i 3z (użytki zielone słabe i bardzo słabe) jest na terenie gminy prawie równy. Niewielką powierzchnię zajmują użytki zielone b. dobre i dobre.

1.5.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Tabela Nr 8

ocena gleb w punktach					
bonitacja		przydatność rolnicza		wskaźnik syntetyczny jakości	
gr. orne	uż. zielone	gr. orne	uż. zielone	gr. orne	uż. zielone
34,6	34,1	39,8	34,1	37,3	34,1

Tabela Nr 9

Wskaźnik bonitacji				ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
jakości i przydatności rolniczej	agroklimatu	rzeźby terenu	warunków wodnych	
35,8	7,2	3,9	2,7	49,6

Źródło: IUNG, Puławy 1988 r,

Powyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej 49,6 pkt. Lokuje gminę Narew na 37 miejscu (III grupa gmin o wskaźniku 50,0 – 40,1) w dawnym woj. białostockim. Powyższe uzasadnia, że warunki przyrodnicze gminy Narew nie ograniczają rozwoju funkcji rolniczej na jej terenie.

1.5.4. Melioracje

Na ogólną powierzchnię gruntów ornych – 8098 ha wg stanu na rok 1997, zmeliorowanych jest 932 ha. Grunty orne wymagające melioracji zajmują powierzchnię 3500 ha. Jest to zaspokojenie w 26,62 % potrzeb melioracji gruntów ornych w gminie.

Na ogólną powierzchnię użytków zielonych 7349 ha wg stanu na rok 1997 zmeliorowanych jest 3467,2 ha. Użytki zielone wymagające melioracji zajmują pow. 6100 ha. Jest to zaspokojenie w 56,83 % potrzeb melioracji użytków zielonych w gminie.

Źródło: Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku.

1.6. Lasy

Według podziału Polski na regiony przyrodniczo – leśne, lasy gminy Narew należą do Krainy Mazursko – Podlaskiej, Dzielnicy Wysoczyzny Bielsko - Podlaskiej (Dz. Puszczy Podlaskich) charakteryzujących się występowaniem

prawie wszystkich typów siedliskowych lasu oraz bardzo zróżnicowanym drzewostanem.

W podziale administracyjnym lasów województwa podlaskiego, lasy gminy Narew należą do trzech Nadleśnictw: Żednia, Browsek i Bielsk Podlaski. Lesistość gminy Narew przedstawia się jak niżej:

Tabela nr 10

rok	nazwa gminy	ogólna pow. gminy w ha	Powierzchnia lasów					% udział lasów w ogólnej po
			państwowe		prywatne		razem	
			ha	%	ha	%		
1997	Narew	24179	5415	77,65	1555	22,35	6973	28,84

Źródło: Rocznik Statystyczny woj. białostockiego 1997 r.

Lasy państwowe gospodarstwa leśnego, które zajmują 77,65 % ogólnej pow. lasów, występują głównie we wschodniej części gminy. Jest to część kompleksu leśnego Ładzka Puszcza wchodzącego w skład kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej.

W północnej części Ładzkiej Puszczy przeważa bór świeży (Bśw) i bór mieszany świeży (BMśw) w drzewostanie dominuje sosna ze świerkiem z domieszką brzozy, sporadycznie dębu i grabu. Pozostałą część Ładzkiej Puszczy w większości porasta las świeży (Lśw), a jego skład jest wielogatunkowy. Występuje tu grab, klon, lipa drobnolistna oraz świerk. Istniejące doliny i zagłębienia terenu zajmują olsy jesionowe (Olj) gdzie dominującym gatunkiem jest olsza z domieszką jesionu i świerka. Wiekowo drzewostany Puszczy Ładzkiej mieszczą się w przedziale I – VII kl. wieku.

Lasy w północnej części gminy zajmują piaszczyste powierzchnie sandrowe. W drzewostanie przeważa sosna z udziałem brzozy w przedziale I – VI kl. wieku.

Na terenie lasów gminy Narew występują lasy ochronne:

- lasy wodochronne,
- lasy stanowiące ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej,

źródło: R.D.L.P. – Białystok 1999 r.

Funkcją gospodarczą lasów państwowych na terenie gminy Narew jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego. Podstawę prowadzenia gospodarki w lasach państwowych stanowi plany urzędniowe gospodarstwa leśnego poszczególnych Nadleśnictw, zatwierdzone przez Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych.

Główna funkcja lasów prywatnych to również produkcja surowca drzewnego, przede wszystkim na potrzeby własne właścicieli. Pełnia one jednocześnie funkcję wodo – i glebochronną, krajobrazową oraz ostoję dla dzikiego ptactwa i zwierzyny. Gospodarka leśna w lasach prywatnych

prowadzona jest w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasów poszczególnych obrębów wsi.

Zalesienia gruntów marginalnych określają opracowane przez Woj. Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Białymstoku granice polno – leśne. Łączna powierzchnia gruntów przeznaczonych do zalesienia wynosi 901,32 ha.

Najwięcej gruntów do zalesienia przeznaczono we wsiach: Trześcianka – 122,91 ha, Ogrodniki – 99,76 ha, Białki – 61,92 ha i Narew – 60,44 ha, najmniej we wsiach: Kutowa – 0,20 ha, Łosinka – 0,61 ha, Wałki – 1,51 ha i Usnarszczyzna – 1,30 ha.

Lasy na obszarze gminy Narew nie są zagrożone szkodliwym oddziaływaniem gazów i pyłów.

1.7. Warunki klimatyczne.

W podziale województwa podlaskiego na krainy klimatyczne, południowo – wschodnia część gminy należy do Krainy Puszcza Białowieska, a pozostała część gminy do Krainy Wysoczyzn Północno – Podlaskich. Warunki klimatyczne gminy Narew odpowiadają warunkom panującym na Wysoczyźnie Białostockiej, Równinie Bielskiej i Puszczy Białowieskiej.

Poniższą charakterystykę klimatu obszaru gminy oparto głównie o dane meteorologiczne ze stacji Białowieża, Białystok, Narew, Bielsk Podlaski z okresu lat 1948 – 1967 wg opracowania S.J. Pióro „Klimat województwa białostockiego”

1.7.1. Temperatura

Rozkład roczny temperatury w °C, średnie oraz absolutne maksyma i minima ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela Nr 11

Stacja Meteorologiczna	Rodz. Obserw.	Miesiące												Śr roczna
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Białystok	Śr	-4,3	-4,2	-0,6	7,2	12,9	16,7	18,0	16,7	12,6	7,5	2,2	-1,6	6,9
	Max	7,7	9,9	17,2	29,3	31,7	32,4	36,0	34,6	30,9	25,4	16,5	13,8	
	min	-38,4	-30,8	-22,6	-6,9	-4,3	-0,7	5,3	-0,8	-3,8	-11,2	-20,7	-23,5	
Bielsk Podlaski	Śr	-4,4	-4,2	-0,6	7,2	12,8	16,5	17,8	16,8	12,8	7,7	2,4	-1,4	6,9
	Max	7,7	10,3	16,5	29,4	30,9	31,7	35,0	34,5	30,7	26,3	18,3	14,0	
	Min	-38,0	-31,4	-24,1	-9,9	-5,5	0,7	5,4	0,8	-3,1	-9,0	-19,0	-23,5	
Białowieża	Śr	-4,4	-4,3	-0,9	6,8	12,4	16,3	17,6	16,3	12,1	7,3	2,1	-1,8	6,7
	Max	8,2	12,2	17,7	29,4	30,9	31,8	34,5	34,5	30,8	25,8	18,2	13,7	
	Min	-34,1	-33,1	-24,9	-9,6	-5,7	-1,7	3,3	-1,7	-4,8	-9,9	-19,9	-25,7	

Ponadto:

- przejście średniej temperatury dobowej przez tzw. progi termiczne przypada dla 0° na 10 kwietnia i 25 października na Wysoczyźnie Białostockiej,
- pokrywa śnieżna utrzymuje się 90 dni w roku na Wysoczyźnie Białostockiej, 78,5 dni na Równinie Bielskiej i ponad 90 dni w Puszczy Białowieskiej.

1.7.2. Opady atmosferyczne

Średni roczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy maksymalne i minimalne oraz wskaźnik opadów okresu wegetacyjnego przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne:

Tabela Nr 12

Lp	stacja meteorologiczna	rodz. obserw.	Miesiące												śr roczna
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1.	Białystok	Śr	34	36	31	39	52	69	63	77	49	41	47	44	582
		Max	48	50	74	62	112	141	155	152	149	118	85	89	741
		Min	12	9	4	14	18	14	13	13	3	2	21	18	365
2.	Białowieża	Śr	33	36	39	41	60	73	67	78	52	39	46	47	600
		Max	61	61	56	70	110	207	131	138	139	114	87	98	855
		Min	12	10	83	9	13	24	8	12	28	3	24	17	426
3.	Bielsk Podlaski	Śr	33	38	30	39	52	75	70	80	46	41	45	42	591
		Max	43	58	93	66	121	122	188	163	124	125	78	97	725
		Min	12	11	5	9	12	32	14	18	5	3	21	10	402
4.	Narew	Śr	26	30	24	38	49	69	61	76	52	41	47	38	549
		Max	36	54	45	75	89	123	110	151	132	146	77	86	721
		Min	8	8	4	14	17	20	17	2	12	4	21	12	378

Ponadto:

- średnia roczna częstotliwość burz (okres 1953 – 1967) wynosiła w Białymstoku 21,9, w Białowieży 26; w Bielsku Podlaskim 14,7 i w Narwi 19,7,
- średnia roczna wilgotność względna powietrza utrzymuje się w granicach 81 % zarówno na Wysoczyźnie Białostockiej jak i Równinie Bielskiej,
- ilość dni pogodnych w Białymstoku – 26,5, w Białowieży – 43,1, w Bielsku Podlaskim – 26,3, ilość dni pochmurnych w ciągu roku odpowiednio 166,1, 153, 150,

1.7.2. Dynamika powietrza atmosferycznego

Rozkład średniej częstotliwości wiatrów i prędkości w m/sek na poszczególne kierunki oraz częstotliwość cisz za okres obserwacji 1953 – 1967 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela Nr 13

Lp.	stacja meteorologiczna	%	Kierunki								cisze w %
			Vm/sek	N	NE	E	SE	S	SW	W	
1.	Białowieża	%	7,8	5,9	10,6	16,1	11,2	17,9	16,1	15,3	15,9
		V	3,9	3,5	3,9	3,7	3,5	4,0	5,0	4,5	
2.	Białystok	%	8,9	6,7	8,2	12,3	13,1	17,5	20,4	12,9	12,9
		V	2,9	3,0	3,4	3,7	3,5	3,5	3,5	3,6	
3.	Bielsk Podlaski	%	6,5	6,7	5,7	10,9	13,6	23,5	20,8	12,3	15,7
		V	2,2	3,0	3,3	3,3	3,2	4,1	4,0	2,6	

Częstotliwość wiatrów z kierunków zachodnich (NW, W, SW) w Białowieży osiąga 48,4 % w Białymstoku 50,8 % w Bielsku Podlaskim 56,6 %.

Reasumując należy stwierdzić, że warunki klimatyczne gminy Narew nie stanowią bariery w rozwoju rolnictwa.

1.8. Obiekty i obszary prawnie chronione

Na obszarze gminy do terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych objętych ochroną prawną należą:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” – Uchwała Nr XII/84/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1989 r. oraz Rozporządzenie Nr 6/98 Wojewody Białostockiego z dnia 20 maja 1998 r.
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” – Uchwała Nr XII/84/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1986 r. oraz Rozporządzenie Nr 6/98 Wojewody Białostockiego z dnia 20 maja 1998 r.
- Pomniki przyrody:
 - Grupa drzew – 15 dębów i 2 lipy – na działce nr 437/2 we wsi Puchły – nr ewidencyjny 1188,

1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska

Obszar gminy Narew charakteryzuje się stosunkowo niewielkim stopniem przekształcenia środowiska. Źródła powstawania konfliktów ze środowiskiem przyrodniczym wynikają głównie z rozwoju i funkcjonowania wsi Narew oraz innych większych jednostek osadniczych położonych w obrębie obszaru gminy

jak również intensyfikacji rolnictwa (nawożenie i ochrona roślin) i wzrostu ruchu i transportu komunikacyjnego.

1.9.1. Zagrożenia wód powierzchniowych

Stan zanieczyszczeń wód powierzchniowych został omówiony w pkt. 1.4.1. niniejszego tekstu. Potencjalne zagrożenia zarówno dla wód powierzchniowych jak i gruntowych może stanowić brak oczyszczalni ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi. Na stan czystości wód może także negatywnie wpływać działalność związana z produkcją rolną a zwłaszcza intensywne stosowanie nawozów sztucznych i środków chemicznej ochrony roślin. Zagrożeniem dla wód, a zwłaszcza wód podziemnych może być również nieprawidłowa utylizacja odpadów, a w szczególności tych odpadów, które zawierają różnego rodzaju niebezpieczne związki toksyczne.

1.9.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego

Gmina Narew charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym.

Średnie roczne stężenia badanych zanieczyszczeń atmosferycznych w latach 1991 – 1993 przez Wojewódzką Stację Sanitarno – Epidemiologiczną i P.I.O.Ś w Białymstoku jest dużo niższe od wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza (zał. Nr 1 do rozporządzenia Ministra O.Ś.Z.N. i L. z dnia 28. IV. 1998 r. Dz. U. Nr 55 poz. 355).

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego jest przemysł, kotłownie lokalne i paleniska indywidualne oraz transport.

W strukturze zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego dominują zanieczyszczenia pyłowe i gazowe pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw stałych, głównie węgla kamiennego, koksu i drewna.

Szacunkowe wielkości emisji zanieczyszczeń w roku 1993 pochodzących z procesów energetycznych w gminie Narew i gmin najbliższej jej położonych (wg obliczeń P.I.O.Ś. w Białymstoku na podstawie danych W.OŚ.UW) przedstawiają się jak niżej.

Tabela Nr 14

Gmina	Wielkość emisji zanieczyszczeń W Vq / rok				% udział SO ₂ i pyłu w gminie w stosunku do całego województwa	
	SO ₂	NO ₂	CO	Pył	SO ₂	pył
1	2	3	4	5	6	7
NAREW	34,9	16,9	94,3	41,7	0,242	0,531
NAREWKA	111,3	60,2	165,2	236,1	0,772	3,005

1	2	3	4	5	6	7
ZABLUDÓW	85,7	33,0	87,8	65,3	0,594	0,831
HAJNÓWKA	366,2	161,2	930,7	451,8	2,539	5,750

Na terenie gminy należy liczyć się ze skażeniem pochodzenia komunikacyjnego, zwłaszcza w odległości 100 – 200 m. od drogi Nr 685 (Białystok – Hajnówka).

Aktualnie zanieczyszczenia dwutlenkiem azotu i ołowiem wzdłuż tras komunikacyjnych są znikome i nie stwarzają zagrożenia dla środowiska. Tym niemniej w przypadku nasilenia (wzrostu) ruchu kołowego może wystąpić pewne zagrożenie wypasu bydła w pobliżu tych dróg oraz uprawy warzyw, a na terenach zabudowanych może zagrażać zdrowiu ludzi.

W związku z powyższym należy dążyć do zmniejszenia emisji pyłów i gazów głównie poprzez:

- modernizację i budowę instalacji odsiarczająco – odpylających,
- modernizację lub likwidację kotłowni węglowych i palenisk indywidualnych przechodząc na gaz ziemny lub olej opałowy lekki,
- poprawę układów komunikacyjnych z jednoczesnym utrzymaniem dobrego stanu nawierzchni dróg i stawiania ostrych rygorów w zakresie zanieczyszczeń pochodzących z procesów spalania benzyny i ropy,

Należy także odnotować, że ocena sytuacji radiologicznej w oparciu o wyniki pomiarów stężeń dokonanych przez specjalistyczne jednostki nie wykazała żadnych zagrożeń środowiska i ludzi na terenie gminy.

1.9.3. Zagrożenia hałasem i wibracjami oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

a) Dopuszczalne natężenie hałasu dla różnych obszarów określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 maja 1998 r. o dopuszczalnych poziomach hałasu w środowisku. Największe zagrożenie środowiska hałasem powoduje zazwyczaj przemysł i komunikacja. Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących zakładów przemysłowych, zwłaszcza w obrębie wsi Narew oraz usługowych działających na podstawie wpisu do ewidencji zakładów prowadzących działalność gospodarczą. W takich przypadkach należy przestrzegać zasadę, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenia nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane.

Hałas komunikacyjny – wraz ze wzrostem natężenia ruchu obserwuje się coroczny przyrost poziomów hałasu komunikacyjnego (droga Nr 685). W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z nadmiernego hałasu komunikacyjnego należy dążyć min. Do budowy obwodnic, utrzymania dobrej nawierzchni dróg i ulic, dobrej organizacji ruchu itp.

b) Na obszarze gminy Narew głównym urządzeniem wytwarzającym elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące szkodliwe dla ludzi i środowiska jest napowietrzna linia elektromagnetyczna WN- 110 kV Hajnówka- Lewkowo. Od w/w źródła należy zachować następujące szerokości stref ochronnych:

- Linia WN 110 kV – min 14,5 m. od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii – 40 m.

1.9.4. Zagrożenia powierzchni ziemi i innych elementów środowiska przyrodniczego.

a) Zagrożenia spowodowane eksploatacją surowców mineralnych.

Powierzchniowa degradacja i dewastacja terenów, a zwłaszcza rzeźby terenu, związana jest głównie z eksploatacją surowców mineralnych. Wielkość i zakres eksploatacji surowców mineralnych wraz z określeniem potrzeb rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych szczegółowo przedstawiono w pkt. 1.3.2. niniejszego testu. Ponadto w zależności od głębokości eksploatacji surowców oraz sposobu ich wydobywania (np. przy pomocy sprzętu mechanicznego) istnieje możliwość zarówno zakłócenia funkcjonowania układu wód głębinowych jak i ich chemicznego (smary) zanieczyszczenia.

b) Zagrożenia odpadami.

Jednym z poważnych zagrożeń i degradacji środowiska są odpady komunalne i przemysłowe. Odpady te, a w szczególności, które nie są odpowiednio składowane (utyliczowane) wywierają negatywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego, głównie w formie skażenia wody gleby, powietrza, niszczenia walorów krajobrazowych łącznie z wyłączeniem z użytkowania określonych terenów rolnych lub leśnych.

Odpady stałe składowane są na wysypisku komunalnym położonym na gruntach wsi Narew. Ponadto na terenie gminy funkcjonują także wysypiska wiejskie nieurządzone, zajmujące przeważnie wyrobiska poeksploatacyjne.

Zagrożenia odpadami wynikają także z faktu, że na przedmiotowe wysypiska trafiają różne substancje niebezpieczne codziennego użytkowania, np. leki, środki owadobójcze, baterie, lampy rtęciowe, smary, rozpuszczalniki itp.

Celem uniknięcia takich zagrożeń niezbędny jest rozdzielczy system gromadzenia odpadów. Trudności w znalezieniu odpowiednich miejsc pod wysypisko, wysoki koszt ich urządzania, a także sposób składowania i utylizacji tych nieczystości stanowią realne przesłanki do pogorszenia stanu środowiska. Dlatego też należy organizować składowiska przejściowe z pełną segregacją odpadów tj. ustawiania kontenerów w miejscach

wytwarzania odpadów z docelowym ich wywożeniem na wysypisko komunalne, a także do zakładów bezpiecznego przetwarzania.

We wsiach zwodociągowanych brak jest kanalizacji sanitarnych w tym małych oczyszczalni ścieków, co w konsekwencji może doprowadzić do zanieczyszczenia wód powierzchniowych jak i podziemnych.

W związku z powyższym, czasowo nieczystości płynne (ścieki) powinny być unieszkodliwiane poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach a następnie wywożone do punktu zlewnego oczyszczalni w Narwi.

1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego.

1.10.1. Podstawowa struktura funkcjonalno – przestrzenna gminy.

W strukturze obszaru gminy istotną rolę odgrywają jej przyrodnicze struktury funkcjonalno – przestrzenne tworzące tzw. System ekologiczny gminy.

Do głównych obszarów (struktur) systemu ekologicznego gminy należą:

a) Doliny rzek, a w tym:

- Dolina rzeki Narwi jako wielkoprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego, tworzący powiązania o znaczeniu ponadregionalnym, wchodzący w skład Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (E.S.O.CH.) o funkcjach: ekologicznej, gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej.
- Pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych, a w szczególności Rudni, Małynki, Rudej z Zabłoczanką, Olszanki, Krzywczynki i obniżeń terenowych jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie w/w elementów została zawarta w pkt. 1.4.1. niniejszego tekstu.

b) Kompleksy leśne.

- Puszcza Ładzka wchodząca w skład kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej jako wielkoprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego o znaczeniu ponadregionalnym wchodzący w skład Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (E.S.O.CH.) o funkcjach ekologicznej, gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej.
- Pozostałe kompleksy leśne, jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznej, gospodarczej i krajobrazowej. W większości lasy te w powiązaniu z ciągami ekologicznymi ekosystemu dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej systemu. Szczegółowa charakterystyka

i znaczenie tych elementów została zawarta w pkt. 1.6. niniejszych uwarunkowań

- c) Elementami wspomagającymi i współdziałającymi w zakresie funkcjonowania systemu ekologicznego gminy są tereny otwarte o charakterze rolno – osadniczym, głównie tereny upraw polowych.
- d) Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy jest zachowanie walorów w/w struktur środowiska przyrodniczego z jednoczesnym zapewnieniem możliwości jego właściwego funkcjonowania.
W związku z powyższym obszary systemu ekologicznego (strefy ekologicznej) gminy, podlegać powinny ochronie przed zainwestowaniem i degradacją, głównie sanitarną.
- e) Wszystkie pozostałe obszary tj. poza systemem przyrodniczym (terenami otwartymi) posiadają warunki do rozwoju różnych form osadnictwa i zabudowy. Przy czym należy podkreślić, że są to zarazem obszary o podstawowych wartościach rolniczej przestrzeni produkcyjnej stwarzających odpowiednie warunki do rozwoju określonych form gospodarki żywnościowej.

1.10.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

1. Utrzymanie wartości i walorów terenów aktywnych biologicznie, tworzących system ekologiczny w strukturze przestrzennej obszaru gminy.
2. Utrzymanie naturalności i ciągłości terenów systemu ekologicznego jako warunku niekolizyjnego ich funkcjonowania z rozwojem zainwestowania gminy.
3. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć wód komunalnych, wód rzeki Narwi, Rudni, Małynki, Rudej z Zabłoczanką, Olszanki i Krzywczynki przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i nadmierną eksploatacją – stosownie do ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek.
W tym także wnioskuje się o potrzebę:
 - skutecznego rozwiązania unieszkodliwiania ścieków w regionach grupowego zwodociągowania wsi,
 - poprawy dyspozycyjności wód poprzez tworzenie małej retencji wód w zlewniach elementarnych.
4. Radykalne ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery pochodzących ze źródeł energetycznych i zakładów przemysłowych oraz komunikacji.
Ochrona zabudowy mieszkaniowej i walorów przyrodniczych przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń atmosferycznych – stosownie do obowiązujących norm państwowych.
Zmniejszenie emisji energetycznych można będzie osiągnąć poprzez min. gazyfikację gminy.

5. Niwelacja zagrożeń hałasem oraz promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym, głównie w obszarach stałego zamieszkania ludzi.
6. Ochrona i racjonalne gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną, a w tym ochrona przed:
 - zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
 - przeznaczeniem wartościowych gruntów na cele inne niż rolnicze,
 - negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych,
 Preferowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego zapewniającego produkcję „zdrowej żywności”.

2. Sieć osadnicza, funkcje gminy, środowisko kulturowe

2.1. Sieć osadnicza, funkcje gminy.

Sieć osadniczą w gminie tworzy 48 miejscowości wiejskich wchodzących w skład 38 sołectw.

Pod względem układów przestrzennych wsie mają przeważnie charakter ulicówek i wielodrożnic. Sporadycznie występuje rozproszona zabudowa kolonijna.

Wszystkie wsie pełnią funkcje rolnicze z niewielkim programem lokalnych usług.

Narew, jako lokalny ośrodek rozwoju pełni również funkcje inne jak:

- usług lokalnych z zakresu kultury, handlu, zdrowia, finansów, administracji samorządowej i gospodarczej,
- obsługi rolnictwa całej gminy,
- obsługi komunikacyjnej,
- mieszkalnictwa dla ludności nierolniczej,
- przemysłu i rzemiosła produkcyjnego,

Barierą rozwoju przestrzennego Narwi jest brak wyposażenia w niektóre elementy infrastruktury technicznej (kanalizacja).

Cała gmina pełni funkcje rolnicze 74,1 % ludności to ludność utrzymująca się z rolnictwa.

Podstawową produkcją rolnictwa jest produkcja roślinna (głównie zasiewy żyta, mieszanek zbożowych, owsa i ziemniaków).

W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla trzody chlewnej, głównie w gospodarce uspołecznionej.

W gminie rozwija się także funkcja przemysłowa o charakterze przetwórstwa rolno – spożywczego (Makówka),

Niewielkie znaczenie ma funkcja turystyczno – wypoczynkowa (wieś Rybaki) – pomimo posiadania atrakcyjnych terenów w postaci rzeki Narew i jej doliny.

2.2. Środowisko kulturowe.

2.2.1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków.

Z terenu gminy Narew do rejestru zabytków wpisano następujące obiekty:

a) we wsi Białki - stanowisko archeologiczne 1 - nr rej. 234/78 - kurhan,

b) we wsi Koźliki:

- cerkiew filialna pw. Św. Mikołaja Cudotwórcy, dec. Nr WKZ-5340/34/87 z 30.12.1987 r., nr rej. 674,
- stanowisko archeologiczne 1 - nr rej. 219/76 - cmentarzysko kurhanowe

c) we wsi Łosinka:

- cerkiew par. pw. Św. Ap. Jakuba s. Alfeusza wraz z cmentarzem przycerkiewnym, dec. Nr WKZ-5340/1/95 z 6.12.1995 r., nr rej. 808,
- cerkiew cmentarna pw. Św. Jerzego, dec. Nr Kult. V-2 b-106-2-58 z 7.01.1958 r., nr rej. 100,
- stanowisko archeologiczne 1 - nr rej. 107/58 - kurhan i nr rej. 173/60 - cmentarzysko kurhanowe,

d) we wsi Narew:

- układ urbanistyczny wraz z cmentarzem par. prawosławnych, dec. Nr KL WKZ-5340/9/81 z 22.12.1981 r. nr rej. 510,
- zespół kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława BM obejmujący:
 - kościół, dec. nr KL WKZ-680/5/71 z 18.02.1971 r., nr rej. 334,
 - dzwonnica, dec. nr KL WKZ-5340/29/77 z 12.12.1977 r., nr rej. 413,
- cerkiew par. pw. Podwyższenia Krzyża Św. wraz z otaczającym terenem i ogrodzeniem, dec. nr WKZ-5340/8/90 z 31.12.1990 r., nr rej. 746,
- cerkiew cmentarna pw. MB Kazańskiej, dec. nr KL III-1/315/66 z 27.11.1966 r. nr rej. 310,
- cmentarz par. rzymskokatolicki dec. nr Kl. WKZ -5340/5/89 z 29.12.1989 r. nr rej. 722,
- stanowisko archeologiczne 5 - nr rej. 225/76 - osada z epoki kamienia,

e) we wsi Odrynki - cmentarz par. prawosławny, dec. Nr KL WKZ - 5340/5/89 z 29.12.1989 r., nr rej. 722,

f) we wsi Trześcianka:

- układ przestrzenny, dec. KL WKZ-5340/50/87 z 25.03.1988 r., nr rej. 691,
- cerkiew par. pw. Św. Michała Archanioła wraz z ogrodzeniem, dec. nr WKZ-5340-/5/94 z 9.03.1994 r., nr rej. 784,
- cerkiew cmentarna pw. Ofiarowania NMP, dec. nr KL WKZ-5340/28/77 z dnia 21.11.1997 r. nr rej. 412,

g) we wsi Waśki - stanowisko archeologiczne 1 nr rej. 125/70 - 2 kurhany.

Wszystkie wyżej wymienione obiekty podlegają ochronie konserwatorskiej na mocy przepisów ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz.

U. Nr 10, poz. 48 z późniejszymi zmianami) i wszelkie prace przy tych zabytkach i ich bezpośrednim sąsiedztwie wymagają uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub Konserwatora Zabytków Archeologicznych.

2.2.2. Obiekty o wartościach kulturowych, w tym archeologiczne.

Na terenie gminy Narew znajduje się duża ilość obiektów o wartościach historyczno – kulturowych nie objętych decyzjami konserwatorskimi, jednak będących także w kręgu zainteresowania Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to budynki, cmentarze oraz stanowiska archeologiczne .

a) budynki (wykazane łącznie z obiektami zabytkowymi wpisanymi do rejestru zabytków wymienionymi w pkt. 2.2.1.)

wieś Ancuty

- dom nr 15, drewn., 2 poł. XIX w.
- dom nr 26, drewn. pocz. XX w., remont. ok. 1985 r.

wieś Kaczały

- zagroda nr 4,
- dom, drewn., pocz. XX w. remont. po 1945 r.
- obora, drewn., pocz. XX w.

wieś Kozłiki

- cerkiew prawosławna fil. p.w. św. Mikołaja Cudotwórcy, drewn., 1793, przeniesiona z Klejnik po 1864 r.

wieś Kutowa

- dom nr 38, drewn., k. XIX w.

wieś Łosinka

- zespół cerkwi prawosławnej par. p.w. św. Apostoła Jakuba syna Alfeusza:
- cerkiew drewn., 1882 – 1886, remont. po 1945 i 1981 – 1983,
- plebania mur. – drewn., 1805, dobud. 1848 r., remont. po 1918 i po 1945,
- cerkiew gr. – kat., ob. prawosławna cmentarna p. w. św. Jerzego, drewn. 1779, remont. i rozbudowa 1883 r.
- kapliczka, drewn., pocz. XX w.

wieś Makówka

- dom, nr 4 drewn., k. XIX w.
- dom, nr 22, drewn., 2 poł. XIX w.

wieś Narew

- układ urbanistyczny, XVI w.
- zespół kościoła par. p. w. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława BM:
- kościół, drewn., 1775, remont., ok. 1816, 1851, przebud. fasady 1853 – 1882, remont. 1958 i 1972,
- dzwonnica, drewn. 1773 – 1792, remont.: 1853, 1972 i 1977,
- plebania, drewn., 1942,

- dom parafialny, ul. Bielska nr 2, drewn., pocz. XX w.
- zespół cerkwi prawosławnej par. p. w. Podwyższenia Krzyża św.:
- cerkiew, drewn., 1882 – 1885, remont, cz. spalona 1990,
- ogrodzenie z bramą, mur., k. XIX w. remont
- obiekty cmentarza grzebalnego gr. – kat.:
- cerkiew gr.-kat., ob. prawosławna p.w. MB Kazańskiej, drewn., 1726, przeniesiona na obecne miejsce ok. 1882, remont. po 1945 r.,
- kaplica rzym. – kat., p.w. św. Wincentego, mur., 1840 – 1848,

ul. Bielska

- dom nr 5, drewn., k. XIX w.
- dom nr 7a, drewn., 2 poł. XIX w.
- dom nr 11, drewn., 2 poł. XIX w., remont. i rozbud. po 1945 r.
- dom nr 12, drewn., k. XIX w., rozbud. l. 30 XX w., remont. i przebud. po 1945
- dom nr 14, drewn., l. 30 XX w.
- dom nr 16, drewn., k. XIX w.
- dom nr 27, drewn., k. XIX w. remont. l. 60 XX w.,
- dom nr 30a, ob. nie użytkowany, drewn., k. XIX w.
- dom nr 31, drewn., k. XIX w., remont.,
- dom nr 32, drewn., k. XIX w., dobud. przybudówek i remont. l. 70 XX w.
- dom nr 39, drewn. – mur., ok. 1939, dobud. części murowanej i ganków, remont. po 1945 r.
- dom nr 40, drewn., 2 poł. XIX w.
- dom nr 42, drewn., pocz. XX w. remont. l. 50 XX w.

ul. Dąbrowskiego

- dom nr 3, drewn. l. 70 XIX w., remont.
- dom nr 5, drewn. ok. 1900, remont.,
- dom nr 11, drewn. k. XIX w. remont. po 1945 r.
- dom nr 12, drewn. k. XIX w.,
- dom nr 20, drewn. ok. 1850, remont. po 1945 r.,
- dom nr 22, drewn. k. XIX w. remont. po 1945 r.,
- dom nr 25, drewn. 1900, remont. i dobud. przybudówki po 1945 r., remont. ok. 1985 r.,
- dom nr 28, drewn. 2 poł. XIX w.

ul. Kościelna

- dom nr 2, drewn. k. XIX w.

ul. Kowalska

- dom nr 5, drewn. ok. 1900 r.

ul. 1-go maja

- dom nr 3, mur., ok. 1910, remont.

ul. Mickiewicza

- dom nr 1, drewn. k. XIX w.
- dom nr 3, drewn. l. 70 XIX w.,
- dom nr 5, drewn. pocz. XX w. remont. po 1945 r., dobud. przybudówki l. 70 XX w.,
- dom nr 5a, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.
- dom nr 6, drewn. k. XIX w., remont. l. 50 XX w. i 1968 – 1969.
- dom nr 7, drewn. k. XIX w., remont. po 1960 r.,
- dom nr 8, drewn. 2 poł. XIX w., remont. po 1945 r.
- dom nr 8a, drewn. pocz. XX w. remont. p. 1945 r.,
- dom nr 9, drewn. k. XIX w. remont. l. 60 XX w.,
- dom nr 10, drewn. 2 poł. XIX w. remont. po 1945 r.,
- dom nr 11, drewn. 2 poł. XIX w.,
- dom nr 13, drewn. pocz. XX w., remont. 1938 i po 1945r.,
- dom nr 15 – 15a, drewn. k. XIX w.,
- dom nr 18, drewn. ok. 1915, remont. po 1945 r., dobud. przybudówki l. 60 XX
- dom nr 19, drewn. k. XIX w.,
- dom nr 20, drewn. ok. 1930, remont. l. 50 XX, dobud. przybudówki 1970 r.,
- dom nr 21, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.,
- dom nr 24, drewn. k. XIX w.,
- dom nr 28, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.,
- dom nr 30, drewn. k. XIX w.,
- dom nr 36, drewn. pocz. XX w.,
- dom nr 37, drewn. l. 20 XX w., remont i dobud. przybudówki po 1945 r.,
- dom nr 42, drewn. l. 20 XX w.,
- dom nr 43, drewn. ok. 1925 r., remont. po 1945 r.,
- dom nr 45, drewn. k. XIX w.,
- dom nr 46, drewn. k. XIX w., remont.,
- dom nr 50, drewn. pocz. XX w.,
- dom nr 58, drewn. pocz. XX w.,
- dom nr 61, drewn. pocz. XX w.,
- dom nr 71, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.
- dom nr 73, drewn. k. XIX w., remont.,
- dom nr 75, drewn. k. XIX w., remont. po 1945 r.,

ul. Piaski

- dom nr 14, drewn. l. 80 XIX w., remont.,
- dom nr 17, drewn. 2 poł. XIX w.,
- dom nr 30, drewn. ok. 1920 r.,
- dom nr 40, drewn. l. 90 XIX w.,

ul. Poniatowskiego

- dom nr 1a, drewn. ok. 1920 r.,
- dom nr 21, drewn. k. XIX w., remont. po 1945 r.,
- dom nr 25, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.,

ul. Stodolna

- dom nr 1, drewn. pocz. XX w., remont. i dobud. sieni i ganku po 1945 r.,
- dom nr 2, drewn. k. XIX w., remont. i dobud. przybudówek po 1945 r.,

ul. Topolowa

- dom nr 1, drewn. k. XIX w., remont.,
- dom nr 6/6a, drewn. 2 poł. XIX w.,
- budynek gospodarczy, ul. Poniatowskiego nr 19, drewn. k. XIX w., remont.,

wieś Odrynki

- cerkiew prawosławna cmentarna p.w. św. Jana Złotoustego, drewn. 1854, remont. 1975 r.,
- kapliczka ze źródłem, drewn. pocz. XX w.,

wieś Puchły

- zespół cerkwi prawosławnej par. p.w. Opieki MB:
 - cerkiew drewn. 1917 – 1919 r., remont.,
 - ogrodzenie, mur., l. 20 XX w.,
- dom nr 18, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.

wieś Skaryszewo

- dom z częścią gospodarczą nr 21, drewn. k. XIX w.,

wieś Soce

- kapliczka prawosławna, drewn. pocz. XX w.,
- budynek inwentarski w zagrodzie nr 64, drewn. k. XIX w.,

wieś Trześcianka

- zespół cerkwi prawosławnej par. p.w. św. Michała:
 - cerkiew drewn. 1864 – 1867 r. remont. m.in. 1884 i po 1945 r.,
 - ogrodzenie, mur. k. XIX w.,
- cerkiew gr.-kat. cmentarna p.w. Ofiarowania NMP, drewn. pocz. XIX w., przeniesiona z Białowieży k. XIX w., remont po 1945 r.,
- kapliczka prawosławna, drewn. pocz. XIX w., gruntownie remont. 1985 r.,
- dom nr 38, drewn. ok. 1920 r.,
- dom nr 44, drewn. ok. 1930 r. remont. po 1945 i l. 70 XX w.,
- dom nr 45, drewn. 1918 r. remont. l. 50 XX w.,

- dom nr 47, ok. 1920 r., remont. po 1945 r.,
- dom nr 99, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.,
- dom nr 108, drewn. k. XIX w., remont. po 1945 r.,
- dom nr 115, mur. 1905 r.,
- dom nr 159, drewn. pocz. XX w., remont. po 1945 r.,
- dom nr 160, drewn. po 1918 r., remont. p. 1945 r.,
- dom nr 194, drewn. ok. 1930 r., remont. po 1945 r.,
- budynek gospodarczy zagrodzie nr 139, drewn. 2 poł. XIX w.,

wieś Tyniewicze Duże

- cerkiew gr.-kat., ob. prawosławna par. p.w. św. Apostoła Łukasza, drewn. pocz. XIX w., rozbudowana po 1864 r.,

b) cmentarze

- we wsi Białki - cmentarze wojenne z 1941 r. i z 1944 r.,
- we wsi Łosinka - cmentarz prawosławny,
- we wsi Narew:
 - cmentarz przykościelny,
 - cmentarz katolicko - prawosławny,
 - cmentarz żydowski,
- we wsi Odrynki - cmentarz prawosławny,
- we wsi Puchły - cmentarze: prawosławny i przycerkiewny,
- we Trześcianka - cmentarze: prawosławny i przycerkiewny,
- we wsi Tyniewicze Duże - cmentarz prawosławny,
- we wsi Podwaśki - cmentarz wojenny z II wojny światowej,

c) stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy Narew rozpoznano poprzez badania powierzchniowe i wykopaliskowe ok. 70 % terenu, pozyskując szereg stanowisk archeologicznych o szerokiej chronologii od epoki kamienia po czasy nowożytne. Według aktualnego stanu znajduje się w gminie ok. 319 stanowisk archeologicznych w następujących ilościach w poszczególnych wsiach:

- we wsi Ancuty	- 5 stanowisk,
- we wsi Cimochoy	- 18 stanowisk,
- we wsi Białki	- 3 stanowiska
- we wsi Chrabostówka	- 3 stanowiska
- we wsi Hajdukowszczyzna	- 8 stanowisk
- we wsi Kottówka	- 8 stanowisk
- we wsi Kowęta	- 1 stanowisko
- we wsi Kutowa	- 11 stanowisk
- we wsi Łopuchówka	- 5 stanowisk
- we wsi Łosinka	- 10 stanowisk
- we wsi Nowiny	- 1 stanowisko

- we wsi Przybudki	- 5 stanowisk
- we wsi Tyniewiczze Duże	- 20 stanowisk
- we wsi Tyniewiczze Małe	- 4 stanowiska
- we wsi Usnarszczyzna	- 3 stanowiska
- we wsi Istok	- 2 stanowiska
- we wsi Lachy	- 5 stanowisk
- we wsi Radźki	- 5 stanowisk
- we wsi Makówka	- 11 stanowisk
- we wsi Narew	- 75 stanowisk
- we wsi Rybaki	- 7 stanowisk
- we wsi Waški	- 16 stanowisk
- we wsi Bruszkowszczyzna	- 5 stanowisk
- we wsi Iwanki	- 7 stanowisk
- we wsi Odrynki	- 4 stanowiska
- we wsi Rohozy	- 4 stanowiska
- we wsi Saki	- 11 stanowisk
- we wsi Waniewo	- 11 stanowisk
- we wsi Soce i kol.	- 8 stanowisk
- we wsi Trześcianka	- 8 stanowisk

3. Sfera społeczna – warunki życia ludności.

3.1. Ludność, zasoby pracy i ich wykorzystanie.

3.1.1. Ludność i obszar gminy na tle województwa podlaskiego i powiatu hajnowskiego.

Gmina Narew zajmuje 242 km², co stanowi 1,19 % obszaru województwa podlaskiego i 14,9 % obszaru powiatu hajnowskiego.

Liczba ludności gminy w 1997 r. wynosiła 4889 osób, co stanowiło 0,4 % ludności województwa podlaskiego i 9 % powiatu hajnowskiego. Na 1 km² powierzchni przypada 20 osób (61 w województwie i 33 w powiecie).

W strukturze płci ludności kobiety w liczbie 2447, stanowiły 50,1 % (w województwie kobiety stanowią 50,8 % a na terenach wiejskich woj. 49,1 %). Na 100 mężczyzn przypada 100 kobiet (103,2 w województwie i 103,5 w powiecie).

Administracyjnie gmina dzieli się na 38 sołectw z 48 miejscowościami. Ludność rolnicza stanowi 74,1 % mieszkańców gminy.

3.1.2. Ogólne tendencje demograficzne.

Zaludnienia gminy w latach 1946 – 1997 kształtowało się następująco:

1946 r.	-	9612 mieszkańców
1950 r.	-	9059 mieszkańców
1960 r.	-	8836 mieszkańców
1970 r.	-	7801 mieszkańców
1974 r.	-	7396 mieszkańców
1978 r.	-	6668 mieszkańców
1988 r.	-	5530 mieszkańców
1997 r.	-	4889 mieszkańców

W całym powojennym okresie stan ludności gminy systematycznie maleje. W latach 1947 – 1997 stan ludności zmniejszył się o 4723 osoby tj. o 49,1 %.

Ubytek ludności w poszczególnych okresach kształtował się następująco:

- w latach 1947 – 1950 ubyło 553 mieszkańców tj. średnio rocznie 138 osób,
- w latach 1951 – 1960 ubyło 223 mieszkańców tj. śred. rocznie 22 osoby,
- w latach 1961 – 1970 ubyło 1035 mieszkańców tj. śred. rocznie 103 osoby,
- w latach 1971 – 1978 ubyło 1133 mieszkańców tj. śred. rocznie 141 osób,
- w latach 1979 – 1988 ubyło 1138 mieszkańców tj. śred. rocznie 114 osób,
- w latach 1989 – 1997 ubyło 641 mieszkańców tj. śred. rocznie 71 osób,

Jak widać spadek ludności w poszczególnych okresach był różny. W ostatnich latach ubytek ludności został wyraźnie ograniczony, aczkolwiek trwa nadal.

Rozmieszczenie ludności na terenie gminy jest nierównomierne i zmieniające się, jak pokazuje to analiza stanu ludności gminy na przestrzeni ostatnich 27 lat, zawarta w tabeli nr 15.

Zmiany ludnościowe w gminie Narew w latach 1970 – 1998

Tabela nr 15

1	2	Lata				Zmiany w latach 1971 - 1997	
		1970	1978	1988	1998	Osoby	1970=100 %
		3	4	5	6	7	8
	Gmina ogółem	7801	6668	5530	5050	-2751	64,7
4	Cimochy	55	53	37	34	-21	61,8
5	Cisy	35	19	-	5	-30	14,3
6	Doratynka	212	191	127	107	-105	50,5
7	Goredy	54	38	37	25	-29	46,3
8	Gorodczyno	151	109	82	81	-70	53,6
9	Gorodzisko	159	131	102	102	-57	64,2
10	Gradoczno	147	120	67	57	-90	38,8

1	2	3	4	5	6	7	8
11	Hajdukowszczyzna	22	17	11	11	-11	50,0
12	Istok	88	72	56	60	-28	68,2
13	Iwanki	215	156	111	77	-138	35,8
14	Janowo	179	138	78	61	-118	34,1
15	Kotłówka	136	118	89	86	-50	63,2
16	Koweła	173	155	129	85	-88	49,1
17	Koźliki	146	100	69	70	-76	47,9
18	Krzywiec	351	289	247	207	-144	59
19	Kutowa	99	88	72	62	-37	62,2
20	Lachy	179	156	109	97	-82	54,2
21	Łapuchówka	100	93	86	73	-27	73
22	Łosinka	377	336	264	261	-116	69,2
23	Makówka	255	211	173	150	-105	58,8
24	Narew	1144	1287	1398	1553	+409	135,8
25	Odrynki	233	194	170	150	-83	64,4
26	Ogrodniki	218	152	115	77	-141	35,3
27	Przybudki	161	143	116	106	-55	65,8
28	Puchły	121	101	63	57	-64	47,1
29	Radźki (Ratkowszczyzna)	57	48	42	26	-31	45,6
30	Rybaki	136	99	84	65	-71	47,8
31	Saki	68	43	40	29	-39	42,6
32	Soce	453	303	217	150	-303	33,1
33	Trześcianka	705	561	426	312	-393	44,3
34	Tyniewicze Duże	357	334	280	245	-112	68,6
35	Tyniewicze Małe	198	158	122	95	-103	47,8
36	Waniewo	133	121	85	59	-74	44,4
37	Waški	198	165	155	110	-88	55,6
38	Białki	202	140	105	74	-128	36,6
39	Ancuty	152	118	88	95	-63	60,1
	Chrabostówka	126	111	78	72	-54	57,1
	Nowiny	-	-	-	48	-	-

Zródło: a) dane z urzędu gminy Narew,
b) Spis Powszechny z lat: 1970, 1978, 1988,

Największe ubytki ludności w ostatnich 28 latach notuje się we wsiach: Trześcianka (393 osoby), Soce (303 osoby), Białki (128 osób).

Wzrost ludności notuje się we wsi Narew, w której przybyło 409 osób. Odzwierciedleniem ciągłego spadku liczby ludności gminy są dane dotyczące ruchu naturalnego i migracji jakie miały miejsce w ostatnich latach.

Zarówno przyrost naturalny, jak też migracja jest w gminie Narew ujemna w ostatnim dziesięcioleciu, co ilustrują tabele:

Ruch naturalny ludności gminy Narew w latach 1988 – 1997

Tabela Nr 16

Lp.	Wyszczególnienie	Lata				
		1988	1990	1995	1996	1997
1.	małżeństwa w liczbach bezwzględnych	25	53	31	25	22
	- na 1000 ludności	4,4	10,0	6,0	4,9	4,4
2.	urodzenia w liczbach bezwzględnych	60	50	50	50	53
	- na 1000 ludności	10,5	9,5	9,7	9,8	10,5
3.	zgony w liczbach bezwzględnych	85	81	84	93	96
	- na 1000 ludności	14,8	15,3	16,3	18,3	19,1
4.	przyrost naturalny w liczbach bezwzględnych	- 25	- 31	- 34	- 43	- 43
	- na 1000 ludności	- 4,4	5,9	- 6,6	- 8,4	- 8,6

Zródło: Roczniki statystyczne woj. białostockiego

Migracja w gminie Narew w latach 1988 – 1997

Tabela nr 17

Lp.	Wyszczególnienie	Lata				
		1988	1990	1995	1996	1997
1.	napływ ludności ogółem	86	62	63	42	34
	w tym: z miast	53		49	26	23
	ze wsi	33		12	16	10
	z zagranicy	-		2	-	1
2.	odpływ ludności ogółem	148	122	88	83	61
	w tym: do miast	110		65	65	38
	na wieś	38		23	18	23
	za granicę	-		-	-	-
3.	saldo migracji	-62	-60	-25	-41	-27

Zródło: a) Roczniki i materiały Urzędu Statystycznego w Białymstoku dotyczące woj. białostockiego 1989, 1991, 1995, 1997, 1998.

b) Sytuacja demograficzna woj. białostockiego w latach 1990 – 1994.

3.1.3. Struktura płci ludności gminy.

Struktura płci ludności gminy zmieniała się w latach 1946 – 1997 w sposób następujący:

Tabela Nr 18

lata	razem	mężczyźni		kobiety		kobiety na 100 mężczyzn
		ogółem	%	ogółem	%	
1	2	3	4	5	6	7
1946	9612	4483	46,6	5129	53,4	114,4
1950	9059	4146	45,8	4913	54,2	118,5
1960	8836	4160	47,1	4676	52,9	112,4
1970	7801	3857	49,4	3944	50,6	102,3
1988	5491	2790	50,8	2701	49,2	97
1996	4947	2474	50,0	2472	50,0	100
1997	4889	2442	49,9	2447	50,1	100
1946-1997	4723	2041	43,2	2682	56,8	-

Źródła: a) Ludność i zasoby mieszkaniowe w latach 1946-1974 według podziału administracyjnego kraju z 1 czerwca 1975 r. GUS, Warszawa 1976 r.

b) Roczniki statystyczne woj. białostockiego,

c) Spisy powszechne z lat 1978, 1988,

3.1.4. Struktura wieku ludności.

Biorąc pod uwagę strukturę wieku ludności zamieszkałej na obszarze gminy, należy zauważyć, że w latach 1988 - 1997 wystąpiły następujące zjawiska:

- zmniejszył się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym z 22,6 % w 1988 r. do 20,7 % w 1997 r., co jest odzwierciedleniem niewielkiego przyrostu naturalnego w omawianym okresie,
- zmniejszył się udział ludności w grupie produkcyjnej z 52,7 % w 1988 r. do 49,2 % w r. 1997,
- zwiększył się znacznie udział ludności w grupie poprodukcyjnej z 24,7 % w 1988 r. do 30,1 % w 1997 r.,

Strukturę wieku ludności w latach 1988 - 1997 ilustruje tabela:

Tabela Nr 19

Wiek	1988		1997		Zmiany w latach 1988 - 1997	
	Ogółem	%	Ogółem	%	Osoby	1988=100%
Ogółem	5530	100,0	4889	100,0	-641	88,4
W tym: mężczyźni	2807	50,8	2442	49,9	-365	87,0
kobiety	2723	49,2	2447	50,1	-276	89,9
1. wiek przedprodukcyjny ogółem	1251	22,6	1012	20,7	-239	80,9
w tym: 0 - 17 l. M.	655	52,4	511	50,1	-144	78,0
0 - 17 l. K.	596	47,6	501	49,9	-95	84,1

1	2	3	4	5	6	7
2. wiek produkcyjny						
ogółem:	2914	52,7	2407	49,2	-507	82,6
w tym: 18 – 64 l. M.	1689	58,0	1412	58,7	-277	83,6
18 – 64 l. K.	1225	42,0	995	41,3	-230	81,2
3. wiek poprodukcyjny						
ogółem:	1365	24,7	1470	30,1	+105	107,7
w tym: 65 i więcej l. M	463	33,9	519	35,3	+ 56	112,1
60 i więcej l. K	902	66,1	951	64,7	+ 59	105,4

W wyniku zmian w strukturze wieku w latach 1988 – 1997 pogorszył się współczynnik obciążenia demograficznego, liczonego ilością osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 1000 osób w wieku produkcyjnym.

Otóż, w 1997 r. na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało w gminie 1031 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 1988 r. współczynnik ten kształtował się na poziomie 898 osób.

Jest to zjawisko bardzo niekorzystne, w skali województwa, gdzie wskaźnik ten wynosi 760,7 a w powiecie hajnowskim 819,3

3.1.5. Pracujący.

W 1997 r. liczba ludności pracującej w gminie wynosiła 3279 osób, co stanowiło 67,0 % ogółu ludności, z tego w rolnictwie indywidualnym pracowało 2373 osoby.

Z terenu gminy w 1997 r. pracowało poza rolnictwem indywidualnym 906 osób, w tym 149 kobiet. W stosunku do 1996 r. nastąpił spadek zatrudnienia o 12 osób, w tym liczba zatrudnionych kobiet zmalała o 5 osób.

Struktura pracujących według Sekcji EKD była w latach 1996,1997 następująca:

Tabela Nr 20

Sekcje EKD	1) 1997 r	1996		
		ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny
1	2	3	4	5
ogółem	906	918	200	718
w tym:				
- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	264	344	14	330
- działalność produkcyjna	417	333	-	333
- zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę,	6	6	6	-
- budownictwo	10	1	1	-
- handel i naprawy	2	23	-	23
- transport, składowanie i łączność	45	43	24	19
- pośrednictwo finansowe	11	12	-	12

1	2	3	4	5
- administracja publiczna	32	33	33	-
- edukacja	81	84	84	-
- ochrona zdrowia i opieka socjalna	30	33	33	-
- pozostała działalność usługowa	8	6	6	-

Zróżdła: a) Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1996 r. US Białystok 1997 r.,

b) Rynek pracy w woj. białostockim w latach 1996 – 1997 US Białystok 1998 r.

1) brak danych dla sektorów w 1997 r.

W 1997 r. notuje się pewne zmiany w strukturze zatrudnienia. Nastąpił znaczny wzrost pracujących w działalności produkcyjnej, budownictwie oraz spadek pracujących w rolnictwie, handlu, administracji publicznej, ochronie zdrowia i opiece społecznej.

3.1.6. Problem bezrobocia.

Wprowadzenie mechanizmów gospodarki rynkowej zmieniło w zasadniczy sposób sytuację na rynku zatrudnienia. Po wieloletnim okresie występowania niedoboru pracowników (niezależnie od bezrobocia ukrytego) nastąpiło radykalne zmniejszenie zatrudnienia. W wyniku tego, od 1990 r. obserwuje się wzrost bezrobocia. Aż do 1995 r. utrzymuje się ono na wysokim poziomie.

W latach 1992 – 1997 liczba bezrobotnych kształtowała się następująco:

1992 – 278 osób
 1993 – 332 osoby
 1994 – 306 osób
 1995 – 293 osoby
 1997 – 190 osób

Liczba i struktura bezrobotnych w 1997 r. kształtowała się następująco:

Tabela Nr 21

Wyszczególnienie	Osoby	%
1	2	3
Ogółem	190	100,0
W tym:		
- kobiety	94	49,5
- absolwenci	11	5,8
- zwolnieni z przyczyn zakładów pracy	11	5,8
- z prawem do zasiłku	45	23,7
- w wieku 18 – 44 lata	153	80,5
- pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	93	48,9

Źródło: Rynek pracy w woj. białostockim w latach 1996 - 1997 US w Białymstoku, wrzesień 1998r.

Skala bezrobocia w gminie wynosiła w 1997 r. 7,9 % ludności w wieku produkcyjnym.

Ogólnie biorąc bezrobotnymi są głównie ludzie młodzi, a spośród zarejestrowanych bezrobotnych 48,9 % pozostawało bez pracy dłużej niż 12 miesięcy.

3.1.7. Charakterystyka ludności rolniczej (gospodarstwa indywidualne).

3.1.7.1. Pracujący.

Niektóre dane demograficzne ludności w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (łącznie z działkami rolnymi) w gminie Narew w 1996 r. na tle ludności wiejskiej byłego województwa ogółem.

Tabela Nr 22

Lp.	Wyszczególnienie	Byłe województwo białostockie		Gmina Narew
		miasto	Wieś	
1	2	3	4	5
1.	Ludność ogółem	446330	254834	34947
	w tym: mężczyźni	213418	128555	2474
	kobiety	232912	126279	2473
2.	Ludność zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gosp. rolnego (działki rolnej)	36087	191391	3668
	w tym: mężczyźni	17943	98181	1873
	kobiety	18144	93210	1795
3.	Pracujący w wieku 15 i więcej lat w gosp. domowym z użytkownikiem gosp. rolnego	19668	125710	2771
	w tym: swoim gosp. rolnym	9907	105347	2373
	poza swoim gosp. rolnym	9761	20363	398
4.	Bezrobotni w gosp. dom. z uż. gosp. rolnego	743	1318	19
5.	Bierni zawodowo w gosp. dom. z uż. gosp. rol.	15676	64363	878
	w tym: 0 -14 lat	8658	42278	532
	15 lat i więcej	7018	22085	346
6.	Pełnozatrudnieni w ind. gosp. rolnych	5145	79879	1827
	w tym: mężczyźni	3034	45409	980
	kobiety	2111	34470	847

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r.
Urząd Statystyczny Białystok 1997 r.

Jak wynika z tabeli 22 ludność z użytkownikiem gospodarstwa rolnego stanowiła 74,1 %. We wsiach byłego województwa białostockiego ludność rolnicza stanowiła 75,1 %.

Aktywność zawodowa ludności rolniczej (licząc łącznie z bezrobotnymi), którzy są gotowi do podjęcia pracy) wynosiła 64,7 %. Odpowiednie wskaźniki we wsiach byłego województwa białostockiego wynosiły 66,4 % i 55 %.

3.1.7.2. Poziom wykształcenia ludności rolniczej.

Ludność w wieku 15 i więcej lat zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej) według poziomu wykształcenia w 1996 r. w gminie Narew na tle byłego woj. białostockiego.

Tabela Nr 23

Obszar	Ludność rolnicza ogółem	Wykształcenie						
		wyższe	police- alne	średnie zaw.	średnie ogólne	zasadn. zawod.	podsta- wowe	podst. nieukł.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Byłe województwo								
Białostockie	179854	4309	2591	23960	6857	34613	78474	29050
%	100,0	2,4	1,5	13,3	3,8	19,2	43,6	16,2
w tym:								
- mężczyźni	91668	1969	579	12245	2038	22813	41025	10999
%	100,0	2,1	0,6	13,4	2,2	24,9	44,8	12,0
- kobiety	88186	2340	2012	11715	4819	11800	37449	18051
%	100,0	2,6	2,3	13,3	5,5	13,4	42,5	20,4
Byłe woj. wieś	151963	2470	1592	17434	4509	29254	69614	27090
%	100,0	1,6	1,0	11,5	3,0	19,3	45,8	17,8
w tym:								
- mężczyźni	78023	1116	354	9015	1308	19237	36706	10287
%	100,0	1,4	0,5	11,6	1,7	24,6	47,0	13,2
- kobiety	73940	1354	1238	8419	3201	10017	32908	16803
%	100,0	1,8	1,7	11,4	4,3	13,6	44,5	22,7
Gmina Narew	3166	41	15	253	73	516	1473	795
%	100,0	1,3	0,5	8,0	2,3	16,3	46,5	25,1
w tym:								
- mężczyźni	1617	21	4	142	20	373	746	293
%	100,0	1,3	0,2	8,8	1,2	23,1	47,3	18,1
- kobiety	1549	20	11	111	53	143	709	502
%	100,0	1,3	0,7	7,7	3,4	9,2	45,8	32,4

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r. US Białystok 1997 r.

Ludność rolnicza zamieszkująca gminę Narew jest gorzej wykształcona niż ludność rolnicza zamieszkująca byłe województwo białostockie.

Wykształcenie wyższe posiada w gminie 1,3 % ludności rolniczej (1,6 % we wsiach byłego województwa), policealne 0,5 % (1,0 % w woj.).

Także z wykształceniem średnim zawodowym jest tu mniejszy odsetek niż w byłym województwie.

3.2. Warunki życia ludności.

3.2.1. Warunki mieszkaniowe.

3.2.1.1. Zasoby mieszkaniowe na tle województwa podlaskiego.

Zasoby mieszkaniowe gminy Narew na tle województwa podlaskiego oraz podstawowe wskaźniki mieszkaniowe ilustrują następujące dane:

Tabela Nr 24

Wyszczególnienie	Województwo podlaskie	Gmina Narew	Udział gminy Narew 3:2 (%)
1	2	3	4
Mieszkania	373033	1975	0,5
Izby	-	6769	-
pow. użytkowa mieszkań (m ²)	24023328	129504	0,5
Przeciętnie			
- liczba mieszkań na 1000 M	304,8	404,0	132,5
- liczba izb w mieszkaniu	-	3,42	-
- pow. uz. mieszk. w m ² / osobę	20,0	26,5	132,5
- liczba osób na mieszkanie	3,28	2,47	75,3
- liczba osób na izbę	-	0,72	-
- pow. uz. mieszkania w m ²	64,4	65,6	101,9

Zródło: a) Rocznik Statystyczny woj. białostockiego 1998 r. US Białystok 1998r

b) Polska w nowym podziale terytorialnym GUS, Warszawa 1998 r.

W 1997 r. na terenie gminy Narew zasoby mieszkaniowe liczyły 1975 mieszkań, 6769 izb mieszkalnych i 129504 m² powierzchni użytkowej.

Na tle województwa podlaskiego zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1000 mieszkańców były korzystniejsze i wynosiły 404 mieszkań (w województwie 304,8). W gminie są też większe powierzchniowo mieszkania niż średnio w województwie podlaskim.

3.2.1.2. Zmiany zasobów mieszkaniowych w gminie w latach 1950 – 1997

Tabela Nr 25

Lata	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa
1	2	3	4
1950	2008	3871	.
1960	2107	4960	.
1970	2044	5616	.
1978	1977	6606	.
1988	1866	6372	122650
1997	1975	6769	129504

Zródło: a) Ludność i zasoby mieszkaniowe w latach 1946 – 1974 w/g podziału administracyjnego kraju z 1 czerwca 1975 r.

b) Materiały Spisów Powszechnych 1978, 1988, Materiały US w Białymstoku

W okresie 47 lat (1951 – 1997) liczba mieszkań w gminie nieznacznie zmalała (o 33 mieszkania) przy jednoczesnym wzroście ilości izb mieszkalnych (o 2898 izb). Oznacza to że, nowobudowane mieszkania były o wiele większe od tych, które w minionym okresie uległy likwidacji.

Stan zasobów mieszkaniowych w poszczególnych wsiach przedstawionych w tabeli 26 wskazuje, że tylko w niektórych wsiach wzrosła liczba mieszkań (Narew, Gorodzisko, Łosinka, Odrynki, Chrabostówka i Białki). W pozostałych wsiach liczba mieszkań zmalała, najwięcej we wsiach Trześcianka (o 38), Soce (o 27), Waški (o 15).

Zasoby mieszkaniowe w gminie Narew w latach 1970 – 1997.

Tabela Nr 26

Lp.		Mieszkania			Izby			Pow. uż. w m ²	
		1970	1988	1997	1970	1988	1997	1988	1997
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Gmina ogółem	2044	1866	1975	5616	6372	6769	122650	129504
1.	Ancuty	35	27	34	103	94		1639	1838
2.	Białki	59	48	60	140	121		2998	2701
3.	Chrabostówka	30	26	33	83	86		1540	1775
4.	Cimochy	15	12	12	45	40		684	996
5.	Cisy	9		5	27				232
6.	Doratynka	55	47	52	166	162		2827	2529
7.	Gorędy	18	14	14	53	52		974	797
8.	Gorodczyno	35	27	34	85	91		1867	1812
9.	Gorodzisko	35	34	40	117	125		2484	6115
10.	Gradoczno	39	28	31	87	81		1320	852
11.	Hajdukowszczyzna	8	5	7	25	19		315	
12.	Istok	20	20	21	52	73		1475	1199
13.	Iwanki	53	41	48	175	152		2659	4043
14.	Janowo	48	35	42	127	114		1541	3283

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15.	Kotłówka	40	34	31	89	86		2341	2245
16.	Kowela	42	39	21	104	138		2962	913
17.	Kozłiki	37	28	31	88	81		1763	1601
18.	Krzywiec	86	82	84	223	247		5174	6829
19.	Kutowa	29	24	27	64	67		1486	1103
20.	Lachy	42	34	37	82	109		2049	2266
21.	Łapuchówka	25	25	24	71	89		1991	3775
22.	Łosinka	85	82	87	255	300		6271	5686
23.	Makówka	70	63	68	176	200		3423	5085
24.	Narew	295	404	491	956	1556		27646	28150
25.	Odrynki	55	52	57	144	163		3049	5211
26.	Ogrodniki	52	47	44	165	159		2884	1817
27.	Przybudki	41	34	34	115	121		2537	2045
28.	Puchły	35	25	28	99	81		1820	1599
29.	Radzki (Ratkowszczyzna)	14	16	12	41	57		1204	822
30.	Rybaki	35	32	30	103	109		2002	1767
31.	Saki	22	17	18	52	50		826	719
32.	Soce	121	94	84	305	289		5697	5295
33.	Trześcianka	222	184	204	563	575		10991	9746
34.	Tyniewicze Duże	92	84	79	241	299		6168	2582
35.	Tyniewicze Małe	44	42	43	112	137		3007	5040
36.	Waniewo	34	28	31	88	83		1649	1735
37.	Waśki	58	50	43	170	106		3387	3227
38.	Nowiny			20		9			1223

Źródło: a) Spisy Powszechne z lat 1970, 1988,
b) Materiały Urzędu Gminy w Narwi dla 1997 r.

3.2.1.3. Zmiany warunków mieszkaniowych wynikające z potencjału mieszkaniowego.

Wraz ze spadkiem ilości mieszkań, przy jednoczesnym wzroście ilości izb mieszkalnych i wzroście powierzchni użytkowej mieszkań, w powiązaniu ze znacznym spadkiem liczby mieszkańców gminy, obserwuje się znaczne zmiany w podstawowych wskaźnikach mieszkaniowych, świadczących o poprawie sytuacji mieszkaniowej ludności. Problematykę ilustruje tabela 27.

Warunki mieszkaniowe w gminie Narew w latach 1950 – 1997

Tabela Nr 27

Wyszczególnienie	1950	1960	1970	1978	1988	1997	1950 = 100%
1	2	3	4	5	6	7	8
- liczba mieszkań na 1000 m	221,7	238,4	262,0	296,5	337,4	404	182,2
- liczba izb w mieszkaniu	1,92	2,35	2,74	3,34	3,41	3,42	178,1
- pow. uz. mieszkania w m ²					65,7	65,6	-
- liczba osób w mieszkaniu	4,5	4,19	3,8	3,37	2,96	2,47	54,9
- liczba osób na izbę	2,34	1,78	1,38	1,0	0,86	0,72	30,8
- pow. uz. w m ² na osobę					22,2	26,5	

Źródło: obliczenia własne na podstawie materiałów statystycznych.

3.2.1.4. Jakość mieszkań.

O jakości mieszkań świadczy okres ich budowy, jakość materiałów budowlanych, jak też wyposażenie w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej.

Brak jest aktualnych danych statystycznych, by można było ocenić dokładnie ten stan. Ostatnie dane pochodzą ze Spisu Powszechnego z 1988 r., dlatego też nie są one dziś miarodajne, gdyż od tamtego okresu dokonano wiele w gminie w zakresie wyposażenia mieszkań i poprawy ich stanu technicznego.

Pewne światło na jakość mieszkań w gminie może rzucić analiza danych dotyczących zasobów mieszkaniowych indywidualnych gospodarstw rolnych, pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r. Analiza tej grupy zasobów mieszkaniowych jest reprezentatywna, ponieważ 74,1 % ludności gminy zamieszkuje w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.

Z danych spisowych wynika, że w gminie w 1996 r. było 1430 gospodarstw rolnych, których właściciele posiadali 1150 budynków mieszkalnych. Przyjmuje się zatem, że mieszkań było tyle samo, co gospodarstw rolnych, czyli 1430. W mieszkaniach zamieszkiwało 3668 osób, czyli w 1 mieszkaniu zamieszkiwało 2,6 osób (średnio w gminie we wszystkich mieszkaniach 2,47 osób w mieszkaniu). Na 1000 osób ludności rolniczej przypada 389,9 mieszkań (404,0 dla całej gminy).

Wiek budynków mieszkalnych (mieszkań) rolników w gminie Narew na tle wsi byłego województwa białostockiego przedstawia się następująco:

Tabela Nr 28

Okres budowy	Gmina		wsie byłego woj. białostockiego	
	ogółem	%	ogółem	%
1	2	3	4	5
Razem	1150	100,0	46242	100,0
przed 1944 r.	274	23,8	8464	18,3
1945 r. – 1960 r.	402	35,0	14415	31,2
1961 r. – 1970 r.	207	18,0	8596	18,6
1971 r. – 1980 r.	186	16,2	8097	17,5
1981 r. – 1990 r.	62	5,7	5201	11,2
1991 r. – 1996 r. (97)	15	1,3	1488	3,2

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r. US Białystok 1997 r.

W gminie Narew udział mieszkań ludności rolniczej wybudowanych przed 1944 r. jest większy niż średnio we wsiach byłego województwa oraz mniejszy w zasobach wybudowanych po 1960 r.

Wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarne i inne urządzenia komunalne stanowi jeden z podstawowych elementów wartości zasobów mieszkaniowych.

Sytuację w gminie w tym zakresie można częściowo ocenić na podstawie mieszkań rolników indywidualnych (tabela 29).

Wyposażenie indywidualnych gospodarstw rolnych w podstawowe urządzenia komunalne na tle wsi byłego woj. białostockiego w 1996 r.

Tabela Nr 29

Urządzenia komunalne	Gmina Narew		Na wsi byłego woj. białostockiego	
	Ogółem	%	Ogółem gosp. rol.	%
1	2	3	4	5
Liczba gosp. rolnych ogólnie	1430	100,0	56240	100,0
w tym posiadające:				
- wodociąg sieciowy	428	29,9	22570	40,1
- wodociąg zagrodowy	161	11,3	8098	14,4
- kanalizację sieciową	34	2,4	450	0,8
- kanalizację do dołu gnilnego	370	25,9	22121	39,3
- sieć elektryczną 38 kV	737	51,5	35145	62,5
- gaz z butli	345	24,1	22532	40,1
- telefon	137	9,6	10389	18,5

Zródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r., obliczenia własne.

Jak wynika z tabeli indywidualne gospodarstwa rolne w gminie Narew są gorzej wyposażone w urządzenia komunalne niż tereny wiejskie byłego województwa białostockiego z wyjątkiem sieciowych urządzeń kanalizacyjnych.

3.2.2. Urządzenia obsługi ludności.

3.2.2.1. Oświata i wychowanie.

Sytuacja w szkolnictwie podstawowym i placówkach wychowania przedszkolnego w gminie na przestrzeni lat 1989 – 1997 przedstawia się następująco:

Tabela nr 30

Wyszczególnienie	1988-1989	1995-1996	1996-1997
1	2	3	4
1. Placówki wychowania przedszkolnego			
w tym: przedszkole	1	1	1
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstaw.	4/6	3	4
- dzieci w placówkach	131	60	73
- nauczyciele	10	5	7

1	2	3	4
2. Szkoły podstawowe	4	4	4
w tym: z klasami I - VIII	-	4	4
3. Uczniowie ogółem	576	509	461
4. pomieszczenia do nauczania	38	38	38
w tym: izby lekcyjne	-	36	36
5. Oddziały szkolne	31	28	27
6. Nauczyciele	47	44	44
7. Liczba uczniów na pomieszczenie	15	13	12
8. Liczba uczniów na oddział	19	18	17
9. Absolwenci	73	73	66

Zródło: Roczniki Statystyczne woj. białostockiego 1989 i 1998 r. US Białystok.

SZKOŁY PODSTAWOWE NA TERENIE GMINY NAREW

W roku szkolnym 1998/99 na terenie gminy Narew funkcjonuje 4 szkoły podstawowe w Narwi, Krzywcu, Łosince, i Trześciance. Z dniem 1.09.1999 roku Rada Gminy w Narwi podjęła uchwałę intencyjną o zlikwidowaniu 2 szkół podstawowych w Krzywcu i Trześciance.

Charakterystyka szkół:

Szkoła Podstawowa w Łosince: mieści się w dwóch budynkach. Jeden budynek z 1890 r., drugi z 1945 r. budynek Nr 1. ma 4 izby lekcyjne z 52 miejscami dydaktycznymi, powierzchnia użytkowa wynosi 163,5m² a dydaktyczna 112 m², ogrzewany jest piecami fizycznymi. Budynek Nr 2 ma 3 izby lekcyjne z 32 miejscami dydaktycznymi, powierzchnia użytkowa wynosi 105,3 m² a dydaktyczna 56,4 m², ogrzewany jest piecami fizycznymi. Szkoła Podstawowa w Łosince wymaga remontu.

W roku szkolnym 1998/99 do w/w szkoły uczęszcza 65 dzieci, zatrudnionych jest 11 nauczycieli w większości z wyższym wykształceniem pedagogicznym. Dzieci w tej szkole uczą się w klasach łączonych.

Szkoła Podstawowa w Krzywcu: mieści się w murowanym dwukondygnacyjnym budynku. W/w szkoła ma 5 izb lekcyjnych z 86 miejscami dydaktycznymi o powierzchni użytkowej 404 m² i 160 m² dydaktycznej. Budynek do użytku został oddany w 1957 r.

W roku szkolnym 1998/99 uczęszcza do szkoły 29 uczniów, zatrudnionych jest 8 nauczycieli w większości z wyższym wykształceniem pedagogicznym. Dzieci uczą się w klasach łączonych.

Szkoła Podstawowa w Trześciance: mieści się w jednokondygnacyjnym murowanym budynku z 1967 r. Posiada 6 izb lekcyjnych z 6 miejscami dydaktycznymi, powierzchnia dydaktyczna 193 m² a użytkowa 387 m².

Do szkoły w roku szkolnym 1998/99 uczęszcza 32 dzieci, zatrudnionych jest 9 nauczycieli w większości z wykształceniem wyższym pedagogicznym. Dzieci uczą się w klasach łączonych.

Szkoła Podstawowa w Narwi im. Gen. Z. Berlinga: mieści się w murowanym czterokondygnacyjnym budynku. Szkoła do użytku została oddana w 1988 roku. Posiada 15 izb lekcyjnych, 4 pracownie przedmiotowe, salę internetową, posiada 570 miejsc dydaktycznych o powierzchni 1.121,1 m² i dydaktycznej 660,26 m², stołówkę o powierzchni użytkowej 400,42 m² oraz pomieszczenia socjalno – administracyjne o powierzchni użytkowej 409,42 m².

Szkoła Podstawowa w Narwi mieści się przy ulicy Mickiewicza 81.

W budynku szkoły podstawowej mieści się przedszkole do którego uczęszcza 28 dzieci, zatrudnionych jest 2 nauczycielki z wykształceniem wyższym.

W roku szkolnym 1998/99 uczęszcza 361 dzieci, uczą się w 16 oddziałach liczących średnio 23 uczniów. Zatrudnionych jest 24 nauczycieli z wykształceniem wyższym magisterskim. W szkole są 3 grupy świetlicowe gdzie dzieci dojeżdżające czekają na odjazd do domu.

W budynku szkoły podstawowej w związku z reformą oświaty planowane jest gimnazjum.

3.2.2.2. Kultura

a) Placówki kultury na terenie gminy Narew:

- Narewski Ośrodek Kultury w Narwi
- świetlice wiejskie:

Waški,	Trześcianka
Kutowa,	Gorodzisko
Kowela,	Chrabostówka
Krzywiec,	Tyniewicze Duże

Charakterystyka i rodzaje działalności:

- Narewski Ośrodek Kultury w Narwi prowadzi wielokierunkową działalność w zakresie edukacji i upowszechniania kultury poprzez:
 - ◆ inspirowanie i rozwijanie zainteresowań amatorską twórczością artystyczną,
 - ◆ otaczanie opieką amatorskiego ruchu artystycznego, twórczości ludowej i folkloru,
 - ◆ sprawowanie mecenatu nad twórczością artystyczną,
 - ◆ edukacja kulturowa dzieci, młodzieży, dorosłych poprzez działalność w zespołach i kołach zainteresowań,
 - ◆ organizacja kulturalnej rozrywki, zabawy i rekreacji,
 - ◆ inne formy działalności kulturalnej,

- Świetlice wiejskie, które znajdują się na terenie gminy Narew prawie wszystkie wymagają remontu, uzupełnienia podstawowego wyposażenia (krzesła, regały, stoły,) w żadnej świetlicy nie ma sprzętów audiowizualnych (radio, telewizor, magnetofon). Praktycznie w tych świetlicach nie jest prowadzona działalność kulturalna. Sporadycznie odbywają się zebrania wiejskie.

b) Tradycje kulturowe (etnograficzne): zespoły ludowe, rzemiosło artystyczne, obrzędy ludowe, święta lokalne np. odpusty itp.

Zespoły ludowe:

W gminie Narew działają dwa zespoły ludowe:

1. Folklorystyczny Zespół Śpiewaczy „Tyniewiczanki” z Tyniewicz istnieje już 18 lat.

O zespole powiedziano „...bogatszego repertuaru, tak pod względem ilościowym, jak i jakościowym nie posiada żaden Folklorystyczny Zespół Śpiewaczy na Białostocczyźnie”. W pamięci uczestniczek zespołu zachował się repertuar pieśniowy o bezcennych wartościach kulturowych, poznawczych i muzycznych. Zespół jest „encyklopedią „w folklorze Tyniewicz i okolicy.

2. Folklorystyczny Zespół Śpiewaczy „Krywczanki” z Krzywca. Panie wspólnie ze sobą śpiewają 3 lata. W swoim repertuarze mają skarbnicę pieśni folklorystycznych, obrzędowych, kołysanek, chrzcinnych, weselnych, pogrzebowych i sakralnych.

Rzemiosło artystyczne:

Na terenie gminy Narew rzemiosło artystyczne jest bardzo zróżnicowane. Najbardziej rozpowszechnionym rzemiosłem są wyploty ze słomy i wikliny, które bardzo licznie występują we wsiach Janowo, Koźliki, Waniewo, Puchły i Lachy. Na drugim miejscu można sklasyfikować – pod względem ilości osób wykonujących – tkactwo we wsiach Trześcianka, Makówka, Lachy.

Wycinanki występują w Tyniewiczach Dużych i Trześciance, oraz pojedyncze osoby wykonujące może mniej popularne ale jakże piękne i pracochłonne wyroby – to koronkarstwo w Trześciance, wyszywanie w Odrynkach i Makówce oraz haft w Lachach.

Święta lokalne i odpusty:

W gminie Narew znajduje się 6 parafii prawosławnych i 1 parafia katolicka.

Narew – Parafia Prawosławna p.w. Św. Krzyża,

- „Antoniego” – lipiec
- „Światy Krzyż” – wrzesień

Narew – Parafia Rzymsko – Katolicka p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Św. Stanisława,

- „Szkaplerna” – lipiec
- Łosinka – Parafia Prawosławna p.w. Św. Apostoła Jakuba syna Alfeusza,
 - „Juria” – maj
 - „Pokrowa” – październik
- Puchły – Parafia Prawosławna p.w. Opieki Matki Boskiej,
 - „Trójca” – czerwiec
 - „Pokrowa” – październik
- Trześcianka – Parafia Prawosławna p.w. Św. Michała
 - „Preczysta” – wrzesień
 - „Michała” – listopad
- Tyniewicze Duże – Parafia Prawosławna p.w. Św. Apostoła Łukasza,
 - „Łukasza” – listopad
- Tyniewicze Małe – Parafia Prawosławna,
 - „Mironowska niedziela” – kwiecień
 - „Wsześcije” – maj
 - „Piatonka” – październik

Obrzędy ludowe:

W chwili obecnej młodzi ludzie nie pamiętają już tych wspaniałych obrzędów ludowych, bez których nie mogło obyć się żadne wesele, chrzciny, żniwa czy święta Wielkanocne lub Bożonarodzeniowe. Aby te obrzędy ludowe i zwyczaje ocalić od zapomnienia, przypomnieć je młodym ludziom Narewski Ośrodek Kultury co roku organizuje Wojewódzkie Prezentacje Scenek Obrzędowych, na które przyjeżdżają zespoły ludowe i prezentują te obrzędy.

Trudno jest generalnie podzielić i przypisać poszczególne obrzędy do danych wsi, bo obrzęd lub zwyczaj może być ten sam lub podobny, a w gwarze danej wsi nazywa się inaczej.

- ◆ obrzęd chrzciny „odwiedki” – bardzo ciekawy obrzęd – odwiedzanie noworodka i jego matkę przez zamężne kobiety w kilka dni po porodzie,
 - ◆ obrzędy weselne „korowaj” „swaty”, „prydany” –bardzo bogaty obrzęd weselny, pewne elementy tych obrzędów w danej wsi są trochę zmienione,
 - ◆ „wieczernicy” – kolejno każdego wieczoru spotykały się kobiety i dziewczęta w swoich domach i przy lampie naftowej zajmowały się haftowaniem, wyszywaniem ręczników, serwet, makatek, chusteczek, robiły serwety, rękawiczki, motały motki, obskubywały pierze itp.
 - ◆ „kudzielnici” – tak jak poprzednio kobiety i dziewczęta przy lampie naftowej wykonywały różne prace związane z przygotowaniem wszystkiego dla domu tj. suszenie, tarcie, czesanie, przędzenie lnu, wełny i konopi, jako podstawowego surowca dla wyrobu tkanin o różnorodnym przeznaczeniu.
- „Wieczernicy” i „Kudzielnici” te spotkania odbywały się w okresie jesienno – zimowym, kiedy zakończyły się prace polowe okres ten nazywano „Pilipuowka”

- ◆ „szarucha” – to czas kiedy żałowano jeszcze palić lampy naftowe, czyli o zmierzchu, kawalerowie dokonywali swawoli z pannami, w miarę przyzwoitości, było tu co niemiara śmiechu, pisku, wisku i wesołej zabawy.
- ◆ „światyje wieczery” – wtedy nie wolno było prząć nici i wykonywać innych zmuśnych robótek to czas od Bożego Narodzenia do Trzech Króli.
- ◆ w okresie wielkiego postu w miesiącach marzec – kwiecień wiejskie kobiety robiły robły osnowę na krosna i tkwały kapy, płachty makaty, chodniki.
- ◆ obrzęd żniwny,
- ◆ obrzęd sianokośny,
- ◆ obrzęd wiosenny,
- ◆ obrzędy wokół świąt Bożego Narodzenia:
 - bohaty wieczór,
 - kolędowanie – chodzenie z gwiazdą,
- ◆ obrzędy wokół świąt Wielkanocnych:
 - malowanie jajek
 - lany poniedziałek

Wszystkie wyżej opisane spotkania połączone z konkretną pracą dla potrzeb domu, zagrody były niezmiernie bogato urozmaicane pieśniami, żartami, różnymi satyrycznymi momentami – w zależności od intelektu uczestników.

c) Biblioteki, instytucje kultury.

Tabela Nr 31

Lp.	Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Placówki biblioteczne	20	15	7	4	4	4	4	4	4
2.	Księgozbiór (tys. wol.)	23,8	23,8	23,7	23,4	22,7	22,5	22,7	22,7	22,7
3.	Czytelnicy	1398	1238	883	736	674	693	672	659	649
4.	Wypożyczenia (tys. wol.)	36,1	29,7	21,0	18,8	18,2	18,6	18,6	18,4	18,4
5.	Księgozbiór na 1000 M.	4508	4524	4557	4550	4443	3689	4485	4633	4633
6.	Liczba ludności na 1 bibliotekę (filię)	264	350	743	1319	1319	1260	1260	1260	1260
7.	Wypożyczenia na 1 czytelnika	25,8	24,0	23,8	25,5	27,0	26,8	27,7	28,0	28,3

Gminna Biblioteka Publiczna istnieje w Narwi. Posada ona wypożyczalnię oraz oddział dla dzieci. Filie biblioteki działają we wsiach Łosinka i Trześcianka.

3.2.2.3. Zdrowie i pomoc społeczna.

Na terenie gminy Narew funkcjonują 3 placówki służby zdrowia:

a) Gminny Ośrodek Zdrowia w Narwi, który posiada:

- 6 gabinetów lekarskich,
- 2 lekarzy,
- 1 lekarza stomatologa,

- 2 pielęgniarki,
 - 1 pielęgniarkę szkolną,
 - 3 pielęgniarki środowiskowe,
 - 2 personelu obsługi,
- b) Ośrodek zdrowia we wsi Trześcianka posiada:
- 1 lekarza,
 - 1 pielęgniarkę,
 - 3 gabinety,
- c) Ośrodek zdrowia we wsi Łosinka posiada:
- 3 gabinety
 - 1 lekarza
 - 2 pielęgniarki

Na 10.000 mieszkańców gminy przypada 6,1 lekarzy (w woj. podlaskim 24,3, zaś w powiecie hajnowskim 18,4) W gminie funkcjonuje Gminny Zespół Pomocy Społecznej.

W zakresie opieki lekarskiej wyższego stopnia gminę obsługuje ZOZ w Hajnówce.

3.2.2.4. Handel, gastronomia, rzemiosło.

a) Handel

Na sieć handlową w gminie składają się 23 sklepy, w tym 15 ogólnospożywczych o łącznej powierzchni sprzedażowej 1136 m², w tym w sklepach ogólnospożywczych 765 m².

Sklepy funkcjonują we wsiach: Narew, Trześcianka, Krzywiec, Tyniewiczze Duże, Odrynki, Iwanki, Makówka, Janowo, Soce.

W Narwi funkcjonuje stacja paliw.

b) Gastronomia

Na terenie gminy prowadzi działalność gastronomiczną 4 zakłady:

- we wsi Narew – 2 zakłady,
- we wsi Makówka – 1 zakład,
- we wsi Krzywiec – 1 zakład (pijalnia piwa).

c) Usługi

W zakresie usług istnieje w gminie szereg zakładów, które szczegółowo zostały omówione w pkt. 4.2.1. dotyczącym działalności gospodarczej.

3.2.2.5. Sport i turystyka

a) Sport

W zakresie sportu istnieją na terenie gminy:

- stadion sportowy klubu sportowego „Iskra” w Narwi,
- boiska sportowe przy Szkołach Podstawowych,

b) Turystyka i wypoczynek

Z zakresu obsługi turystów i wypoczynku istnieją :

- hotel w Narwi na ok. 40 miejsc noclegowych,
- ośrodek wypoczynkowy w Rybakach (20 domków letniskowych) należący do MOSiR w Hajnówce,
- kąpielisko we wsi Puchły (nieurządzone)
- kąpielisko we wsi Rybaki (nieurządzone)

3.2.2.6. Administracja, łączność.

a) Administracja

Na terenie gminy istnieją następujące urzędy administracji:

- Urząd Gminy w Narwi,
- Bank Spółdzielczy w Narwi,
- Posterunek Policji w Narwi,
- Parafia kościoła Rzymsko – Katolickiego w Narwi,
- Parafie kościoła Prawosławnego we wsiach: Narew, Łosinka, Trześcianka, Tyniewiczze Duże, Puchły.

b) Łączność

Urzędy pocztowe istnieją we wsiach: Narew, Trześcianka, Łosinka.

W 1997 r. w gminie było 364 abonentów telefonicznych. Na 1000 mieszkańców gminy przypadało 74,5 telefonów. Jest to wskaźnik daleko odbiegający od średniej dla województwa podlaskiego, gdzie było ich 198,4 oraz od powiatu hajnowskiego (125 telefonów na 1000 M).

Centrale telefoniczne istnieją we wsiach: Łosinka, Narew i Trześcianka.

3.2.2.7. Inne usługi.

- a) remizy strażackie istnieją we wsiach: Narew, Trześcianka, Łosinka, Odrynki, Puchły, Tyniewiczze Duże, Gradoczno, Iwanki, Soce, Białki,
- b) baseny przeciwpożarowe istnieją we wsiach: Białki, Hajdukowszczyzna, Gorodczyno (2), Krzywiec (2), Narew, Trześcianka, Wałki, Łosinka,
- c) cmentarze istnieją we wsiach : Narew – 3, Puchły, Trześcianka,

4. Sfera produkcyjna.

4.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna i jej wykorzystanie.

Gmina Narew dysponuje znacznymi zasobami użytków rolnych. Na 1 mieszkańca przypada tu 3,1 ha użytków rolnych, a więc ponad 3 razy więcej niż w województwie podlaskim (0,98 ha) oraz prawie dwa i pół razy więcej niż w powiecie hajnowskim (1,25).

Użytki rolne o pow. 14975 ha stanowią 61,9 % całego obszaru gminy (w woj. podlaskim 59,7 % a w powiecie hajnowskim 41,8 %). W użytkach rolnych dominującą pozycję zajmują grunty orne, które stanowią 51 %.

Lesistość gminy w wysokości 28,8 % powierzchni gminy jest mniejsza niż w województwie podlaskim (29,3 %).

W strukturze użytkowania gruntów dominuje gospodarka indywidualna, do której należy 55 % gruntów gminy ogółem i 74,8 % powierzchni użytków rolnych.

Na terenie gminy istnieją 2 Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne w Trześciance i Makówce.

4.1.1. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Według Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa wartość ogólnego wskaźnika rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniającego wartość gleb, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki wodne wynosi dla gminy Narew 49,5 (w byłym województwie biakoskim średnio 55,8).

Grunty klasy II – IV zajmują 34,4 % gruntów ornych i 42,1 % użytków zielonych.

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej została szczegółowo omówiona w pkt. 1.5. niniejszego opracowania.

4.1.2. Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych.

Liczba i powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w gminie Narew w 1996 r.

Tabela Nr 32

grupy obszarowe	gospodarstwa			
	ilość	%	ha	%
1	2	3	4	5
ogółem	1430	100,0	11425	100,0
do 1 ha	299	20,9	192	1,7
1 – 2 ha	213	14,9	349	3,1
2 – 3 ha	91	6,4	267	2,3
3 – 5 ha	112	7,8	536	4,7
5 – 7 ha	119	8,3	852	7,5
7 – 10 ha	219	15,3	2232	19,6
10 – 15 ha	241	16,9	3420	29,9
15 – 20 ha	81	5,7	1570	13,7
20 – 30 ha	36	2,5	1030	9,0
30 – 50 ha	15	1,0	631	5,5
50 – 100 ha	3	0,2	228	2,0
100 – 200 ha	1	0,1	118	1,0

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r.

W gminie Narew istnieje ogółem 1430 gospodarstw rolnych (łącznie z działkami rolnymi do 1 ha powierzchni uż. rolnych), zaś gospodarstw bez działek rolnych 1131.

Najliczniej reprezentowane są gospodarstwa o powierzchni 7 – 15 ha (32,2 % wszystkich gospodarstw). Do tej grupy gospodarstw należy aż 49,5 % powierzchni użytków rolnych gospodarstw indywidualnych.

Średnia powierzchni indywidualnego gospodarstwa rolnego (łącznie z działkami rolnymi) wynosi 8 ha, natomiast bez działek rolnych 9,9 ha (10,7 w województwie podlaskim i 7,7 w powiecie hajnowskim).

4.1.3. Struktura zasiewów, plony, zbiory.

Struktura zasiewów w gminie Narew w latach 1988, 1996

Tabela Nr 33

ZASIEWY	1988 r. w ha gospodarka indywidualna	1996 r. w ha		
		ogółem	Gospodarka indywidualna	gospodarka uspołeczniona
1	2	3	4	5
Zasiewy ogółem	5486	6384	4493	1891
w tym:				
1. zboża ogółem	-	5138	3616	1522
w tym:				
a) pszenica	697	872	536	336
b) żyto	1389	1675	1252	423
c) inne zboża	-	1421	963	458
w tym:				
- jęczmień	-	426	186	240
- owies	-	776	717	59
- pszenżyto	71	219	60	159
d) mieszanki zbożowe	-	1170	865	305
e) inne	-	-	-	-
2. Ziemiaki	1168	710	710	-
3. Przemysłowe	59	1	1	-
w tym:				
a) buraki cukrowe	2	1	1	-
b) rzepak	-	-	-	-
c) inne	57	-	-	-
4. Uprawy pozostałe	2102	535	166	369
w tym:				
a) pastewne	-	269	81	188
b) warzywa	-	53	53	-
c) truskawki	-	16	16	-
d) kukurydza	-	185	4	181
e) inne	-	12	12	-

Źródło: a) Rocznik Statystyczny woj. białostockiego 1989 r.
b) Powszechny Spis Rolny 1996 r.

Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych w 1996 r. wynosiła 4493 ha i była o 18,1 % mniejsza niż w 1988 r.

W strukturze zasiewów dominuje żyto, mieszanki zbożowe owies i ziemniaki.

W latach 1988 – 1996 zmniejszył się znacznie areal upraw ziemniaków. Znaczną powierzchnię zasiewają także istniejące na terenie gminy gospodarstwa uspołecznione. W 1996 r. ich powierzchnia wynosiła 1891 ha i stanowiła 29,6 % zasiewów ogółem w gminie.

Struktura zasiewów w gospodarstwach uspołeczniionych jest nieco inna niż w gospodarstwach indywidualnych. Choć także głównymi uprawami są zboża, to jednak uprawia się więcej pszenicy oraz upraw pastewnych oraz kukurydzy.

Pomimo spadku arealu zasiewów w gminie w latach 1988 – 1996 o 18,1% to zarejestrowane w 1997 r. zbiory były w zbożach o 7,1 % wyższe niż w 1988r. Jest to efekt znacznego wzrostu plonów z 1 ha w tym okresie.

Plony i zbiory zbóż i ziemniaków w indywidualnych gospodarstwach rolnych w latach 1988, 1997 w gminie Narew.

Tabela Nr 34

Wyszczególnienie	1988 r.		1997 r.	
	zbiory w t.	plony w q z ha	zbiory w t. 1996r.	plony w q z ha 1997 r.
1. Zboża ogółem	7820	19,8	8377,4	24,4
w tym: pszenica	1376	19,7	1325,2	25,5
żyto	2639	19,0	2754,4	23,0
jęczmień	361	23,0	502,2	27,0
owies	1587	19,0	1577,4	24,0
pszenżyto	156	22,0	142,2	26,0
mieszanki	-	-	2076,0	25,0
2. Ziemniaki	17520	150	15123,0	160

Źródło: a) Roczniki statystyczne woj. białostockiego 1989 r. 1998 r.
b) Produkcja głównych ziemiopłodów rolnych, upraw ogrodniczych i pastewnych w 1996 r. Urząd Statystyczny, Białystok 1997 r.

4.1.4. Hodowla.

**Pogłowie podstawowych zwierząt gospodarskich w gminie Narew
w latach 1988, 1996**

Tabela Nr 35

Wyszczególnienie	1988 gosp. ind.	1996		
		ogółem	gosp. ind	gosp. usp.
1	2	3	4	5
1. bydło szt. fizycznie	6511	6051	5378	673
- na 100 ha uż. rolnych	60,8	40,9	48,0	18,8
w tym: krowy szt. fizycznie	3174	2752	2752	-
- na 100 ha uż. rolnych	29,4	18,6	24,6	-
2. Trzoda chlewna szt. fiz.	5337	9412	2950	6462
- na 100 ha uż. rolnych	49,8	63,6	26,3	180,2
w tym: lochy szt. fizycznie	611	799	258	541
- na 100 ha uż. rolnych	5,7	5,4	2,3	15,1
3. Owce szt. fiz.	4948	1298	1298	-
- na 100 ha uż. rolnych	46,2	8,8	11,6	-
4. Konie szt. fizycznie	899	566	566	-
- na 100 ha uż. rolnych	8,4	3,8	5,0	-

Źródło: a) Rocznik statystyczny woj. białostockiego 1988 r.

b) Powszechny Spis Rolny 1996 r.

Głównymi kierunkami produkcji zwierzęcej w gminie Narew jest hodowla bydła w gospodarce indywidualnej i trzody chlewnej w gospodarce uspołecznionej.

Gospodarka uspołeczniona jest głównym producentem trzody chlewnej. Na 100 ha użytków rolnych jest tu aż 180,2 sztuk trzody chlewnej. Głównym producentem trzody chlewnej jest RSP „Rolmak” w Makówce.

Poważne znaczenie w gospodarce gminy odgrywa także hodowla drobiu, szczególnie kur, których jest 78544 z tego w gospodarce uspołecznionej 63800 (81,2 %). Głównym producentem drobiu jest także wyżej wymieniona RSP „Rolmak”.

Spis Rolny z 1996 r. wykazywał następujące ilości pozostałych zwierząt w gminie Narew:

- kozy - 51
- króliki - 230
- zwierzęta futerkowe - 1
- drób - 82681 z tego w gospodarstwach uspołecznionych 63800 sztuk
w tym:
 - kury 78544 z tego w gospodarce uspołecznionej 63800 sztuk
 - gęsi - 3525 sztuk
 - kaczki - 312 sztuk
 - indyki - 300 sztuk,

4.1.5. Urządzenia obsługi rolnictwa.

Na terenie gminy Narew istnieją następujące urządzenia i obiekty obsługi rolnictwa:

- zlewnie mleka istnieją we wsiach: Narew, Trześcianka, Soce, Ogrodniki, Iwanki, Odrynki, Waški, Krzywiec, Łosinka, Tyniewiczze Duże, Lachy Dorytynka,
- punkt skupu zboża w Makówce,
- Kółko Rolnicze we wsi Gradoczno,

4.1.6. Wyposażenie rolnictwa w maszyny i urządzenia.

Rolnictwo gminy (gosp. indywidualna i uspołeczniona) posiada następujące maszyny i urządzenia:

Tabela Nr 36

Urządzenia i maszyny	ogółem	w tym gosp. uspołecznione
1	2	3
- ciągniki	662	59
- samochody osobowe	377	28
- samochody ciężarowe do 2 ton ład.	50	14
- samochody ciężarowe pow. 2 ton ład.	47	10
- przyczepy samochodowe	102	41
- kombajny zbożowe	21	11
- kombajny ziemniaczane	2	-
- rozsiewacze nawozów	160	3
- rozrzutniki obornika	288	8
- kosiarki ciągnikowe	351	13
- kopaczki do ziemniaków	369	5
- sadzarki do ziemniaków	219	-
- przyczepy zbierające	178	3
- prasy zbierające	29	4
- opryskiwacze polowe	124	8
- opryskiwacze sadownicze	3	-
- dojarki bańkowe	148	-
- dojarki rurociągowo	3	-
- schładzarki do mleka konwiowe	27	-
- schładzarki do mleka zbiornikowe	15	-
- agregaty uprawowe	3	2

Ciągniki i środki transportu

Według Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r. w gminie Narew było 662 ciągników. Na 100 ha użytków rolnych przypada 4,4 ciągników, zaś na 100 gospodarstw rolnych w gospodarce indywidualnej przypada 42 ciągniki (w kraju 42,5). Na 1 ciągnik przypada 22,6 hektarów użytków rolnych, (w kraju 13,7).

Na 1430 gospodarstw rolnych ciągniki posiada 42 %, samochody osobowe posiadało 21,6 %. Gospodarstw rolnych z samochodami powyżej 2 ton ładowności było 2,6 %. W przyczepy samochodowe wyposażonych było 4,3 % gospodarstw rolnych.

Maszyny i urządzenia rolnicze.

Jak wynika z tabeli 36 wśród maszyn rolniczych ogólnego przeznaczenia na 100 ha zasiewów przypadało 4,5 rozrzutników obornika i 1,9 ciągników spryskiwaczy polowych.

Na 100 ha upraw ziemniaków przypadały w gminie 30,8 sadzarek do ziemniaków 52 kopaczki do ziemniaków 0,3 kombajny ziemniaczane.

Dojarki posiadało 10,6 % gospodarstw rolnych, zaś schładzarki do mleka 2,9 %.

4.1.6. Zabudowa rolnicza i jej wyposażenie.

Jednym z podstawowych kryteriów oceny stanu rolnictwa jest stan budownictwa wiejskiego, którego głównym elementem jest wiek budynków (okres budowy).

Ostatnie dane statystyczne dotyczące tego zagadnienia pochodzą z Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r.

Stan budynków w indywidualnych gospodarstwach rolnych w 1996 r. w gminie Narew.

Tabela Nr 37

Okres budowy	budynki mieszk.		budynki inwent.		budynki wielofunkcyjne		stodoły	
	Og	%	Og	%	Og	%	Og	%
Razem wybudowane:	1150	100,0	399	100,0	1137	100,0	1051	
przed 1944 r.	274	23,8	14	3,5	120	10,6	106	10,1
1945 - 1960 r.	402	35,0	100	25,1	405	35,6	315	30,0
1961 - 1970 r.	207	18,0	82	20,6	289	25,4	288	27,4
1971 - 1980 r.	186	16,2	117	29,3	200	17,6	246	23,4
1981 - 1990 r.	66	5,7	62	15,5	103	9,1	79	7,5
1991 - 1996 r.	15	1,3	24	6,0	20	1,7	17	1,6

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r.

Stan budynków rolników indywidualnych w gminie Narew jest gorszy niż średnio w byłym województwie białostockim. Większy jest tu udział budynków pochodzących sprzed 1944 r.

Np. budynki mieszkalne wybudowane przed 1944 r. stanowią w gminie 23,8 % wszystkich budynków, zaś we wsiach byłego województwa stanowią one 18,3 %.

Budynki inwentarskie pochodzące sprzed 1944 r. stanowią w gminie tylko 3,5 % (w byłym województwie 4,7 %).

Wyposażenie gospodarstw rolników indywidualnych w podstawowe urządzenia komunalne jest gorsze niż we wsiach byłego województwa białostockiego. Problem omówiono w pkt. 3.2. niniejszego opracowania.

4.1.7. Gospodarka leśna.

Lasy w gminie zajmują 28,8 powierzchni ogólnej. Wchodzą one w skład Nadleśnictw: Bielsk Podlaski i Browsek. Podstawą gospodarki leśnej w lasach państwowych są plany urządzeniowe gospodarstw leśnych. Do gospodarki indywidualnej należy 1555 ha lasów, co stanowi 22,3 % powierzchni lasów.

Problematyka leśna szczegółowo została omówiona w pkt. 1.6. niniejszego opracowania.

4.2. Pozarolniczą działalność gospodarczą.

4.2.1. Przemysł, rzemiosło, usługi.

Działalność gospodarczą na terenie gminy Narew prowadzi 174 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, w tym sektorze prywatnym 166 podmiotów (z tego 138 osób fizycznych) według następujących sekcji:

Tabela Nr 38

wyszczególnienie	ogółem	Spółki prawa handlowego	Spółki cywilne	Osoby fizyczne	inne
1	2	3	4	5	6
Razem	174	3	7	138	26
W tym: sektor publiczny	8	-	-	-	8
sektor prywatny	166	3	7	138	18
SEKCJE EKD					
- rolnictwo, łowiectwo i leśn.	27	1	2	16	8
- działalność produkcyjna	53	2	-	51	-
- budownictwo	15	-	-	15	-
- handel i naprawy	38	-	4	33	1
- hotele i restauracje	3	-	-	3	-
- transport i łączność	9	-	-	9	-
- pośrednictwo finansowe	4	-	-	3	1

1	2	3	4	5	6
- obsługa nieruchomości	4	-	-	3	1
- administracja publiczna	1	-	-	-	1
- edukacja	4	-	-	-	4
- ochrona zdrowia	6	-	-	5	1
- pozostała działalność usł.	9	-	-	-	9
- zaopatrzenie w energię elektryczną i gaz, wodę	1	-	1	-	-

Źródło: Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON,
US Białystok, lipiec 1998 r.

Do największych zakładów przemysłowych działających na terenie gminy należą: - „Pronar” sp. z.o.o w Narwi (montaż ciągników).

- zakłady mięsne RSP „Rolmak” w Makówce,

Działalność gospodarcza prowadzona jest w następujących miejscowościach i branżach:

a) Narew:

- handel – ok. 30 punktów,
- usługi transportowe – 11 zakładów,
- skup surowców wtórnych i metali kolorowych – 1 punkt,
- krawiectwo – 1 zakład,
- produkcja siatki – 1 zakład,
- przerób drewna – 2 zakłady,
- usługi weterynaryjne – 2 zakłady,
- stolarstwo – 2 zakłady,
- mechanika pojazdowa, blacharstwo, ślusarstwo – 1 zakład,
- maglowanie – 1 zakład,
- usługi budowlane – 9 zakładów,
- kamieniarstwo – 1 zakład,
- usługi rolnicze – 2 zakłady,
- ciesielstwo – 1 zakład,
- działalność rozrywkowa – 1 zakład,
- wulkanizacja – 1 zakład,
- szewstwo – 1 zakład,
- szklarstwo – 1 zakład,
- roboty leśne – 4 zakłady,
- porady prawne – 1 zakład,
- gastronomia – 3 zakłady,
- usługi przedstawicielskie – 1 zakład,
- stomatolog – 1 zakład,
- ślusarstwo – 1 zakład,
- przemiał zbóż – 1 zakład,
- usługi projektowe – 1 zakład,
- produkcja płytek elewacyjnych – 1 zakład,

- blacharstwo, dekarstwo, - 1 zakład,
 - fryzjerstwo – 1 zakład,
 - instalatorstwo wodno – kanalizacyjne – 1 zakład,
 - usługi równiarką – 1 zakład,
 - obsługa kotłowni – 1 zakład,
- b) Makówka:
- handel – 1 punkt,
 - skup i sprzedaż produktów rolnych i runa leśnego – 1 zakład,
 - gastronomia – 1 zakład,
 - wytwarzanie świec i zniczy – 2 zakłady,
 - stolarstwo – 1 zakład,
 - biuro obrachunkowe – 1 zakład,
 - usługi leśne – 1 zakład,
- c) Tyniewicze Małe:
- usługi remontowe (malowanie) – 1 zakład,
 - tapicerstwo – 1 zakład,
- d) Łosinka:
- usługi budowlane – 2 zakłady,
 - handel – 2 punkty,
 - usługi leśne – 1 zakład,
 - usługi budowlane – 1 zakład,
 - cięcie drewna i pozyskiwanie,
 - usługi inseminacyjne – 1 zakład,
 - ślusarstwo – 1 zakład,
- e) Łopuchówka:
- stolarstwo – 1 zakład,
- f) Kutowa:
- handel – 1 punkt,
- g) Trześcianka:
- wyprawa skór – 2 zakłady,
 - handel – 6 punktów,
 - tkactwo – 1 zakład,
 - kuśnierstwo – 1 zakład,
 - betoniarstwo – 1 zakład,
- h) Podborowisko:
- usługi transportowe – 1 zakład,
 - usługi leśne – 1 zakład,
- i) Krzywiec:
- stolarstwo – 1 zakład,
 - handel – 1 zakład,
 - mała gastronomia – 1 zakład,
- j) Przybudki:
- usługi leśne – 1 zakład,

- k) Gorodzisko:
- stolarstwo – 1 zakład,
 - handel – 1 zakład,
- l) Kowela:
- obsługa rolnictwa – 1 zakład,
- l) Kotłówka:
- handel samochodami i maszynami rolniczymi – 1 zakład,
- m.) Chrabostówka:
- handel – 1 punkt,
 - usługi transportowe – 1 zakład,
- n) Tynjowicze Duże
- usługi transportowe – 1 zakład,
 - handel – 1 punkt,
 - usługi budowlane – 1 zakład,
 - instalatorstwo elektryczne – 1 zakład,
- o) Wałki:
- roboty leśne ,
- p) Lachy:
- instalatorstwo wodno – kanalizacyjne, - 1 zakład,
- r) Cimochy:
- usługi leśne – usługi leśne,
- s) Doratynka:
- handel – 1 punkt,
- t) Rohozy:
- usługi inseminacyjne – 1 zakład,
- u) Ancuty:
- usługi blacharskie i dekarские – 1 zakład,
 - handel – 1 zakład,

4.2.2. Budżet gminy.

Budżet gminy Narew, zarówno po stronie dochodów, jak też wydatków wykazuje tendencję rosnącą.

Budżet gminy Narew w latach 1995 – 1997

Tabela Nr 39

Lata	Dochody				Wydatki			
	Ogółem w tys. zł	w zł. na 1M	w tym podatki i opłaty lokalne		Ogółem w tys. zł.	w zł. na 1 M	w tym na inwestycje	
			ogółem w tys. zł.	w zł na 1 M			ogółem w tys. zł.	w zł. na 1 M
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1995	2819,7	555,9	655,4	129,2	2684,9	525,4	636,9	125,6
1996	3220,6	644,3	688,0	137,6	3058,2	611,8	128,4	25,7
1997	3565,8	726,1	919,2	187,2	4001,4	814,8	645,5	131,4

Źródło: a) Rocznik statystyczny woj. białostockiego 1996 r.
b) Budżety gmin w latach 1996 –1997, U.S. w Białymstoku 1998 r.

W 1997 r. dochody i wydatki budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu do powiatu hajnowskiego i województwa podlaskiego kształtowały się następująco:

Tabela Nr 40

Wyszczególnienie	Gmina Narew	Powiat Hajnówka	Woj. podlaskie
1	2	3	4
- Dochody ogółem na 1 M. w zł.	726,1	907	854
w tym podatki i opłaty lokalne	187,2	296	273
- Wydatki ogółem na 1 M. w zł.	814,8	957	864
w tym na inwestycje	131,4	291,9	206,0

Warto zauważyć, że dochody i wydatki budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca są w gminie Narew niższe niż w powiecie hajnowskim i województwie podlaskim.

Wydatki na inwestycje stanowią w gminie zaledwie 16,1 % wydatków budżetowych, zaś w powiecie stanowią one 30,5 % a w województwie 23,9 %.

4.2.3. Niewykorzystane obiekty pod działalność gospodarczą.

Na terenie gminy istnieje szereg obiektów gospodarczych nieużytkowanych lub terenów przeznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego na cele usługowe i inne cele gospodarcze.

4.2.3.1. Obiekty niewykorzystane.

- a) we wsi Białki obiekt po sklepie, (0,2 ha),
- b) we wsi Doratynka + Skaryszewo:
 - budynek po szkole podstawowej (0,75 ha)
 - baza po SKR (4,0 ha),
- c) we wsi Gorodczyno:
 - budynek po szkole podstawowej (1,5 ha),
 - budynek po sklepie,
- d) we wsi Gradoczno:
 - obiekt po zakładzie usług mechanizacyjnych (0,85 ha),
- e) we wsi Iwanki:
 - obiekt po owczarni WGR (1
- f) we wsi Łosinka:
 - obiekt po SKR (0,2 ha),

- g.) we wsi Tyniewicze Duże:
 - obiekt po szkole podstawowej,

4.2.3.2. Tereny przewidziane w planie zagospodarowania przestrzennego pod działalność gospodarczą.

Na terenie gminy Narew istnieje ok. 77 ha terenów przeznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego pod różnego rodzaju obiekty o charakterze gospodarczym – dotychczas nie zainwestowane, w tym:

- a) we wsi Ancuty (2.4.UT) teren pod rekreację i wypoczynek – (0,60 ha)
 b) we wsi Białki (3.4. UI) – pod usługi (0,21 ha),
 c) we wsi Cimochy:
 - teren 5.2. UT – domek łowiecki (0,25 ha),
 - teren 5,3 NU – WPGO,
 d) we wsi Doratynka – teren 7.5. UH – sklep,
 e) we wsi Gorodczyno:
 - teren 9.3. UH – sklep,
 - teren 9.5. UI strażnica OSP (0,25 ha),
 f) we wsi Gradoczno – teren 11.3. UH sklep,
 g) we wsi Iwanki – teren 13,3 US – boisko sportowe (0,8 ha),
 h) we wsi Janowo:
 - teren 14.5. UI – usługi – (0,24 ha),
 i) we wsi Krzywiec – teren 18.6 UI – usługi (0,45 ha),
 j) we wsi Łosinka:
 - teren 22.10 US – boisko (0,80 ha),
 - teren 22.11. RPU – weterynaria – (0,40 ha),
 - dz. Nr 156/2 – stacja paliw – (0,80 ha),
 k) we wsi Makówka – teren P. – ubojnia (2,0 ha),
 l) we wsi Odrynki – teren 24.5 UI – usługi (0,10 ha),
 ł) we wsi Ogrodniki – teren 25,3 US- boisko sportowe,
 m.) we wsi Puchły – teren 27.7 UT – rekreacja (3,75 ha),
 n) we wsi Trześcianka:
 - teren 32.11.RPU – baza maszynowa (0,90 ha),
 - teren 32.12 boisko sportowe (1,0 ha),
 - teren nr 747, 747/6 – zakład przetwarzania drewna (4,7 ha),
 q) we wsi Tyniewicze Duże:
 - teren 33.7 UO, US – szkoła, inne usługi (1,3 ha),
 - teren 33,8 UI – usługi (0,50 ha),
 p.) we wsi Wałki teren 36.4 UI strażnica OSP (0,20 ha),
 r) we wsi Narew:
 - teren 1.8. RPU – mieszalnia i suszarnia pasz – (10,0 ha),
 - teren 1.10 NO oczyszczalnia ścieków (1,56 ha),
 - teren 1.11 UT – zajazd i parking (1,04 ha),

- teren 1.12 UT usługi turystyczne (4,3 ha),
- teren 1.16 UT sportowe – (3,75 ha),
- teren 16 UI teren rozrywek (1,85 ha),
- teren 36 P.,S,B – przemysł (1,8 ha),
- teren 53 UZ – żłobek,

4.2.4. Mienie gminy i skarbu państwa.

Gmina posiada ogółem ok. 300 ha gruntów w różnych wsiach. Szczegółowe zestawienie gruntów zawiera załącznik 1 do niniejszego opracowania.

Na terenie gminy istnieją zasoby Agencji Rolnej Skarbu Państwa w wielkości do 4240 ha . Zestawienie zawiera załącznik 2 do niniejszego opracowania.

5. Komunikacja.

System komunikacyjny gminy Narew stanowią :

- sieć drogowa
- komunikacja autobusowa PPKS

5.1. Sieć drogowa.

5.1.1. Struktura funkcjonalno – techniczna.

5.1.1.1. Droga wojewódzka Nr 685 Zabłudów – Narew – Nowosady - Hajnówka

Wg rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071), IV klasy technicznej, regionalna z dopuszczeniem kursowania pojazdów o naciski 80 kN / oś.

5.1.1.2. Drogi powiatowe

Wg rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg wojewódzkich (Dz. U. Nr 30, poz. 151, załącznik Nr 1 z dnia 29 sierpnia 1986 r.) oraz art. 103 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) na obszarze gminy są następujące drogi powiatowe:

03433	Sieški - Soce
03435	Pawły – Dawidowicze – Soce - Trześcianka
03436	Ryboły – Pawły – Cieuszeki – Puchły - Trześcianka

03516	Żywkowo - Białki
03643	Bielsk Podlaski – Klejniki – Tyniewiczze Małe - Narew
03647	Klejniki – Gorodczyno – Janowo – Doratynka – droga 03643
03649	droga 03648 - Gorodczyno
03650	droga 03649 – Koźyno – Koźliki - Lachy
03663	droga 685 – Łosinka – Kottłówka – Tyniewiczze – droga 03643
03664	Łosinka – Trywieża – Nowokomino – Dubicze – Osocze - Jagodniki – droga 691
03665	droga 03663 – Kamień – Kuraszewo – Kojły - Nowoberezowo
03670	droga 685 – Przybudki – Borysówka - Kottłówka
03671	Kottłówka – Koweła – Rzepiska – droga 03670
03672	Tyniewiczze – Łapuchówka – droga 03663
03673	Łosinka – Kutowa – Chrabostówka – Waški – droga 03680
03674	Narew – Planty – Nowa Wola
03675	Trześcianka – Białki – Ogrodniki – Rohozy – droga 685
03676	Trześcianka – Saki – Rohozy – Waniewo – droga 03674
03677	droga 03674 - Odrynki
03678	Hoźna - Potoka
03680	Makówka – Hajdukowszczyzna - Rybaki
03686	droga 685 – Krzywiec – Bernadzki Most – droga 03682

5.1.1.3. Drogi gminne.

Wg uchwały Nr XVI/105/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 21 października 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz lokalnych miejskich w województwie białostockim (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 12, poz. 140 i rozporządzenia Nr 2/97 Wojewody Białostockiego z dnia 8 kwietnia 1997 r. w sprawie zaliczenia dróg na terenie gminy Narew do kategorii dróg gminnych (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 7, poz. 24), oraz art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 r., przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872), na obszarze gminy są następujące drogi gminne:

1.	0341001 ✓	Przybudki – Krzywiec
2.	0341002 ✓	Przybudki – Podborowiska
3.	0341003 ✓	Białki – granica gminy (Małynka)
4.	0341004 ✓	Kutowa – droga krajowa nr 685
5.	0341005 ✓	Koweła - Usnarszczyzna
6.	0341006 ✓	Kottłówka – Zabłocie - Makówka
7.	0341007 ✓	Makówka - Doratynka
8.	0341008 ✓	Kottłówka – granica gminy (Kamień)
9.	0341009 ✓	droga wojewódzka nr 643 - Radzki – granica gminy (Lady)
10.	0341010 ✓	Doratynka – Kaczały - Janowo
11.	0341011 ✓	Narew – droga gminna nr 010 (Kaczały)

12.	0341012	Gradoczno - Gorodczyno ✓
13.	0341013	Lachy - Gorodczyno ✓
14.	0341014	Gradoczno - Klejniki ✓
15.	0341015	Puchły - Soce - granica gminy (Zywkowo) ✓
16.	0341016	Białki - Saki ✓
17.	0341017	Saki - Ogrodniki - Cisy ✓
18.	0341018	Saki - Ancuty ✓
19.	0341019	Waniewo - Paszkowszczyzna ✓
20.	0341020	Bruszkowszczyzna - droga wojewódzka nr 674 ✓
21.	0341021	Hajdukowszczyzna - Cimochoy - Rybaki - Hramotne - Odrynki ✓
22.	0341022	Hajdukowszczyzna - Waški - połączenie realizowane jest przez drogi powiatowe
23.	0341023	Waški - Podwaški ✓
24.	0341024	Waški - Krzywiec ✓
25.	0341025	Lachy - granica gminy (Klejniki) ✓
26.	0341026	Gorodziško - droga krajowa nr 685 ✓
ulice na wsi Narew		
27.	0341027	ulica Juliusza Słowackiego ✓
28.	0341028	ulica Marii Konopnickiej ✓
29.	0341029	ulica Stefana Żeromskiego ✓
30.	0341030	ulica Jana Kochanowskiego ✓
31.	0341031	ulica Białowieska ✓
32.	0341032	ulica Mikołaja Reja ✓
33.	0341033	ulica Kościelna ✓
34.	0341034	ulica Topolowa ✓
35.	0341035	ulica Młynowa ✓
36.	0341036	ulica Piaski ✓
37.	0341037	ulica Ogrodowa ✓
38.	0341038	ulica Gnilica ✓
39.	0341039	ulica Stodolna ✓
40.	0341040	ulica Dąbrowskiego ✓
41.	0341041	ulica Poniatowskiego ✓
42.	0341042	ulica Adama Mickiewicza ✓
43.	0341043	ulica Kowalska ✓
44.	0341044	ulica 1 - go Maja ✓
45.	0341045	ulica Podrzeczna ✓
46.	03401046	ulica Palmowa ✓
47.	03401047	ulica Klonowa ✓
48.	03401048	ulica Sosnowa ✓
49.	03401049	ulica Polna ✓
50.	03401050	ulica Leśna ✓
51.	03401051	ulica Łukowa ✓
52.	03401052	ulica Cicha ✓
53.	03401053	ulica Żeromskiego Nr 0341029 - ulica Gnilica Nr 0341038 ✓
54.	03401054	droga krajowa 685 - Krzywiec ✓
55.	03401055	Kowela - Łosinka ✓
56.	03401056	droga wojewódzka 643 - Tyniewiczze Duże ✓
57.	03401057	droga Soce I - Soce II ✓

58.	03401058 ✓	droga wojewódzka 647 – Tyniewicze Duże
59.	03401059 ✓	Ogrodniki – granica gminy (Tokarowszczyzna)
60.	03401060 ✓	Odrynki – granica gminy (Supruny)
61.	03401061 ✓	Waški - Podborowisko
62.	03401062 ✓	ulica we wsi Przybudki
63.	03401063 ✓	droga wojewódzka 643 – Tyniewicze Małe
64.	03401064 ✓	droga krajowa Nr 685 – droga gminna 0341007

5.1.2. Charakterystyka stanów technicznych

5.1.2.1. Droga wojewódzka

Długość i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela Nr 41

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość km	Nawierzchnia twarda ulepszona, bitumiczna km
	od km	do km		
685	8 + 700	31 + 200	22,500	22,500

5.1.2.2. Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela Nr 42

Lp	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi wg. ewidencji	Nawierzchnie twarde					gruntowe ulepszone żwirem, żuzłem	gruntowe naturalne
				nieulepszone		ulepszone				
				tluczniowe żwirowe 24 cm	brukow.	pow. utrwal.	bitumiczne			
5	6	7	A	S	8	8	10	11		
1.	03433	Sieški – Soce	2,600						0,590	2,010
2.	03435	Pawły – Dawidowicze – Soce – Trześcianka	4,600						3,550	1,050
3.	03436	Ryboły – Pawły – Cieuszki – Puchły – Trześcianka	5,500	4,280	0,500		0,720			
4.	03516	Zywkowo – Białki	1,100						0,650	0,450
5.	03643	Bielsk Podlaski – Klejniki – Tyniewiczze Wielkie – Narew	7,310				1,960	5,350		
6.	03647	Klejniki – Gorodczyno – Janowo – Doratynka – droga 03643	12,700	3,288			1,112	8,300		
7.	03649	droga 03648 – Gorodczyno	2,300	1,600	0,560			0,140		
8.	03650	droga 03649 – Koźyno – Koźliki – Lachy	4,700		0,400				2,400	1,900
9.	03663	droga 685 – Łosinka – Kottłówka – Tyniewiczze – droga 03643	9,000				3,082	5,918		
10.	03664	Łosinka – Trywieża – Nowokornino – Dubicze – Osocze – Jagodniki – droga 691	0,700		0,634			0,066		
11.	03665	droga 03663 – Kamień – Kuraszewo – Kojły – Nowoberezowo	1,200				1,200			
12.	03670	droga 685 – Przybudki – Borysówka – Kottłówka	4,100	1,5700	0,620				1,450	0,460
13.	03671	Kottłówka – Koweła – Rzepiska – droga 03670	2,600	1,790	0,810					
14.	03672	Tyniewiczze – Łopuchówka – droga 03663	3,600		1,400 0,530*	0,530 1,610*			1,670 1,440*	
15.	03673	Łosinka – Kutowa – Chrabostówka – Waški – droga 03680	7,000	4,182		1,518	1,300			
16.	03674	Narew – Planty – Nowa Wola	7,500	5,570		1,930				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
17.	03675	Trześcianka – Białki – Ogrodniki - Rohozy - droga 685	12,300	8,800	0,900			2,600		
18.	03676	Trześcianka – Saki – Rohozy – Waniewo – droga 03674	8,800	1,433	0,237			0,800		6,330
19.	03677	droga 03674 - Odrynki	1,423	1,423						
20.	03678	Hozna - Potoka	1,200						0,500	0,700
21.	03680	Makówka – Hajdukowszczyzna - Rybaki	5,900	0,100	0,600		5,200			
22.	03686	droga 685 – Krzywiec – Bernadzki Most – droga 03682	3,700	2,277	0,030	1,393				
Razem 1997 r.			109,833	36,313	6,691	5,371	14,574	23,174	10,810	12,900
1998 r.			109,833	36,313	5,841	6,451	14,574	23,174	10,580	12,900

5.1.2.3. Drogi gminne.

Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela Nr 43

Lp	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi wg ewidencji	Nawierzchnie twarde			gruntowe		
				nieulepszone		ulepszone			
				tluczniowe żwirowe 24 cm	brukowane	bitumiczne			
1	2	3	4	5	6	7	8		
1.	0341001	Przybudki - Krzywiec	12	13 680	4	1,140			1,140
2.	0341002	Przybudki - Podborowiska	12	24 480	4	2,040			2,040
3.	0341003	Białki - granica gminy (Małynka)	15 m.	19 350	4	1,290	1,290		
4.	0341004	Kutowa - droga krajowa nr 685	15	21 300	2	1,420			1,420
5.	0341005	Kowela - Usnarszczyzna	15 m.	15 210	4	1,690	1,690		
6.	0341006	Kotłówka - Zabłocie - Makówka	12 m.	88 140	4	7,345			7,345
7.	0341007	Makówka - Doratynka	15 m.	65 400	4	4,360	4,360		
8.	0341008	Kotłówka - granica gminy (Kamień)	11 m.	13 560	4	1,130			1,130

1	2	3	4	5	6	7	8
9.	0341009	Droga wojewódzka nr 643 – Radzki – granica gminy (Lady)	2,070	1,820		0,250	
10.	0341010	Doratynka – Kaczały - Janowo	4,290	4,290			
11.	0341011	Narew – droga gminna nr 010 (Kaczały)	3,200				3,200
12.	0341012	Gradoczno – Gorodczyno	2,880				2,880
13.	0341013	Lachy – Gorodczyno	1,290	1,290			
14.	0341014	Gradoczno – Klejniki	1,550	1,550			
15.	0341015	Puchły – Soce – granica gminy (Żywkowo)	6,080	6,080			
16.	0341016	Białki – Saki	2,690				2,690
17.	0341017	Saki – Ogrodniki – Cisy	4,100	2,000			2,100
18.	0341018	Saki – Ancuty	2,420	2,420			
19.	0341019	Waniewo – Paszkowszczyzna	1,680				1,680
20.	0341020	Boruszkowszczyzna – droga wojewódzka nr 674	1,200				1,200
21.	0341021	Hajdukowszczyzna – Cimochoy – Rybaki – Hramotne – Odrynki	4,170	2,500			1,670
22.	0341022	Hajdukowszczyzna – Waški – połączenie wsi spełnione jest drogami powiatowymi					
23.	0341023	Waški – Podwaški	2,040	2,940			
24.	0341024	Waški – Krzywiec	2,310				2,310
25.	0341025	Lachy – granica gminy (Klejniki)	0,970	0,970			
26.	0341026	Gorodzisko – droga krajowa nr 685	1,400	1,400			
ulice na wsi Narew							
27.	0341027	ulica Juliusza Słowackiego	0,150			0,150	
28.	0341028	ulica Marii Konopnickiej	0,390			0,390	
29.	0341029	ulica Stefana Żeromskiego	0,347			0,347	
30.	0341030	ulica Jana Kochanowskiego	0,090			0,090	
31.	0341031	ulica Białowieska	0,370			0,370	
32.	0341032	ulica Mikołaja Reja	0,360			0,360	
33.	0341033	ulica Kościelna	0,290				0,290
34.	0341034	ulica Topolowa	0,110			0,110	
35.	0341035	ulica Młynowa	0,540			0,540	
36.	0341036	ulica Piaski	0,820	0,260	0,140	0,420	
37.	0341037	ulica Ogrodowa	0,982			0,982	

1	2	3	4	5	6	7	8
38.	0341038	ulica Gnilica	0,510				0,510
39.	0341039	ulica Stodoła	0,180				0,180
40.	0341040	ulica Dąbrowskiego	0,530			0,530	
41.	0341041	ulica Poniatowskiego	0,212			0,212	
42.	0341042	ulica Adama Mickiewicza	1,345			1,345	
43.	0341043	ulica Kowalska	0,240			0,240	
44.	0341044	ulica 1-go Maja	0,080			0,080	
45.	0341045	ulica Podrzeczna	0,125				0,125
46.	0341046	ulica Palmowa	0,345				0,345
47.	0341047	ulica Klonowa	0,362				0,362
48.	0341048	ulica Sosnowa	0,285				0,285
49.	0341049	ulica Polna	0,189	0,189			
50.	0341050	ulica Leśna	0,234	0,234			
51.	0341051	ulica Łąkowa	0,242	0,242			
52.	0341052	ulica Cicha	0,920				0,920
53.	0341053	ulica Zeromskiego nr 0341029 – ulica Gnilica nr 0341038	0,525				0,525
54.	0341054	droga krajowa 685 – Krzywiec	1,420	1,420			
55.	0341055	droga krajowa 685 – Kowela – Łosinka	1,140	1,140			
56.	0341056	droga wojewódzka 643 – Tyniewicze Duże	1,550	1,550			
57.	0341057	droga Soce I – Soce II	0,492	0,492			
58.	0341058	droga wojewódzka 647 – Lachy	1,370	1,370			
59.	0341059	Ogrodniki – granica gminy (Tokarowszczyzna)	3,760				3,760
60.	0341060	Odrynki – granica gminy (Supruny)	0,990				0,990
61.	0341061	Waśki – Podborowisko	2,240				0,240
62.	0341062	ulica we wsi Przybudki	0,350	5500	0,350		
63.	0341063	droga wojewódzka 643 – Tyniewicze Małe	0,400	0,400			
64.	0341064	droga krajowa Nr 685 – droga gminna 0341007	1,570				1,570
			90,810	40,997	0,490	6,416	42,907

5.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy.

5.1.3.1. Długość dróg.

- a) Na dzień 31.12.1997 r. długość dróg według aktualnej klasyfikacji wynosiła:
- wojewódzkich o twardej ulepszonej nawierzchni 22,5 km,
 - powiatowych 109,833 km; o twardej nawierzchni 86,123 km (w tym ulepszonej 43,119 km) oraz gruntowych 23,71 km,
 - gminnych 90,810 km; o twardej nawierzchni 47,903 km (w tym ulepszonej 6,416 km) oraz gruntowych 42,907 km,
- b) Na dzień 31.12.1998 r.
- wojewódzkich o twardej ulepszonej nawierzchni 22,5 km,
 - powiatowych 109,833 km , o twardej nawierzchni 86,353 km (w tym ulepszonej 44,199 km) oraz gruntowych 23,48 km,
 - gminnych 90,810 km; o twardej nawierzchni 47,903 km (w tym ulepszonej 6,416 km) oraz gruntowych 42,907 km,

5.1.3.2. Gęstość sieci drokowej o twardej nawierzchni.

- a) w 1997 r. – 64,7 km / 100 km² w tym ulepszonej 29,8 km / 100 km², natomiast w skali byłego województwa białostockiego wskaźniki te wynosiły 48,8 km / 100 km² w tym ulepszonej 30,2 km / 100 km²,
- b) w 1998 r. – 64,8 km / 100 km² w tym ulepszonej 30,2 km/100 km²

5.1.3.3. Średni ruch drogowy w pojazdach rzeczywistych na dobę (p/d) na drodze Nr 685 wynosił:

	1990 r.	1995 r.
Zabłudów – Narew	1600	1500
Narew – Makówka	1200	1400
Makówka – Nowosady	800	1000

Średni ruch drogowy na drodze 685 w gminie wynosił w 1990 r. – 1200 p/d (w województwie białostockim 1337 p/d, w kraju 2280 p/d) oraz w 1995 r. – 1300 p/d (w województwie białostockim 1876 p/d, w kraju 3227 p/d).

5.1.3.4. Wskaźnik motoryzacji w gminie i w byłym województwie białostockim, liczony w samochodach osobowych na 1000 mieszkańców przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela Nr 44

Wyszczególnienie	Lata			Prognoza	
	1996	1997	1998	2005	2010
Wskaźnik motoryzacji w gminie	146	158	169	340	400
Ilość samochodów osobowych w gminie	722	774	821		
Ilość ludności w gminie	4947	4889	4842*		
Wskaźnik motoryzacji w województwie białostockim	157	169	179**	263	310
Ilość samochodów osobowych w województwie białostockim	110232	118965		190700	234700
Ilość ludności w województwie białostockim	701164	701684	701867*		

* Ludność na dzień 30.06.1998 r.

** Wskaźnik motoryzacji w 1998 r. określono szacunkowo.

5.2. Techniczne zaplecze motoryzacji.

a) Parkingi.

Ilość parkingów w m. Narew i ich lokalizacja:

- Urząd Gminy i „Pronar” - 40 st.
- Cerkiew - 42 st.
- ul. Mickiewicza - 17 st.

b) Stacje paliw.

W gminie istnieje 1 stacja paliw zlokalizowana w Narwi.

c) Zakłady naprawy pojazdów.

W gminie są 2 zakłady naprawy pojazdów zlokalizowane w Narwi.

5.3. Komunikacja autobusowa PPKS.

Obszar gminy Narew obsługiwany jest następującymi liniami:

1548 Białystok – Narew – Hajnówka

1565 Bielsk Podlaski – Pasynki – Płoski

Tyniewicze - Narew

1566 Hajnówka – Tyniewicze Małe

Narew - Odrzynki

1567 Hajnówka – Czyże – Tyniewicze - Hajnówka

1568 Narew – Rybaki

W ostatnich latach występował ciągły spadek przewozu pasażerów w województwie białostockim i kraju co przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela Nr 45

Przewóz pasażerów w mln.	Lata					
	1990	1992	1994	1995	1996	1997
w województwie	35,5	26,5	21,6	18,8	16,8	16,3
w kraju	2084,7	1513,1	1215,3	1131,3	1085,4	1065,4

5.4. Ocena funkcjonowania komunikacji.

Z analizy układu dróg publicznych – prawnie usankcjonowanych wynika, że nie zapewnia on obsługi niektórym wsiom. W celu poprawienia tej sytuacji proponuje się zaliczyć do dróg gminnych:

- ulice we wsi Soce nie leżące w ciągu dróg publicznych,
- droga 685 – Ancuty,
- ulica we wsi Waniewo,
- Brukowszczyzna – Odrynki,
- ulica we wsi Krzywiec,
- droga 03650 – Lachy,
- droga 03643 - Istok,
- ulica we wsi Tyniewicze Wielkie.

Z przedstawionych danych w punkcie 5.1.3.2. wynika, że w 1997 r. gęstość dróg publicznych w gminie o nawierzchni twardej była większa o 32,6 % oraz o nawierzchni twardej ulepszonej o 10,8 % od gęstości dróg pozamiejskich w województwie białostockim. Pomimo powyższego, stan techniczny dróg jest niezadowolający z uwagi na dużą ilość (42,907 km) dróg gminnych gruntowych co stanowi 47,2 % tych dróg, a tylko 6,416 km dróg o nawierzchni twardej ulepszonej co stanowi 7,1 % tych dróg.

Z porównania przepustowości drogi 685 przy poziomie swobody ruchu D wynoszącej 1050 p/h przy szerokości jezdni 6m z natężeniem ruchu w 1995 r. wynoszącym 142 p/h / $0,095 \times 1500 = 142$ / wynika, że istniejący przekrój drogi posiada duże rezerwy przepustowości.

Do oceny zaspokojenia potrzeb w zakresie parkingów, stacji paliw i zakładów naprawy samochodów przyjęto następujące wskaźniki:

- miejsca krótkiego postoju w Narwi w ilości 16,9 stanowisk na 1000 mieszkańców,
- 1 stacja paliw o 4 ÷ 6 dystrybutorach może obsłużyć 5000 ÷ 6000 samochodów,
- 1 stanowisko obsługowo – naprawcze na 300 – 400 samochodów,

Potrzeby w zakresie krótkiego postoju w Narwi szacuje się na $0,0169 \times 1553 + 0,1 \times 0,0169 \times 3289 = 26 + 6 = 32$ stanowisk, przy istnieniu 99 stanowisk uważa się, że potrzeby w tym zakresie są zaspokojone.

Istniejąca stacja paliw zaspokaja potrzeby na paliwo. Istniejące 2 zakłady naprawy samochodów nie zaspokajają potrzeb w tym zakresie.

Obsługa podróżnych odbywa się na poszczególnych przystankach linii autobusowych. Przy przyjętym standardzie dostępności do przystanku 2 km, w projekcie Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego wsie: Soce, Puchły, Paszkowszczyzna, Podwaśki, Podborowisko i Usnarszczyzna znajdują się poza przyjętym promieniem obsługi.

6. Infrastruktura techniczna

6.1. Zaopatrzenie w wodę.

6.1.1. Charakterystyka ogólna systemu zaopatrzenia w wodę.

W gminie Narew na koniec 1997 r. na 47 miejscowości zwodociagowanych było 17 – 36,2 %, w tym 16 wsi na istniejących 41 tj. 39,0% ogółu wsi, co jest poniżej średniej byłego województwa białostockiego wynoszącej dla gmin 65,3 %. Daje to gminie w tym wskaźniku 40 miejsce w byłym województwie białostockim.

Długość sieci wodociągowej (bez przyłączy do budynków) wynosiła 45,0 km, do której podłączonych było 786 budynków mieszkalnych o 859 mieszkaniach. Odsetek mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej stanowił 43,5 % ogółu mieszkań w gminie, poniżej średniej województwa białostockiego wynoszącej dla wsi 53,5 %. Daje to gminie w tym wskaźniku 36 miejsce w byłym województwie białostockim.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca gminy wynosiło 10,1 m³/r (27,7 dcm³/d) i jest niższe od średniej województwa białostockiego – 14,8 m³/r (40,5 dcm³/d).

W zwodociagowanych wsiach mieszka ok. 64,2 % ogółu ludności gminy. Zaopatrzenie w wodę mieszkańców 13 wsi odbywa się z 2 ujęć i stacji wodociagowych stanowiących własność Gminy Narew, a eksploatowanych przez Wojewódzki Zakład Konserwacji Urządzeń Melioracyjnych z siedzibą w Zaściankach ul. Usługowa 6, znajdujących się w miejscowościach:

- Narew – zaopatruje w wodę 6 wsi: Chrabostówkę, Doratynkę ze Skaryszewem, Kutowo, Makówkę, Narew i Waśki,
- Łosinka – zaopatruje w wodę 7 wsi: Gorodzisko, Kowełę, Krzywiec, Łosinkę + kolonię, Nowiny, Podborowisko i Przybudki.

3 wsie: Istok, Tyniewiczze Duże i Tyniewiczze Małe zaopatruje się w wodę z wodociągów zagrodowych i studni kopanych.

6.1.2. Rozwój scentralizowanych systemów wodociagowych w gminie.

Zwodociągowanie gminy od 1985 r. przedstawia tabela 46

Tabela Nr 46

Wyszczególnienie	Stan na koniec roku									
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Długość sieci wodociągowej w km	18,4	20,0	20,0	21,7	26,0	32,8	42,1	42,7	45,0	45,0
Połączenia wodociągowe do budynków mieszkalnych w szt.	437	448	452	501	550	646	756	768	786	787
Ilość wsi zwodociągowanych	4	5	5	5	6	10	14	14	16	16
% zwodociągowanych wsi	9,7	12,2	12,2	12,2	14,6	24,4	34,1	34,1	39,0	39,0
% mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej	24,1	25,4	-	29,8	32,5	37,2	42,0	42,6	43,5	43,5
Miejsce gminy w województwie białostockim pod względem % zwodociągowanych mieszkań	7	21	-	26	27	30	32	34	36	-
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych w tys. m ³ /r	43,7	117,4	106,2	116,0	88,6	54,2	58,7	50,7	49,8	56,7
Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m ³ /r	7,4	22,0	20,3	22,5	17,1	10,6	11,6	10,1	11,23
	dcm ³ /d	20,3	60,3	55,6	61,5	46,8	29,0	31,8	27,6	30,8

W latach 1986 – 1990 rozwój wodociągów w gminie był niewielki. Wykonano 1,6 km sieci wodociągowej i zwodociągowano 1 wieś. W latach 1991 – 1992 wystąpiła rozbudowa sieci we wsiach już zwodociągowanych i podłączono do sieci istniejącej i zrealizowanej 53 budynki mieszkalne. W latach 1993 – 1997 tempo wodociągowania gminy znacznie wzrosło. Wykonano 23,3 km sieci wodociągowej i zwodociągowano 11 wsi. Odsetek zwodociągowanych wsi wzrósł z 12,2 % w 1992 r. do 39,0 % w 1997 r., a zwodociągowanych mieszkań z 29,8 % do 43,5 %.

6.1.3. Stan zwodociągowania poszczególnych wsi w gminie na koniec 1998 r.

Tabela Nr 47

Nazwa wodociągu	Miejscowości podłączone do danego wodociągu	Długość sieci wodociągowej (bez przyłączy) km	Połączenia Prowadzące do budynków mieszkalnych Szt. / mieszkania	% mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej
Wodociąg Narew	Chrbostówka	3,0	30	90,9
	Doratynka + Skaryszewo	3,2	40	76,9
	Kutowa	1,6	16	59,3
	Makówka	1,0	19	27,9
	Narew	12,9	372/444	90,4
	Waški	2,7	32	56,1
			24,4	509

Wodociąg Łosinka	Gorodzisko	2,6	25	62,5
	Kowela	1,5	14	66,7
	Krzywiec	3,5	60	71,4
	Łosinka + kol.	1,8	54/55	63,2
	Nowiny	1,3	9	64,3
	Podborowisko	1,6	5	55,6
	Przybudki	1,6	14	58,3
		13,9	181	
Wodociąg Klejniki gm. Czyże	Istok	2,0	11	52,4
	Tyniewicze Duże	2,0	28	} 70,5
	Tyniewicze Małe	2,7	58	
		6,7	97	
Ogółem zwodociagowane miejscowości		45,0	787	69,2

W zwodociagowanych miejscowościach 69,2 % mieszkań podłączonych jest do sieci wodociągowej wodociągów wiejskich. Wskaźnik ten w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowany – od 27,9 % we wsi Makówka do ok. 90 % w Narwi i Chrabostówce. Wskaźnik zwodociagowania mieszkań w przedziale do 50 % występował w 1 wsi, 50 – 59,9 % w 5, 60 – 69,9 % w 4, 70 – 79,9 % w 4 i 90 – 100 % w 2.

6.1.4. Charakterystyka ujęci stacji uzdatniania wodociągów wiejskich.

a) Wodociąg wiejski w Narwi.

Ujęcie wód podziemnych w miejscowości Narew składa się z dwóch otworów studziennych:

- studnia SW-1A o głębokości 116 m i wydajności eksploatacyjnej $Q_e = 105,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $Se = 24,8 \text{ m}$,
 - studnia SW-3 o głębokości 120,0 m i $Q_e = 110 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $Se = 34,6 \text{ m}$,
- Zasoby eksploatacyjne ujęcia dwutorowego zostały zatwierdzone w kat. „B” w wielkości $Q_e = 110 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $Se = 34,6 \text{ m}$. Woda z otworów studziennych charakteryzuje się ponadnormatywną zawartością związków żelaza $1,5 - 2,4 \text{ mg Fe} / \text{dm}^3$ i manganu $0,11 - 0,21 \text{ Mn} / \text{dm}^3$, pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń.

Woda poddawana jest procesowi uzdatniania i wykonywane badania wody przez Laboratorium Wojewódzkiego Zakładu Konserwacji Urządzeń Melioracyjnych w Białymstoku wykazują że woda po uzdatnieniu nadaje się do picia i potrzeb gospodarczych.

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są;

- 2 pompy głębinowe typu CVBU 0707 o wydajności $18 - 46,8 \text{ m}^3 / \text{h}$ z silnikiem o mocy 11 kW,

- 2 hydrofory o pojemności 4,5 m³ każdy,
 - 6 odżelaziaczy Ø 1500 mm z mieszaczami wodno – powietrznymi Ø 400 mm o wydajności 20 m³ /h każdy,
 - 2 sprężarki powietrzne typu WAN – ES (w tym 1 awaryjna)
 - chlorator C-52,
 - 2 wodomierze skrzydełkowe M2 – 100,
 - wodomierz sprzężony Ø 150 / 40 mm,
- Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

b) Wodociąg wiejski w Łosince.

Ujęcie wód podziemnych we wsi Łosinka składa się z dwóch studni wierconych zlokalizowanych na terenie działki stacji wodociągowej: SW-1 i SW-2 o głębokości po 80 m i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w kat. „B” w wielkości $Q_e = 32,5 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy depresji $S_e = 15,3 \text{ m}$. Woda z otworów studziennych charakteryzuje się ponadnormatywną zawartością związków żelaza w obu studniach 2,4 – 1,4 mg Fe / dm³ i SW-2 manganu 0,15 mg Mn /dm³. Bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń. Woda poddawana jest procesowi uzdatniania i wykonywane badanie przez Laboratorium Wojewódzkiego Zakładu Konserwacji Urządzeń Melioracyjnych w Białymstoku wykazują, że woda po uzdatnieniu nadaje się do picia i potrzeb gospodarczych.

Urządzeniami do poboru, uzdatniania i pomiaru wody są:

- 2 pompy głębinowe typu GC.2. 05,
- 2 hydrofory o pojemności 4000 l każdy
- 3 odżelaziacze Ø 1000 mm,
- 3 odmanganiacze Ø 1000 mm,
- 2 sprężarki typu WAN-K (w tym jedna rezerwowa)
- chlorator C-52,
- wodomierz Ø 80 mm,
- wodomierz sprzężony MZ/ IS – 80/30 mm,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

6.1.5. Ustalone strefy ochronne ujęć wody wodociągów wiejskich.

Gmina Narew posiada pozwolenia wodnoprawne na eksploatację urządzeń i pobór wody wydane przez Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

- Decyzja Nr OS II 6210/103/98 z dnia 16 lipca 1998 r., ważna do 31 lipca 2003r. dot. wodociągu Narew, ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m wokół każdej studni uznając wygrodzony teren stacji wodociągowej za teren ochrony bezpośredniej. W rejonie ujęcia wody wodociągu Narew występują

korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód, dlatego też ustanowione zostały jedynie strefy ochrony bezpośredniej.

- Decyzja Nr OS II 6210/30/98 z dnia 2 marca 1998 r. ważna do 28.02.2003 r., dotyczy wodociągu Łosinka, ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m wokół każdej studni uznając wygradzony teren stacji wodociągowej za teren ochrony bezpośredniej. Strefa ochrony pośredniej ujęcia nie jest wymagana z uwagi na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód.

6.1.6. Analiza wykorzystania istniejących komunalnych ujęć wody.

Wodociągi wiejskie w gminie pracują w układzie jednostopniowego pompowania wody i wydajność ujęcia winna zapewnić maksymalne godzinowe pobory wody.

Analizę wykorzystania poszczególnych ujęć wody w latach 1996 – 1998 obrazuje poniższa tabela:

Tabela Nr 48

	Rok	Wodociąg Narew	Wodociąg Łosinka
Pobór wody z ujęcia w ciągu roku m ³ / rok	1996	163832	16411
	1997	145945	16488
	1998	112516	17877
Pobór wody z ujęcia średniodobowy m ³ / d	1996	447,6	44,8
	1997	399,8	45,2
	1998	308,3	48,9
Pobór wody z ujęcia maksymalny godzinowy m ³ / h	1996	60,6	6,06
	1997	54,1	6,1
	1998	41,7	6,6
Zatwierdzone zasoby wodne m ³ / h		110,0	32,5
Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów w czasie rozbioru max godz. %	1996	55,1	18,6
	1997	49,2	18,8
	1998	37,9	20,3

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów ujęć wiejskich wodociągów w ostatnich trzech latach wynosiło: w Narwi 55,1 % w 1996 r. i zmalało do 37,9 % w 1998 r., natomiast w Łosince było jeszcze mniejsze od 18,6 % w 1996 r. do 20,3 % w 1998 r.

6.1.7. Zakładowe ujęcia wody głębinowej.

Na terenie gminy Narew ujęcia wody oparte o studnie wiercone posiadają:

- RSP w Trześciance - 2 studnie o głębokości 97 m każda i zatwierdzonych zasobach $Q = 80 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy depresji $S = 35,2 \text{ m}$,
- Punkt skupu Mleka w Trześciance - 1 studnia o głębokości 26,5 m i $Q = 4 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 5,8 \text{ m}$,
- Zakład w Iwankach RSP w Trześciance - 1 studnia głębokości 80 m i $Q = 45 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 7,2 \text{ m}$,
- Ferma Drobiu RSP „Rolmak” w Narwi - 1 studnia głębokości 60,0 m i $Q = 21,0 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 10,0 \text{ m}$,
- RSP w Tyniewiczach Dużych - studnia głębokości 71,0 m i $Q = 64,0 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 4,25 \text{ m}$,
- Ferma bukatów i brojlernia w Doratynce - 2 studnie głębokości 94,5 m i 93,5 m i $Q = 96 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 14,0 \text{ m}$,
- RSP w Waškach - 2 studnie głębokości 41,5 m i 48,0 m i $Q = 25,5 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 20,5 \text{ m}$,
- Punkt Skupu Mleka w Gradocznie - 2 studnie: głębokości 32,5 m i $Q = 0,8 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 17,0 \text{ m}$ oraz głębokości 27,0 m i $Q = 5,0 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 7,0 \text{ m}$,
- Ośrodek Wypoczynku Świątecznego w Rybakach - 1 studnia głębokości 26,0 m i $Q = 15,0 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 8,5 \text{ m}$,
- Spółdzielnia Produkcyjna w Krzywcu - 1 studnia głębokości 68,0 m i $Q = 21,67 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 11,97 \text{ m}$,
- Punkt Skupu Mleka w Lachach - 1 studnia głębokości 22,0 m i $Q = 6,0 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 1,0 \text{ m}$,
- Punkt Skupu Mleka w Odrynkach - 1 studnia głębokości 24,5 m i $Q = 1,0 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 4,0 \text{ m}$,
- Punkt Skupu Mleka w Socach - 1 studnia głębokości 24,0 m i $Q = 3,0 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 3,5 \text{ m}$.

6.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych.

6.2.1. Kanalizacja sanitarna.

Na terenie gminy kanalizacja sanitarna znajduje się w Narwi i Łosince. Długość kanałów sanitarnych w Narwi wynosi 1,5 km i podłączonych jest 9 budynków mieszkalnych o 72 mieszkaniach co stanowi 14,7 % ogółu mieszkań w Narwi.

We wsi Łosinka długość kanałów sanitarnych wynosi 1,3 km i do kanalizacji podłączonych jest 32 budynki mieszkalne. Liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię wynosi 160 osób tj. 61,3 % ogółu mieszkańców wsi.

W pozostałych miejscowościach brak jest scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej. Ścieki odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki bezodpływowe, suche ustępy) i wywożone do oczyszczalni ścieków w Narwi

lub Łosince. Wywozem ścieków zajmuje się Urząd Gminy na zlecenie użytkowników.

6.2.2. Oczyszczanie ścieków.

a) Komunalne oczyszczanie ścieków.

Na terenie gminy znajdują się dwie oczyszczalnie ścieków w Narwi i Łosince.

▪ Oczyszczalnia ścieków w Narwi.

Oczyszczalnia ścieków budowana była dla potrzeb Szkoły Podstawowej w Narwi, a obecnie przyjmuje również ścieki bytowo – gospodarcze z zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, Hotelu i budynku Urzędu Gminy w Narwi.

Oczyszczalnia ścieków typu mechaniczno – biologicznego posiada przepustowość $Q_{dśr} = 50,0 \text{ m}^3 / \text{d}$.

Urządzeniami oczyszczającymi ścieki są:

- krata koszowa o pojemności kosza 100 dm^3
- zbiornik retencyjno – uśredniający o wymiarach: \varnothing średnica 4,0 m, głębokości 4,5 m p.p.t. i pojemność całkowita $22,8 \text{ m}^3$.
- komora pomp,
- kontenerowa oczyszczalnia ścieków typu KOS – 2 (tarczowe złoża biologiczne) składająca się z:
 - koryta dopływowego,
 - trzech zespołów tarcz falistych o średnicy 1400 mm wykonanych z żywic zbrojonych wata szklaną,
 - komory przepływowej, fermentacyjnej i beztlenowej stabilizacji osadu,
 - koryta spustu kożucha umieszczonego poprzecznie za zespołami tarcz,
 - osadnika wtórnego poziomego, wykonanego z blach i prętów stopu aluminium, składającego się z wyjmowanych segmentów celem ich oczyszczenia,
 - koryta odpływowego wyposażonego w przelewy pomiarowe,
- podziemny zbiornik osadu, żelbetowy średnicy 2,5 m pojemności czynnej $13,45 \text{ m}^3$, zlokalizowany poza kontenerem,
- filtry piaskowe o powierzchni czynnej złoża filtracyjnego 80 m^2 (na jeden kontener) i wymiarach komory filtracyjnej $7,5 \times 2,7 \text{ m}$.

Ilość ścieków dopływająca do oczyszczalni wynosiła w 1996 r. – 9800 m^3 , 1997 r. – 11.000 m^3 i w 1998 r. – 10.000 m^3 , co daje średniodobowo odpowiednio: $26,8 \text{ m}^3 / \text{d}$, $30,1 \text{ m}^3 / \text{d}$ i $27,4 \text{ m}^3 / \text{d}$. Stanowi to 53,6 %, 60,2 %, i 54,8 % przepustowości oczyszczalni.

Gmina Narew posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających i odprowadzenie ścieków z oczyszczalni w Narwi, zaliczonej do I klasy czystości.

- decyzja Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Nr OŚ. II. 6210/206/98 z dnia 31.12.1998 r. ważna do dnia 31.12.2003 r. W decyzji określono dopuszczalną ilość odprowadzanych ścieków $Q_{d\dot{s}r} = 50 \text{ dm}^3/\text{d}$ oraz dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych: BZT₅ – 20 mg O₂/l, CHZT – 100 mg O₂/l, zawiesina – 40 mg /l, azot amonowy – 6 mg N_{NH4}/l, azot ogólny - 30 mg N/l i fosfor ogólny – 5 mg P/l.

Według analiz ścieków wykonanych w 1997 i 1998 r. przez WIOŚ w Białymstoku, stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych wynoszą: BZT₅ - 9,8 mg O₂/l, CHZT – 65,8 mg O₂/l., zawiesina – 10,2 mg /l, azot amonowy 1,4 N_{NH4}/l, azot ogólny – 15,8 mg N/l i fosfor ogólny – 4,0 mg P/l, i są znacznie niższe od dopuszczalnych.

Wyniki te wskazują na efektywną pracę oczyszczalni wyrażającą się znacznym stopniem redukcji zanieczyszczeń i dobrą jakością odprowadzanych ścieków.

▪ Oczyszczalnia w Łosince.

Wieś Łosinka posiada mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości $Q_{d\dot{s}r} = 33 \text{ m}^3/\text{d}$.

Urządzeniami oczyszczającymi ścieki są:

- osadnik gnilny trzykomorowy o poj. komory 24 m³,
- komory „Sebiofikon”,
- poletka filtracyjne,
- staw trzcinowy o pojemności czynnej 448 m³ i czasie zatrzymania 10 dni.

Ilość ścieków dopływająca do oczyszczalni w 1998 r, wynosiła 3,0 tys.m³, co daje średniodobowo $Q_{d\dot{s}r} = 8,2 \text{ m}^3/\text{d}$. Stanowi to 24,8 % przepustowości oczyszczalni.

Gmina Narew posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających i odprowadzenie ścieków z oczyszczalni w Łosince do rowu a następnie do rzeki Narwi, zaliczonej do I klasy czystości.

- decyzja Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Nr OŚ. II. 6210/57/98 z dnia 08.05.1998 r., ważna do 31.12.2001 r. W decyzji określono dopuszczalną ilość odprowadzanych ścieków $Q_{d\dot{s}r} = 33 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{d\dot{m}ax} = 43 \text{ m}^3/\text{d}$ i $Q_{h\dot{m}ax} = 4 \text{ m}^3/\text{h}$ oraz dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych BZT₅ – 30 mg O₂ /l, CHZT – 80 mg O₂/l, zawiesina – 30 mg N/l, fosfor ogólny – 5 mg P/l.

Ładunki zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych mieszczą się w granicach dopuszczalnych co świadczy o właściwej pracy oczyszczalni.

b) Zakładowe oczyszczalnie ścieków.

Na terenie gminy zakładową oczyszczalnię ścieków posiada Przedsiębiorstwo Pronar – Narew w Narwi. Oczyszczalnia ścieków o przepustowości 100 m³ /d jest typu mechaniczno – biologicznego z osadnikiem Imhoffa i złożem splukiwanym. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Narew zaliczona do I klasy czystości.

Na oczyszczalnię dopływa niewielka ilość ścieków sanitarnych z wydziału produkcyjnego zakładu Nr 2 i nie występuje przekroczenie dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych.

6.2.3. Ogólna ocena gospodarki ściekowej.

Na terenie gminy gospodarka ściekowa uległa znacznej poprawie we wsi Łosinka, która posiada oczyszczalnię ścieków i kanalizację sanitarną z której może korzystać zwarta zabudowa wsi (ok. 62 % mieszkańców). Na terenie miejscowości gminnej Narew tylko w rejonie zabudowy wielorodzinnej ścieki są odprowadzane do kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków. Znaczna część wsi nie jest objęta scentralizowanym systemem kanalizacji sanitarnej.

Istniejące oczyszczalnie pracują dobrze i posiadają rezerwy w: Narwi ok. 40 % i w Łosince ok. 75 %. Na terenie pozostałych miejscowości jak również i w Narwi stan gospodarki ściekowej należy ocenić jako niezadowalający.

Większość ścieków gromadzonych jest w zbiornikach, które często nie są szczelne i mogą powodować negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby i wody.

Brak rozwiązania odprowadzenia i oczyszczenia ścieków z terenów wiejskich zwłaszcza we wsiach zwodociagowanych, obniża standard życia mieszkańców i stanowi barierę dla rozwoju gminy.

6.3. Gospodarka odpadami stałymi

6.3.1. Gminne wysypisko odpadów stałych.

Do 1997 r. gminne wysypisko odpadów stałych eksploatowane od 1975 r. znajdowało się na gruntach wsi Narew na działce o powierzchni 0,6 ha. Wysypisko to nie posiadało uszczelnionego dna i zostało zapełnione. Aktualnie jest zamknięte.

Nowe gminne wysypisko odpadów stałych, oddane do eksploatacji w 1998 r., zlokalizowane jest na gruntach wsi Narew przy drodze łączącej Narew z Bielskiem Podlaskim w odległości ok. 1500 m od najbliższej zabudowy mieszkaniowej w Skaryszewie i ponad 300 m od zabudowań Zakładu Produkcji Drobiarskiej w Makówce.

Działka przeznaczona pod wysypisko ma powierzchnię 4,27 ha, z czego bezpośrednio pod wysypisko wykorzystywane jest 2,76 ha.

Część robocza wysypiska – składowisko została podzielona na 2 etapy. Etap I (wykonany) zajmuje powierzchnię składowania 4979 m² i orientacyjny czas eksploatacji założono 14 lat. Etap II o powierzchni 6.088 m² - orientacyjny czas eksploatacji 28 lat, zostanie wykonany po wypełnieniu etapu I.

W ramach I etapu wykonano:

- komorę odpadów stałych o powierzchni roboczej dna 4973,35 m² z uszczelnieniem dna matami Bentomet,
- drogę dojazdową,
- drenaż odcieku z komór,
- zbiornik na odciek $V = 40 \text{ m}^3$,
- brodzik dezynfekcyjny w pasie wyjazdowym z wysypiska,
- płytę betonową o powierzchni 36 m² przeznaczoną do mycia kontenerów i sprzętu pracującego na wysypisku, z odprowadzeniem ścieków do zbiornika na odciek,
- drogę manewrową na wysypisku,
- plac utwardzony o powierzchni 150 m² do składowania złomu,
- kontenery do składowania makulatury,
- plac utwardzony o pow. 100 m² na odpady szklane,
- plac utwardzony o pow. 100 m² do przechowywania metali kolorowych,
- boks o pow. 80 m² utwardzony i ogrodzony na tworzywa sztuczne,
- 2 szczelne kontenery na odpady problemowe: zużyte świetlówki, opakowania po środkach ochrony roślin,
- kontener socjalny,
- kontener magazynowy,
- wiatra garażowa dla sprzętu pracującego na wysypisku,
- ogrodzenie wysypiska,

Ustalono w dokumentacji tymczasową strefę o ograniczeniach w użytkowaniu gruntów o szerokości 100 m., licząc od granic wysypiska.

W strefie tej występują następujące ograniczenia:

- 1) zakaz lokalizacji nowych budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi,
- 2) zakaz uprawy roślin przeznaczonych do spożycia w stanie surowym,
- 3) zakaz prowadzenia wypasu bydła,
- 4) zakaz zbioru runa leśnego,
- 5) zakaz budowy i eksploatacji otwartych ujęć wodnych,

Strefa ta winna być zweryfikowana w trakcie eksploatacji wysypiska po przeprowadzeniu specjalistycznych badań.

Wysypisko posiada dozór. Eksploatowane jest zgodnie z wytycznymi do eksploatacji.

6.3.2. Wiejskie wysypiska śmieci.

W planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego gminy ustalono 11 działek pod wiejskie punkty gromadzenia odpadów we wsiach: Gorodczyno, (łącznie z grzebowiskiem) Gradoczno, Łopuchówka (łącznie z grzebowiskiem), Odrynki, Przybudki, Rybaki, Białki, Soce, Trześcianka, Tyniewiczze Duże (z grzebowiskiem) i Cimochy. Zostały one wyznaczone w terenie.

Wysypiska wiejskie nie są ogrodzone nie posiadają stałego dozoru. Rozplantowywanie, ugniatanie przysypawanie ziemią nagromadzonych odpadów odbywa się w miarę potrzeb.

6.3.3. System gromadzenia i wywozu odpadów stałych.

Na terenie gminy brak jest służb zajmujących się usuwaniem odpadków. We wsi Narew z budynków stanowiących własność spółdzielni mieszkaniowej odpady wywożone są przez ZOM w Hajnówce, a z Urzędu Gminy i zakładów pracy ciągnikiem na gminne wysypisko w Narwi.

Gromadzenie odpadów odbywa się nieselektywnie w kontenerach oraz pojemnikach 120 l. Zorganizowaną formą gromadzenia odpadów objętych jest ok. 500 osób. Odpady wywożone są 2 – 3 razy w miesiącu.

Pozostali mieszkańcy wywozem odpadów na gminne wysypisko jak i wysypiska wiejskie zajmują się we własnym zakresie.

Rada Gminy w Narwi podjęła w dniu 7 marca 1997 r. uchwałę Nr XVII /121/97 w sprawie zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Narew w okresie przejściowym tj. w latach 1997 – 1998.

6.3.4. Ogólna ocena gospodarki odpadami stałymi.

Nowe gminne wysypisko odpadów stałych, spełniające obowiązujące wymogi ochrony środowiska przy jego prawidłowej eksploatacji rozwiązuje problem unieszkodliwiania odpadów.

Na terenach wiejskich wyznaczone są działki z przeznaczeniem na wysypiska w 11 wsiach, lecz składowanie odpadów odbywa się w sposób niekontrolowany, bez przystosowania terenu do tych potrzeb, a z braku wyznaczonych terenów w wielu miejscowościach odpady wyrzucane są w miejsca przypadkowe. Powoduje to zaśmiecanie gminy, oraz może wywierać negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby, wody, i powietrza. Na wysypiska wywożone są odpady, które mogą być wykorzystywane jako surowce wtórne, gdyż nie jest prowadzona selektywna zbiórka odpadów.

Ogólnie należy stwierdzić, że gospodarka odpadami w gminie nie spełnia wszystkich wymogów zawartych w nowych przepisach prawnych o ochronie środowiska i gospodarce odpadami.

6.4. Elektroenergetyka.

6.4.1. Elementy systemu elektroenergetycznego.

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy są stacje transformatorowo – rozdzielcze RPZ 110/15 kV w Hajnówce, Bielsku Podlaskim i Lewkowie – poprzez układ sieci SN 15 kV.

Istniejące źródła w pełni pokrywają zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej gminy. Główny układ zasilający gminę stanowią linie SN 15 kV relacji :

- Hajnówka – Łapuchówka – Narew
- Bielsk Podlaski – Tyniewicze – Narew
- Lewkowo – Rybaki – Hajdukowszczyzna – Waški

Pozostałe linie SN 15 kV stanowią odgałęzienia od w/w linii. Bezpośrednia obsługa odbiorców odbywa się poprzez stacje transformatorowe i linie nn. Zarówno cała sieć SN 15 kV jak i NN jest siecią napowietrzną o zróżnicowanym stanie technicznym.

W ośrodku gminnym istniejący układ sieci SN 15 kV nie jest zamknięty w pierścień. W ramach reelektryfikacji został dokonany przegląd urządzeń na terenie gminy.

Do remontu i przebudowy zakwalifikowano urządzenia elektroenergetyczne we wsiach: Saki, koł. Soce, Rybaki, Hajdukowszczyzna, Janowo, Przybudki i Gorodzisko.

W miejscach przebudowy i remontu urządzeń SN 15 kV powinno się również przebudować i wyremontować sieć NN.

6.4.2. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu oraz główne problemy do rozwiązania.

- ◆ Podstawowym problemem do rozwiązania jest zsynchronizowanie potrzeb wynikających z zagospodarowania przestrzennego i jego rozwoju w poszczególnych obszarach gminy z możliwościami systemu energetycznego.
- ◆ Dotychczasowy sposób rozbudowy systemu sieci SN i NN (poprzez łączenie poszczególnych odcinków istniejących i projektowanych linii w kolejnych przedziałach czasowych) winien być kontynuowany.
- ◆ Utrzymanie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju sieci elektroenergetycznych powinno być poprzez tworzenie rezerw terenów pod urządzenia elektroenergetyczne.
- ◆ Problemem do rozwiązania jest również dążenie do poprawy standardów zasilania, stopnia pewności zasilania oraz jakości przesyłanej mocy, przy jednoczesnym przestrzeganiu wymogów ekologii oraz polityki oszczędnościowej terenów.

6.4.3. Linie tranzytowe.

Przez obszar południowo – wschodni gminy Narew przebiega trasa linii tranzytowej WN 110 kV relacji RPZ Hajnówka – RPZ Lewkowo. W/w linia jest częścią systemu wojewódzkiego. Jej obecność daje ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym w postaci pasa ochronnego od zabudowy (szer. zalecana 80 m min. 14,5 m od skrajnego przewodu linii do zabudowy mieszkaniowej).

6.5. Ciepłownictwo.

6.5.1. Charakterystyka stanu istniejącego.

Na terenie gminy Narew istnieje 19 większych źródeł wytwarzania energii cieplnej, obsługujące głównie budynki użyteczności publicznej i zakłady usługowe. Są to:

Tabela Nr 49

Lp.	Obiekt	Moc kotła	Typ kotła	Rodzaj paliwa
1	2	3	4	5
1.	Spółka „PRONAR” Zakład Nr 2 w Narwi ul. Mickiewicza 101 A	12,15 GJ /h	3 x SWC	miał węglowy
2.	J.w Zakład Nr 1 w Narwi ul. Bielska 89	3,28 GJ / h	2x MODERATOR	drewno
3.	Internat Urzędu Gminy w Narwi ul. Mickiewicza 101	2,29 GJ /h	2x ES-KA	węgiel kamienny
4.	Budynek mieszkalny w Narwi ul. Mickiewicza 32	0,50 GJ /h	2x nietypowy po 0,048 MW	węgiel kamienny
5.	Budynek mieszkalny w Narwi ul. Bielska 88	0,34 GJ /h	Nietypowy po 0,065 MW	węgiel kamienny
6.	Szkoła Podstawowa w Narwi	7,6 GJ /h	3x RUMIA	węgiel kam.
7.	ZOZ Hajnówka Gminny Ośrodek Zdrowia w Narwi ul. Kościelna 5	0,67 GJ /h	1x ES-KA po 4m ² 1x ES-KA po 10m. ²	koks + węgiel
8.	Pawilon handlowy w Narwi	0,15 Gcal /h	2x RSW –150	
9.	Piekarnia w Narwi	0,78 Gcal /h	1x SZ po 8 m ² 1x ES-KA po 10 m ²	węgiel
10.	Kotłownia SM w Narwi	807 KW	3x ES-KA 38 po 269 KW każdy	węgiel
11.	Budynek Urzędu Gminy w Narwi	0,068 Gcal /h	2x S-4 WK –39 – 1	węgiel
12.	PRONAR sp. z o.o. w Narwi		3x Eca – IV 3x53 m ²	węgiel

1	2	3	4	5
13.	Narewski Ośrodek Kultury w Narwi ul. Mickiewicza	0,27969 GJ /h	15 J RJU 370 Feroli	olej opałowy lekki
14.	Budynek mieszkalno – weterynaryjny w Narwi	0,325 GJ /h	SI VI ULS 81 Feroli	olej opałowy lekki
15.	Szkoła Podstawowa w Krzywcu	0,25 GJ /h	Nietypowy 0,031 MW	węgiel
16.	Szkoła Podstawowa w Trześciance	0,17 GJ /h	nietypowy jw.	węgiel
17.	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Waśkach	5,86 GJ /h	3xSZ –II-G-50	węgiel
18.	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Makówce	5,7 GJ /h	2x RS – 25	węgiel
19.	ZOZ Hajnówka Wiejski Ośrodek Zdrowia w Łosince	0,65 GJ /h	1x KZ – 5/6 1x KZ – 5/5	koks + węgiel

W budynkach mieszkalnych dominującym rozwiązaniem są lokalne kotłownie na paliwo stałe.

6.5.2. Ocena stanu istniejącego.

Istniejące źródła ciepła pokrywają zapotrzebowanie odbiorców. Stan techniczny źródeł ciepła jest zróżnicowany. W przeważającej mierze stosowane technologie są rozwiązaniami przestarzałymi i nie gwarantują optymalnego gospodarowania paliwem i optymalną energią cieplną. Praca ich w większości na paliwie stałym przyczynia się do zanieczyszczeń środowiska. Na 19 większych kotłowni 2 pracuje na oleju opałowym a 9 kotłowni ma zainstalowane urządzenia odpylające.

6.6. Gazownictwo.

Gmina nie posiada sieci gazowej gazu ziemnego. W „studium programowym możliwości rozwoju gazyfikacji województwa białostockiego opracowanym przez GAZOPROJEKT Wrocław w 1995 r. zakłada się, że gmina Narew będzie zgazyfikowana do 2005 r. Do tego czasu preferuje się stosowanie gazu płynnego propan – butan.

6.7. Telekomunikacja.

6.7.1. Charakterystyka systemu.

System telekomunikacyjny gminy w latach 1990 – 98 przedstawiał się następująco:

Tabela Nr 50

Lata	Ilość central		Pojemność central		Ilość abonentów		Wskaź. Nasycenia na 100 osób	Ilość zaległych wniosków
	ręcz.	autom.	ręcz.	autom.	ręcz.	autom.		
1990	3		247		228		4,45	-
1995	3		353		317		6,21	0
1998		3		832		511	10,5	383

W r. 1998 zostało wykonane szereg inwestycji w zakresie telekomunikacji, wymieniono centrale ręczne na automatyczne w Narwi, Łosince i Trześciance. Ułożono również linie kablowe światłowodowe między centralami oraz włączone w system wojewódzki linii światłowodowych a poprzez węzeł białostocki w system krajowy i międzynarodowy.

Obecnie system telekomunikacyjny gminy składa się z:

- centrali automatycznej cyfrowej typu EWSD – RDLU w:
 - Narwi (poj. 512 / abn. 372 / zaległych wniosków 150)
 - Łosince (poj. 192 / abn. 102 / zaległych wniosków 114)
 - Trześciance (poj. 128 / abn. 37 / zaległych wniosków 119)
- linii kablowych światłowodowych relacji Hajnówka – Nowosady – Łosinka – Narew – Trześcianka.
- linii rozdzielczych i abonenckich napowietrznych i kablowych miedzianych na terenie całej gminy.

6.7.2. Ocena Systemu.

Stan telekomunikacji w gminie uległ zdecydowanej poprawie od 1998 r. Abonenci uzyskali automatyczne połączenie z siecią wojewódzką, krajową i międzynarodową.

Do realizacji pozostał jeszcze pewien zakres inwestycji. Zostały już wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na:

- linię światłowodową relacji Trześcianka – Zabudów (odc. na terenie gminy Narew)
- linie rozdzielcze kablowe miedziane i abonenckie na terenie całej gminy.

Realizacja sieci rozdzielczych i abonenckich zlikwiduje narosłe zaległości w realizacji wniosków o przyłączenie nowych abonentów. Duża liczba zgłoszeń mieszkańców (383 wnioski) świadczy o wielkim zapotrzebowaniu na usługi telekomunikacyjne. Pojemności istniejących central pozwalają na realizowanie tych połączeń.

7. Syntetyczna ocena poziomu zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowanie gminy Narew.

Tabela Nr 51

Lp.	Wyszczególnienie wskaźników i wielkości	wielkości, wskaźniki		Gmina Narew		
		Województwo podlaskie	Powiat Hajnowski	wskaźnik wielkości	udział %	
					do woj.	do pow.
1	2	3	4	5	6	7
	Powierzchnia (km ²)	20180	1624	242	1,19	14,9
1.	Ludność i rynek pracy					
	Ludność ogółem	1223835	54110	4889	0,4	9,0
	w tym kobiety	621684	27517	2447		
2.	Kobiety na 100 mężczyzn	103,2	103,5	100	97,0	97,0
3.	Ludność na 1 km ²	61,0	33	20	32,8	60,6
4.	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	27,8	23,8	20,7	74,5	86,8
5.	Udział ludności w wieku produkcyjnym (%)	56,8	55,0	49,2	86,6	89,5
6.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	15,4	21,2	30,1	195,5	142,0
7.	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym	760,7	819,3	1031	135,5	125,8
8.	Urodzenia na 1000 ludności	-	-	10,5		
9.	Zgony na 1000 ludności	-	-	19,1		
10.	Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,2	- 4,1	- 8,6		
11.	Saldo migracji w osobach	- 734	- 4,2	- 27	3,7	642,0
12.	Pracujący w gospodarce narodowej wg. sekcji EKD	227667	11145	906	0,4	0,13
13.	Pracujący w rolnictwie ind. (w swoim gospodarstwie)	-	-	2452		
14.	Bezrobotni	-	-	190		
15.	w tym kobiety	-	-	94		
16.	Udział bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym (%)	-	-	7,9		
17.	Warunki mieszkaniowe					
	Mieszkania	373033	19627	1975	0,53	10,1
18.	Izby mieszkalne	-	-	6769		
19.	Powierzchnia użytkowa mieszkań m ²	-	-	129504		
20.	Mieszkania na 1000 mieszkańców	304,8	361,3	404	132,5	111,3
21.	Liczba osób na izbę	-	-	0,72		
22.	Liczba osób w mieszkaniu	-	-	2,48		
23.	m ² pow. użytkowa na osobę	20,0	22,6	26,5	132,5	117,3
24.	Przeciętna pow. użytkowa na 1 mieszkania w m ²	64,4	62,0	65,6	101,9	105,8

1	2	3	4	5	6	7
25.	Liczba izb w mieszkaniu	-	-	3,42	93,7	
26.	Usługi społeczne Liczba uczniów szkół podst. na 1000 mieszkańców	133,9	116,5	94	70,3	80,7
27.	Liczba uczniów na 1 pomieszczenie	-	-	12		
28.	Liczba uczniów na 1 oddział	-	-	17		
29.	Księgozbiór w bibliotekach na 1000 ludności	3464	4069	4633	127,9	113,9
30.	Wypożyczenia książek (tys. wol.)	-	-	18,4		
31.	Wypożyczenia książek na 1 cztelnika	-	-	28		
32.	Lekarze na 10 tys. mieszkańców	24,3	18,4	6,1	25,1	33,2
33.	Abonenci telefoniczni na 1000 mieszkańców	198,4	125,0	74,5	37,6	59,6
34.	Rolnictwo i warunki życia rolników Ludność rolnicza (w gosp. dom. z uż. gospodarstwa rolnego)			3668	1,9	
35.	Udział ludności rolniczej w ludności ogółem	-	-	74,1	-	-
36.	Ludność na 100 ha uż. rolnych	101,6	79,7	32,6	32,1	40,9
37.	Pow. uż. rolnych w granicach administracyjnych	1204720	67868	14975	1,24	22,1
38.	Udział uż. rolnych w pow. całkowitej (%)	59,7	41,8	61,9	103,7	148,1
39.	Powierzchnia gruntów ornych (ha)	797093	40754	7653	0,96	18,8
40.	Udział gosp. indywidualnej w pow gruntów ogółem	-	-	55,0	-	-
41.	Udział gosp. indywidualnej w pow użytków rolnych (%)	-	-	74,8	-	-
42.	Lesistość (% powierzchni)	29,3	49,4	28,8	98,3	58,3
43.	Liczba gospodarstw indywidualnych (łącznie z działami rolnymi)	-	-	1430	2,5	
44.	Średnia powierzchnia użytkowa gospodarstwa rolnego (indywidualnego)	10,7	7,7	9,9	92,5	128,6
45.	Pow. uż. rolnych na 1 mieszkańca	0,98	1,25	3,1	316,3	248,0
46.	Plony zbóż z 1 ha w q w indywidualnych gosp. rolnych	-	-	24,4		
47.	Plony ziemniaków z 1 ha w q w indywidualnych gosp. rolnych	-	-	160	100,6	
48.	Obsada bydła na 100 ha uż. rolnych w gospodarstwach indywidualnych	54	41	48,0	88,9	117,1
49.	Obsada krów na 100 ha uż. rolnych w gospodarstwach indywidualnych	-	-	24,6	88,2	
50.	Obsada trzody chlewnej na 100 ha uż. rolnych w gosp. ind.	77	48	26,3	34,1	54,8

1	2	3	4	5	6	7
51.	Udział gospodarstw rolnych posiadających wodociąg sieciowy%	-	-	29,9	74,6	
52.	Udział gosp. rolnych posiadających wodociąg zagrodowy (%)	-	-	11,3	78,5	
53.	Udział gosp. rolnych posiadających kanalizację sieciową (%)	-	-	2,4	300,0	
54.	Udział gosp. rolnych posiadających kanalizację zagrodową (%)	-	-	25,9		
55.	Udział gosp. rolnych korzystających z gazu z butli (%)	-	-	24,1		
56.	Udział gosp. rolnych posiadających telefon (%)	-	-	9,6		
57.	Udział gosp. rolnych posiadających sieć elektryczną 380 V	-	-	51,1		
58.	Gospodarka wartość brutto środków trwałych w 1994 r. – ogółem w tys. zł.	-	-	19417,1		
59.	w tym: budynki i budowle - maszyny i urządzenia tech. - środki transportowe	-	-	15436,6 2976,9 989,1		
60.	Dochody budżetowe gminy w tys. zł	1045073	49470	3565,8	0,34	7,2
61.	Dochody budżetowe na 1 mieszkańca w zł.	854	907	726,1	85,0	80,1
62.	Wydatki budżetowe w tys. zł.	1057498	51787	4001,4	0,38	7,7
63.	Wydatki budżetowe na 1 mieszk. w zł.	864	957	814,8	94,3	85,1
64.	Wydatki na inwestycje w tys. zł.	252742	15795	654,5	0,25	4,1
65.	Udział inwestycji w wydatkach budżetowych	23,9	30,5	16,1	67,4	52,8
66.	Jednostki gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON według sekcji EKD w tym: osoby fizyczne	67580 55672	2519 2103	174 166	0,26 0,3	6,9 7,9

8. Elementy zagospodarowania przestrzennego gminy o charakterze ponadlokalnym.

Na terenie gminy Narew występują następujące elementy o charakterze ponadlokalnym:

a) w zakresie wartości środowiska naturalnego i kulturowego:

- dolina Narwi jako wielkoprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego o znaczeniu regionalnym i Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska”,
- pomniki przyrody,

- obiekty kulturowe wpisane do rejestru zabytków wymienione w pkt.2.2. niniejszego opracowania,
- b) w zakresie przemysłu:
- PRONAR Sp. z o.o., w Narwi,
 - Zakłady Przetwórstwa Mięsnego „ROLMAK” w Makówce,
- c) w zakresie układu drogowego:
- droga wojewódzka Nr 685 Zabłudów – Narew – Nowosady – Hajnówka,
 - drogi powiatowe wymienione w pkt. 5.1.,
- d) w zakresie systemu elektroenergetycznego:
- linia WN 110 kV relacji RPZ Hajnówka – RPZ Lewkowo,
- e) w zakresie telekomunikacji:
- linia światłowodowa kablowa relacji Hajnówka – Nowosady – Łosinka – Narew – Trześcianka.

CZĘŚĆ II

**KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY NAREW**

1. Polityka przestrzenna gminy

1.1. Kierunki rozwoju funkcji gminy oraz wiejskich jednostek osadniczych

1.1.1. Funkcje gminy

- a) funkcje rolnicze – ukierunkowanie na uprawę zbóż oraz hodowlę trzody chlewnej. Rozwój poszczególnych kierunków produkcji uzależniony będzie od warunków ekonomicznych i polityki Państwa,
- b) funkcja mieszkaniowa – rozwijana we wszystkich miejscowościach, w tym dla ludności nierolniczej we wsiach: Narew, Łosinka, Trześcianka i Makówka,
- c) funkcja ekologiczna – obejmuje obszar chroniony Doliny Narwi,
- d) funkcja rekreacyjna o zasięgu ponadlokalnym rozwijana w Dolinie Narwi. Rozwijać się tu będzie wypoczynek codzienny i świąteczny dla mieszkańców gminy, Hajnówki, Bielska Podlaskiego, Białegostoku,
- e) funkcja przemysłowa rozwijana w Narwi i Makówce.

1.1.2. Funkcje wsi Narew.

Wieś gminna Narew pełnić będzie funkcje lokalnego ośrodka rozwoju z elementami funkcji ponadlokalnych tj.

- a) funkcje usługowe w zakresie: edukacji, zdrowia i opieki społecznej, kultury, handlu, obsługi administracyjnej, finansowej,
- b) funkcje mieszkaniowe, w tym dla ludności nierolniczej,
- c) funkcje przemysłowe o charakterze ponadlokalnym,
- d) funkcje obsługi komunikacji i turystyki,
- e) funkcje obsługi rolnictwa,

1.1.3. Funkcje jednostek osadniczych.

Funkcje te będą na ogół stabilne rodzajowo ze zróżnicowaną dynamiką w poszczególnych jednostkach osadniczych.

a) Jednostki osadnicze o poszerzonym programie usług:

- Łosinka z możliwością rozwoju usług w zakresie szkolnictwa podstawowego, zdrowia i opieki społecznej, kultury, handlu, rzemiosła, mieszkalnictwa, w tym dla ludności nierolniczej.
- Trześcianka, z możliwością rozwoju usług w zakresie szkolnictwa podstawowego, zdrowia i opieki socjalnej, kultury, handlu, rzemiosła, obsługi komunikacji i turystyki oraz mieszkalnictwa, w tym dla ludności nierolniczej.

b) Jednostki osadnicze z podstawowym programem usługowym z możliwością rozwoju usług szkolnictwa podstawowego, kultury i innych usług - wieś Krzywiec,

usług i mieszkalnictwa: Białki, Doratynka, Gorodczyno, Gorodzisko, Gradoczno, Iwanki, Janowo, Kowela, Kozłiki, Łachy Makówka, Odrynki, Puchły, Soce, Tyniewicze Duże, Tyniewicze Małe, Waški,

- d) Pozostałe wsie o funkcji rolniczej, mieszkaniowej, przemysłowej, turystycznej: Ancuty, Chrabostówka, Cimochoy, Lisy, Gorędy, Istok, Kotłówka, Kutowa, Łopuchówka, Ogrodniki, Przybudki, Radzki, Rybaki, Saki, Waniewo.

1.2. Problemy i bariery rozwoju gminy.

W rozwoju społeczno – gospodarczym i przestrzennym gminy Narew można wyodrębnić szereg problemów i barier rozwojowych, których rozwiązanie wymagać będzie dodatkowych sił i środków finansowych i organizacyjnych.

Świadomość istnienia przeszkód w rozwoju pozwoli w przyszłości przewidywać w budżecie gminy odpowiednie środki na pokonanie barier o ile są one możliwe do pokonania środkami finansowymi.

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy wyłaniają się następujące problemy rozwojowe:

- a) brak dostatecznej ilości miejsc pracy dla ludności pozarolniczej oraz ludności zbędnej w rolnictwie,
- b) wyczerpanie wsi i starzenie się ludności,
- c) braki w systemach: wodociągowych, kanalizacji sanitarnej, gazownictwa, elektroenergetyki, telekomunikacji, utylizacji odpadów stałych,
- d) brak większych złóż surowców mineralnych,
- e) trudności w zagospodarowaniu istniejącego, niewykorzystanego majątku produkcyjnego, obsługi rolnictwa i urzędzeń usługowych,
- f) potencjalne zagrożenie wynikające z utraty mocy prawnej planów zagospodarowania przestrzennego z końcem 1999 r. (z mocy art. 67, ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, tekst jednolity z 1999 r. Dz. U. Nr 15, poz. 139, Nr 41, poz. 412). Fakt ten może wpłynąć dezorganizująco na politykę ładu przestrzennego w gminie,
- g) bariera rozwojowa wynikająca z podłoża socjologicznego polegająca na fakcie, że wraz z rozwojem demokracji potęgują się protesty mieszkańców przeciw lokalizacji obiektów lub urzędzeń o przeznaczeniu ogólnospołecznym lub uciążliwych dla mieszkańców,
- h) uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska a także z ochrony gruntów rolnych i leśnych.

1.3. Szanse rozwoju gminy.

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy Narew wyłaniają się pewne szanse rozwojowe gminy, które należy wykorzystać w polityce

gospodarczej i przestrzennej gminy. Te elementy „studium” powinny być przedmiotem promocji gminy jako propozycje przedstawiane potencjalnym inwestorom.

Szansami rozwoju gminy są:

- a) dobra rolnicza przestrzeń produkcyjna, co stwarza możliwości intensyfikacji produkcji rolnej i dalszego rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego,
- b) zasoby leśne stwarzające możliwości surowcowe i przetwórstwa drzewnego na terenie gminy,
- c) przebieg przez teren gminy drogi woj. Zabłudów- Narew – Hajnówka i licznych dróg powiatowych stwarzających możliwości rozwoju urządzeń obsługi komunikacji i turystyki przysparzających gminie miejsc pracy i dochodów,
- d) walory środowiska przyrodniczego (czyste powietrze, lasy, wody, dobre gleby), co daje możliwości rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz turystyki i agroturystyki,
- e) duża ilość obiektów archeologicznych stwarza szansę rozwoju badań naukowych i casowego zatrudnienia mieszkańców gminy,
- f) projektowany rozwój systemów infrastruktury technicznej : wodociągi, kanalizacja, gazownictwo, elektroenergetyka,
- g) istniejące niewykorzystane obiekty infrastruktury społecznej, obsługi rolnictwa stwarzają szansę rozwoju i działalności gospodarczej w zakresie produkcji i usług.

Czynnikami rozwoju gminy, które muszą być brane pod uwagę:

- a) walory użytkowe wytworzone przez naturę (gleba, wody, klimat, krajobraz, ukształtowanie powierzchni, surowce mineralne),
- b) walory użytkowe będące wytworem działań człowieka (obiekty produkcyjne, obiekty infrastruktury technicznej i społecznej, urządzenia komunikacji),
- c) zasoby pracy (rozmiary, kwalifikacje, wydajność , tradycje dobrej i solidnej pracy),
- d) instytucje zajmujące się promocją i rozwojem gminy zlokalizowane poza terenem gminy (banki, agencje rozwoju i inne elementy składające się na tzw. otoczenie biznesu),
- e) kultura i tradycje gospodarcze gminy,
- f) atrakcyjność miejsc przebywania (tradycje lokalne, gościnność mieszkańców, porządek w obejściach i na ulicach, zagospodarowanie terenu, urządzenia umożliwiające realizację różnych potrzeb w zakresie wypoczynku, rozrywki a także stan środowiska naturalnego).

1.4. Cele rozwoju przestrzennego gminy Narew.

1.4.1. Główne cele rozwoju gminy.

- a) Generalnie celem rozwoju gminy pierwszego rzędu jest zapewnienie mieszkańcom gminy pracy i dochodów pozwalających na godziwy w odczuciu społecznym poziom życia.

W rozwoju gminy należy dążyć do zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej i zabezpieczenia powiązań społeczno – gospodarczych gminy w sferach: społecznej, ekologicznej, infrastruktury technicznej.

- b) Należy wykorzystać dla rozwoju gminy istniejące położenie gminy, istniejące walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, majątek trwały oraz sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości mieszkańców.
- c) Społecznym efektem rozwoju gminy będzie poprawa szeroko rozumianych warunków życia mieszkańców.

1.4.2. Cele ekologiczne rozwoju.

- a) Ochrona i zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego zapewniającego ciągłość przestrzenną systemu przyrodniczego województwa.
- b) Wzbogacenie i racjonalne wykorzystanie walorów systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa.
- c) Zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych.
- d) Objęcie ochroną prawną wybranych elementów systemu przyrodniczego i środowiska kulturowego.
- e) Zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

1.4.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym.

- a) Należy tworzyć warunki do wzrostu ilości miejsc pracy na terenie gminy.
- b) W polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tj. wzrostu jakości budowanych mieszkań, ich wyposażenia oraz remontu mieszkań opuszczonych. Podstawowymi obszarami do rozwoju mieszkalnictwa są miejscowości: Narew, Trześcianka, Tyniewiczze Duże, Łosinka.
- c) Należy sprzyjać podnoszeniu poziomu wykształcenia ludności, rozwojowi kultury, sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej.

1.4.4. Cele rozwoju gospodarczego.

- a) Stworzenie warunków do dalszego rozwoju nieuciążliwego przemysłu (małe i średnie zakłady) i rzemiosła produkcyjnego, a także usług na terenach głównie następujących miejscowości: Narew, Łosinka, Trześcianka, Tyniewiczze Duże – poprzez wyposażanie w urządzenia infrastruktury technicznej terenów do tego przydatnych.
- b) Efektywne wykorzystanie niezagospodarowanego majątku produkcyjnego, surowców lokalnych, zasobów pracy i tradycji produkcyjnych.
- c) Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych.
- d) Rozwój urządzeń obsługi rolnictwa, ludności i ruchu turystycznego.
- e) Właściwe wykorzystanie możliwości produkcyjnych rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (m. in. rozwój sadownictwa, warzywnictwa).

1.4.5. Cele rozwoju komunikacji.

- a) Należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie gminy, jak też przemieszczeń zewnętrznych w tym tranzytu ludzi i towarów przez teren gminy.
- b) Zapewnienie funkcjonowania w odpowiednim standardzie prędkości i swobody ruchu tranzytowego na drogach.
- c) Minimalizacja kolizji między ruchami komunikacyjnymi a zabudową i środowiskiem przyrodniczym oraz między różnymi rodzajami komunikacji.
- d) Utrzymanie w należyтым standardzie dróg gminnych.
- e) Podnoszenie standardu wyposażenia dróg w urządzenia obsługi komunikacji, zwłaszcza przy drogach wojewódzkiej i powiatowych.

1.4.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej.

- a) W zakresie zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej należy dążyć do rozwoju systemów wodno – kanalizacyjnych i utylizacji odpadów.
- b) W zakresie energetyki należy dążyć do:
 - podniesienia niezawodności funkcjonowania elektroenergetyki,
 - rozwoju telefonizacji gminy,
 - rozwoju gazyfikacji gminy, -
zapewniając zaspokojenie zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców gminy na dostawę odpowiedniej ilości energii.
- c) Ochrona wody, powietrza, gleby i środowiska przyrodniczego i miejsc zamieszkiwania ludności przed zanieczyszczeniami, ściekami sanitarnymi, odpadami stałymi i zanieczyszczeniami energetycznymi.

- d) Zmniejszenie uciążliwości kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej a siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy.

1.5. Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe.

Obowiązek opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wynika z art. 13 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15 z 1999 r. poz. 139, Nr 41 poz. 412).

Zatem miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego muszą być opracowane w przypadkach:

- a) Gdy przepisy szczególne tak stanowią tj.
- w przypadku gdy realizacja inwestycji wymaga uzyskania zgody odpowiedniego organu na przeznaczenie terenów rolnych lub leśnych na cele nierolnicze lub nieleśne, co wynika z art. 7 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78, zm. 1997 r. Nr 60, poz. 370, z 1998 r. Nr 106, poz. 668),
 - dla obszarów i zespołów poddawanych ochronie przez Radę Gminy, co wynika z art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114, poz. 492, zm. 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 89, poz. 415).
- b) Dla obszarów, na których przewiduje się realizację programów zawierających zadania rządowe służące realizacji celów publicznych (zadania centralne i wojewódzkie).
- c) Dla obszarów, dla których przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych na podstawie uchwały Rady Gminy (z wyjątkiem zadań związanych z budową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego).

Celem publicznym jest każda działalność Państwa lub gminy wynikająca z ustawy o ile wymaga ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu i jest finansowana w całości lub częściowo z budżetu Państwa lub samorządu terytorialnego. Za zadania dla realizacji celów publicznych może być także uznane, na wniosek właściwego ministra lub wojewody, zadanie służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, realizowane w całości ze środków własnych inwestora.

- d) Dla terenów, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikające z potrzeby zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej.

Poza obowiązkami opracowania planów miejscowych wynikających z przepisów, Rada Gminy z własnej inicjatywy, bądź na wniosek Zarządu Gminy będzie każdorazowo decydowała o potrzebie opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla następujących terenów wyznaczonych na mapie „kierunków” w skali 1 : 25 000 pod różnego rodzaju zagospodarowanie, szczególnie dotyczy to:

- a) wsi Narew, ponieważ istniejący od 1979 r. plan miejscowy jest mało przydatny z uwagi na jego liczne zmiany, które doprowadziły do chaosu planistycznego. Szczególnie północno – zachodnia część wsi wymaga opracowania planistycznego,
- b) wsi wyznaczonych do pełnienia funkcji turystycznych wymienionych w punkcie 2.4.3.
W pierwszej kolejności należy opracować plany dla wsi Janowo – Kaczały, Koźliki, Rybaki, Odrynki, Ancuty. Następnie, w przypadku realizacji zbiorników retencyjnych, wsie położone w ich pobliżu: Trześcianka, Soce, Białki,
- c) wsi: Trześcianka i Łosinka jako wsi skupiających usługi o charakterze ponadpodstawowym,
- d) pozostałych terenów wyznaczonych w studium, jeżeli będą miały być zagospodarowane.

Niezależnie od wyżej wymienionych obszarów, Rada Gminy może podjąć uchwałę o opracowaniu planu miejscowego dla każdego terenu gminy z tym, że plan miejscowy musi być spójny z ustaleniami niniejszego „studium”. W przypadku niezgodności projektu planu miejscowego ze „studium” należy dokonać zmiany ustaleń „studium”.

1.6. Obszary przekształceń przestrzennych.

Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Narew wynikające z istniejących uwarunkowań przestrzenno – gospodarczych i znanych obecnie zamierzeń inwestycyjnych instytucji gospodarczych, stwarzają przesłanki do wyróżnienia obszarów na terenie gminy, które ulegną zasadniczym przekształceniom przestrzennym.

Także nawet niewielkie zmiany wynikające z zamierzonych działań gminy w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego w okresie perspektywnym spowodują pewne punktowe lub liniowe przekształcenia przestrzenne w miejscowościach, gdzie wystąpi jakikolwiek ruch budowlany, czy powstanie nowa działalność gospodarcza.

Przekształcenia te wynikają z zakładanego w studium rozwoju poszczególnych dziedzin życia społeczno – gospodarczego.

Szczególnym przekształceniom ulegną następujące obszary:

- a) tereny przewidziane pod zabudowę przemysłowo – rzemieślniczą i usługową wymienione w pkt 4.2.3. I części studium,
- b) tereny przewidziane do zabudowy mieszkaniowej,
- c) obszary przewidywanych inwestycji drogowych,
- d) obszary projektowanych inwestycji infrastruktury technicznej,
- e) wyznaczone tereny powierzchniowej eksploatacji surowców, które po ich wyeksploatowaniu powinny być zrekultywowane w kierunku rolnym lub leśnym,
- f) tereny położone przy ciągu drogowym Zabłudów – Narew – Hajnówka, przy którym dopuszcza się rozwój urządzeń obsługi turystyki i komunikacji,
- g) obszary rolne, które w wyniku przekształceń rolnictwa mogą ulec przeobrażeniom, co do wielkości gospodarstw, struktury upraw, jak też zabudowy kubaturowej obiektów rolniczych,
- h) obszary przewidziane do budowy 2 zbiorników retencyjnych i ich otoczenie,
- i) tereny przewidziane do rozwoju funkcji wypoczynkowo – turystycznych, (punkt 2.4.3.), w tym obszary projektowanych przystani i stanic wodnych w Rybakach i Janowie,
- j) tereny przeznaczone do zalesienia objęte granicami polno – leśnymi,
- k) projektowane przez Północno – Wschodnie Towarzystwo Miłośników ptaków rezerwy przyrody (obejmujące tereny bagniste),
- l) projektowane powiększenie Białowieckiego Parku Narodowego o puszcę Ładzka zmienni warunki użytkowania tego kompleksu leśnego.

2. Kierunki i zadania zagospodarowania przestrzennego gminy, realizacja rozwoju przestrzennego.

2.1. Kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego.

2.1.1. Ochrona walorów ekologicznych środowiska przyrodniczego.

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego – ochronę i wzbogacenie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystywanie przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego gminy w powiązaniu z systemem wojewódzki i krajowym.

2.1.1.1. Dolina rzeki Narwi – element główny w systemie ekologiczno – przyrodniczym gminy o znaczeniu ponadregionalnym i funkcjach – ekologicznej (wiodącej), gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej.

Pozostałe doliny rzek: Rudnia, Małynka, Ruda z Zabłoczanką, Olszanka i Krzywczanka oraz pozostałe doliny cieków i obniżeń terenowych o znaczeniu lokalnym i funkcjach ekologicznej i krajobrazowej.

a) Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tych obszarów jest:

- zachowanie funkcji i walorów środowiska przyrodniczego,
- ochrona przed zainwestowaniem i degradacją sanitarną,

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- utrzymania dotychczasowego sposobu użytkowania, jako ciągów naturalnej zieleni łąkowo – pastwiskowej z lokalnymi skupiskami wysokiej zieleni łąkowej z możliwością realizacji w ich obrębie obiektów małej retencji wodnej (okolice wsi Białki, Stawek),
- ustalenia zakazu wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i stosunki wodne,
- ustalenia zakazu :
 - odprowadzania nieoczyszczonych ścieków,
 - realizacji obiektów kubaturowych oraz zbiorników i rurociągów do magazynowania i transportu olejów i smarów,
 - zakładania i budowy stacji paliw,
 - lokalizacji składowisk odpadów stałych i płynnych.

2.1.1.2. Lasy – element podstawowy w systemie ekologiczno – przyrodniczym gminy.

Zwarty kompleks lasów Puszczy Ładzkiej, jest elementem systemu przyrodniczego Puszczy Białowieskiej o znaczeniu ponadregionalnym i funkcjach: ekologicznej (wiodącej), gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej, rekreacyjnej i naukowo – dydaktycznej.

Pozostałe lasy stanowią elementy systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym i funkcjach: gospodarczych (wiodąca), ekologicznych, bioklimatycznych, krajobrazowych i częściowo rekreacyjnych.

a) Podstawowym kierunkiem zagospodarowania obszarów leśnych jest:

- ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych,
- ochrona lasów wodochronnych i lasów stanowiących ostoję zwierząt,
- utrzymanie ciągłości przestrzennej funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy i województwa oraz racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i rekreacji.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- objęcie najwyższą formą ochrony (Park Narodowy), Puszczy Ładzkiej stanowiącej część Puszczy Białowieskiej,
- prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzania lasów, a w części wchodzącej w skład Puszczy Białowieskiej zgodnie z zasadami prowadzenia gospodarki w Leśnych Kompleksach Promocyjnych, uwzględniających zasadę powszechnej ochrony, trwałości utrzymania ciągłości użytkowania oraz

dostosowania do ustalonych w planie funkcji i form użytkowania niezależnie od struktury własnościowej lasów (państwowe, prywatne),

- wyznaczenia i częściowego przystosowania kompleksów leśnych dla potrzeb rekreacyjno – wypoczynkowych,
- wykonania rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych o kierunku leśnym,
- wykonania dolesień zgodnie z opracowanymi granicami polno – leśnymi i Krajowym Programem Zwiększania Lesistości,
- stosowania w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, zakazów lub ograniczeń dotyczących głównie następujących czynności:
 - przeznaczania powierzchni leśnej na cele nieleśne,
 - zabudowy z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
 - realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, ropociągów, kolektorów linii telekomunikacyjnych, dróg itp.) wymagających znacznej wycinki drzew,
 - wykonywania melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych w dolinach rzecznych na obszarach leśnych i prac ziemnych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu,
 - lokalizacji składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

2.1.1.3. Zieleni urządzona – (parkowo – skwerowa, uliczna, ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna itp.) – elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy, funkcjonujące głównie w strukturach jednostek osadniczych.

Zaleca się ochronę istniejącej zieleni urzędzonej przed jej likwidacją z wyjątkiem szczególnych przypadków realizacji ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych.

2.1.1.4. Szczególne formy ochrony przyrody.

- a) Przestrzeganie i uwzględnianie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego zakazów i nakazów określonych w aktach prawnych powołujących Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” oraz Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”.
- b) Ochrona przed likwidacją istniejących pomników przyrody tj. grupy drzew we wsi Puchły.
- c) Zaleca się ustanawianie nowych pomników przyrody oraz innych form ochrony przewidzianych ustawą o ochronie przyrody (użytki ekologiczne, rezerwaty) z obowiązkiem wprowadzenia ich do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego gminy lub jej części.

2.1.2. Ochrona środowiska.

2.1.2.1. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.

- a) W ramach ochrony wód powierzchniowych i podziemnych wyodrębnia się następujące kierunki zagospodarowania:
- przywrócenie pierwszej klasy czystości wód rzeki Narwi,
 - utrzymanie nienaruszalnych przepływów biologicznych rzek płynących na terenie gminy,
 - ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi,
- b) Realizacji w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
- zakazu odprowadzania do wód powierzchniowych (rzek) i gruntowych ścieków sanitarnych i przemysłowych w wielkościach, które nie zapewniają utrzymania obowiązującej klasy czystości tych wód,
 - budowy oczyszczalni ścieków lub budowy stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociągowanych z późniejszym wywozem tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni w Narwi,
 - zachowania strefy ochrony bezpośredniej o szerokości 8 – 10 m. dla ujęć wód podziemnych.

2.1.2.2. Ochrona powietrza atmosferycznego.

- a) W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego uwzględnia się następujące kierunki zagospodarowania:
- przeciwdziałanie rozrostowi zanieczyszczeń powietrza głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki i azotu oraz ołowiu),
 - poprawa warunków życia ludzi zamieszkałych na terenach będących w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń lub w jednostkach osadniczych o dużej koncentracji lokalnych źródeł ciepła.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
- obowiązku stałego monitoringu atmosfery jako podstawy ustalenia lokalnych jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie stosownych decyzji organu kompetentnego ds. ochrony środowiska,
 - wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian profilu i technologii produkcji w obiektach stanowiących główne źródła zanieczyszczeń,
 - stosowania w ciepłownictwie paliw o mniejszej uciążliwości dla środowiska (np. gazu ziemnego i płynnego oraz oleju opałowego) – szczególnie na obszarach objętych ochroną prawną.

- utrzymania zasady, że ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładów powinna mieścić się w granicach własnych działek,
- utrzymania dobrego stanu dróg kołowych łącznie z zachowaniem płynności ruchu na tych drogach, szczególnie w obrębie obszarów zurbanizowanych,
- przestrzegania wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w emisjach energetycznych i technologicznych,
- ustalenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy lub jej części norm dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających dla terenów podlegających szczególnej ochronie.

Leśny Kompleks Promocyjny – Puszcza Białowieska

Tabela nr 52

Lp	Nazwa substancji	Dopuszczalne wartości stężeń w mikrogramach na metr sześcienny (mg/m ³) w odniesieniu do okresu		
		30 min	24 godz.	roku
1.	Dwutlenek azotu	150	60	30
2.	Dwutlenek siarki	200	100	20
3.	Fluorowodór	6	0,8	0,05
4.	Ozon	150	65	-

2.1.2.3. Ochrona ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami.

- a) kierunki gospodarki przestrzennej w w/w zakresie dotyczą minimalizacji poziomu hałasu i wibracji głównie na obszarach stałego pobytu ludzi i rekreacji.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
 - eliminacji z obszarów zamieszkałych źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu (zabezpieczenia techniczne lub zmiana technologii i urządzeń),
 - przestrzegania w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenie mogą sięgać poza obręb działki na której są wytwarzane,
 - ustalenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy lub jej części norm dopuszczalnych natężeń hałasu w szczególności dla terenów podlegających szczególnej ochronie, zabudowy mieszkaniowej i strefy rolno – osadniczej.

Tabela nr 53

Lp.	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równomiernym poziomem dźwięku A w dB					
		Drogi		Pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu		Linie elektroenergetyczne	
		Pora dnia przedział czasu odniesienia równy 16 g	Pora nocy przedział czasu odniesienia równy 8 g	Pora dnia przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godz. dnia	Pora nocy przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godz. nocy	Pora dnia przedział czasu odniesienia równy 16 g	Pora nocy przedział czasu odniesienia równy 8 g
1.	Tereny wypoczynkowo – rekreacyjne, poza miastem tereny zab. mieszkaniowej jednor. tereny ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci	55	45	45	40	50 45	45 40
2.	Tereny zabudowy mieszk. wielorodzinnej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi, teren zabudowy zagrodowej.	60	50	50	40	50	45

- określenie zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej.

2.1.2.4. Ochrona ludzi i środowiska przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

- Kierunki gospodarki przestrzennej w w/w zakresie dotyczą głównie zmniejszenia do minimum oddziaływania szkodliwego promieniowania na ludzi i środowisko przyrodnicze.
- Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
 - zapobiegania zagrożeniom w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania poprzez zachowanie odpowiednich stref ochronnych od zabudowy ze stałym pobytem ludzi, linii napowietrznych WN o wielkościach jak niżej:
 - dla linii WN 110 kV – min 14,5 m. od skrajnego przewodu, a zalecana odległość od osi linii – 40 m.

2.1.2.5. Ochrona powierzchni ziemi:

- W ramach ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych, przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania:
 - ochronę powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami (odpadami) stałymi i płynnymi,

- ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele nierolnicze,
- ochronę powierzchni ziemi przed skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych,

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- dalszej prawidłowej eksploatacji gminnego wysypiska śmieci położonego na gruntach wsi Narew,
- sukcesywnej likwidacji istniejących nieurządzonych wysypisk i ich rekultywacji,
- stworzenia systemu organizacyjnego odbioru i transportu odpadów, gwarantującego ochronę środowiska przyrodniczego przed zanieczyszczeniem i pozwalającymi na pozyskanie surowców wtórnych w drodze selekcji odpadów u ich producentów lub na składowiskach; systemu zbytu surowców wtórnych oraz organizację przejściowych składowisk typu kontenerowego w miejscach znacznego wytwarzania tych odpadów,
- budowy małych oczyszczalni lub stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociagowanych z późniejszym wywozem tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni w Narwi,
- zachowania dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (zadrzewienia śródpolne, remizy, użytki ekologiczne itp.),
- utrzymania wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej z zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirujących na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- przyjmowania w planach miejscowych zwartych kompleksów gleb chronionych (IIIa, IIIb, IVa, IVb) jako ogranicznika rozwoju budownictwa pozarolniczego z uwzględnieniem ustawowych przepisów w tym zakresie,
- wyłączenia obszarów użytków rolnych zdrenowanych spod jakiegokolwiek zabudowy kubaturowej,
- racjonalnej eksploatacji złóż surowców mineralnych z zachowaniem wymogów określonych w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze Dz. U. nr 27 poz. 96,
- sukcesywnej rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych, głównie o kierunku leśnym,
- zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za „obszary perspektywiczne występowania surowców mineralnych”.

2.2. Kierunki i zadania ochrony dóbr kultury.

Należy mieć na uwadze, że ochrona i utrzymanie w należytych stanie technicznym obiektów zabytkowych i kulturowych, w miarę ubytku ludności, będzie coraz trudniejsza i to gmina będzie musiała przejmować te obiekty oraz dbać o ich należyte utrzymanie.

Jednocześnie, istniejące na terenie gminy dobra kultury w postaci obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych oraz obiektów archeologicznych będą nabierały z biegiem lat wartości historycznej (niektóre z nich będą wpisane do rejestru zabytków), ale także ulegały dalszej degradacji technicznej, jeżeli nie podejmie się odpowiednich działań w celu utrzymania ich należytego stanu lub rekonstrukcji niektórych z nich.

Rozwiązanie tego trudnego problemu będzie wymagało skoordynowanych działań administracji rządowej i samorządowej.

W tym celu należy:

2.2.1. w przypadku obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych

- a) ściśle współpracować z Państwową Służbą Ochrony Zabytków,
- b) ustalać w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego odpowiednie zalecenia w celu ochrony zabytków i wartości kulturowych,
- c) kontrolować stan techniczny obiektów oraz udzielać pomocy z udziałem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ich właścicielom w celu należytego utrzymania obiektów,
- d) dbać o właściwe wykorzystanie obiektów,
- e) dążyć w szczególnych przypadkach do wykupienia obiektów przez gminę,
- f) w przypadku konieczności rozbiórki lub przeniesienia obiektu należy przed jego likwidacją lub przeniesieniem dokonać inwentaryzacji na zasadach określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.2.2. W przypadku stanowisk archeologicznych:

- a) wprowadzać odpowiednie ustalenia w planach zagospodarowania przestrzennego,
- b) wszelkie inwestycje prowadzone na terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk archeologicznych nie wpisanych do rejestru zabytków należy każdorazowo uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- c) na terenie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków nie można prowadzić żadnej działalności naruszającej strukturę zabytków,
- d) w przypadku konieczności przeznaczenia terenów ze stanowiskami archeologicznymi na ważne cele publiczne należy w planie

zagospodarowania przestrzennego ustalić sposób postępowania uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Archeologicznych,

- e) należy przewidywać w planach zagospodarowania przestrzennego zawiadamiania służb archeologicznych w przypadku natrafienia na obiekty nieznanego pochodzenia podczas prac ziemnych.

2.2.3. Tworzenie nowych wartości kulturowych:

- a) należy kultywować regionalne formy architektoniczne oraz tradycje materiałowe i konstrukcyjne,
- b) należy dążyć do indywidualizowania przestrzennych form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do otaczającej zabudowy krajobrazu,
- c) wyżej wymienione działania należy zawierać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2.3. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb.

2.3.1. Tendencje demograficzne.

Biorąc pod uwagę przyszłe trendy należy przyjąć, że decydujące znaczenie dla zmian liczby ludności w gminie będą miały ruchy migracyjne oraz przyrost naturalny. Kobiety wiejskie z zasady rodzą więcej dzieci, jednak relatywnie mała liczba kobiet w wieku rozrodczym mieszkająca na wsi, powoduje że zdecydowanie więcej dzieci rodzi się w mieście. Jednocześnie większy odsetek osób w podeszłym wieku wśród ludności wiejskiej będzie powodował wyższą umieralność. Stąd na wielkość populacji na terenie gminy będą miały wpływ ruchy migracyjne. Rozmiary migracji zależą przede wszystkim od tego w jakim stopniu możliwości znalezienia zatrudnienia pokrywają się z podażą pracy. Związek migracji z zatrudnieniem jest zależnością uniwersalną i nie ma wątpliwości, że będzie on kształtował rozmiary i kierunki migracji nadal.

Obecna sytuacja charakteryzuje się dużym bezrobociem rejestrowanym, znacznymi rozmiarami nierejestrowanej działalności gospodarczej oraz ukrytym bezrobociem na wsi. Następują jednak zmiany wskazujące na poprawę tej sytuacji. Notuje się wzrost gospodarczy, przybywa miejsc pracy w gminie. Można zatem przypuszczać, że zakładany rozwój gospodarczy w połączeniu z rozwojem mieszkalnictwa będzie zasadniczym czynnikiem wzrostu ruchliwości przestrzennej ludności po roku 2000.

W zakresie reprodukcji biologicznej ludności przewiduje się wzrost dzietności kobiet i stopniowy wzrost długości trwania życia.

W rezultacie przyrost naturalny po roku 2000 będzie prawdopodobnie dodatni tzn. wielkości urodzeń nieznacznie przewyższą wielkości zgonów.

Jednakże w dalszym ciągu saldo migracji będzie ujemne, w takim stopniu, że przewyższy ono dodatnie saldo przyrostu naturalnego. W rezultacie tego przewiduje się dalszy spadek zaludnienia gminy. Prognoza demograficzna gminy przedstawia się następująco:

2000 r. – 4800 mieszkańców,

2005 r. – 4400 mieszkańców,

2010 r. – 4000 mieszkańców,

Na ludnościowy wzrost do ok. 1500 mieszkańców w 2010 r. może liczyć wieś Narew.

Nieodwracalny proces starzenia się ludności gminy wymagać będzie podjęcia skutecznych działań związanych z budową nowoczesnego systemu zabezpieczenia społecznego.

Wyludnienie się wsi powodować będzie proces rozwoju gospodarstw typu fermowego o dużych arealach, co sprzyjać będzie właściwemu zagospodarowaniu gospodarstw rolnych.

Przemiany demograficzne wpłyną także na zmiany w użytkowaniu urządzeń infrastruktury społecznej i technicznej w kierunku podrożenia ich eksploatacji.

2.3.2. Mieszkalnictwo.

Z prognozy demograficznej oraz z założenia, że wskaźnik nasycenia w mieszkaniach wyniesie 400 mieszkań na 1000 mieszkańców gminy, w 2010 r. powinno być w gminie 1600 mieszkań.

W gminie już w stanie istniejącym jest ok. 1975 mieszkań, co nie oznacza, że do 2000 roku nie przybędzie ani jedno mieszkanie. Dzisiejszy standard mieszkań jest niski, dużo mieszkań należy zlikwidować ze względu na ich zużycie techniczne.

- 1) Kierunki działań w zakresie mieszkalnictwa to modernizacja istniejącej zabudowy, wymiana zabudowy w złym stanie technicznym, wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje techniczne oraz realizacja nowej zabudowy na wyznaczonych w studium terenach. Są to głównie tereny już wyznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego wsi Narew. Terenów takich jest ok. 30 ha, w tym we wsi Narew ok. 21 ha.
- 2) Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:
 - a) przygotowanie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową,
 - b) realizacja zabudowy mieszkaniowej na terenach wyznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego,
 - c) utrzymanie, modernizacja, wymiana i uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach między zabudową (plomby),

- d) rozwój systemów infrastruktury technicznej – podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkiwania ludności,
- e) przejmowanie do zasobów komunalnych opuszczonych zasobów prywatnych.

2.3.3. Usługi.

2.3.3.1. Usługi ponadpodstawowe.

Usługi ponadpodstawowe na rzecz mieszkańców gminy Narew będą świadczyły jak dotychczas urzędnicy zlokalizowane w Hajnówce oraz Białymstoku. Są to usługi z zakresu administracji państwowej, administracji samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, sądownictwa, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, szkolnictwa średniego i wyższego, kultury, sportu kwalifikowanego oraz specjalistycznego handlu i rzemiosła.

Istniejące na terenie gminy urządzenia ponadlokalne z zakresu turystyki i wypoczynku tj. hotel w Narwi, ośrodek wypoczynkowy w Rybakach utrzymuje się w dotychczasowej funkcji.

Gmina ma możliwości dalszego rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych i innych o ponadlokalnym znaczeniu.

W studium przewidziano tereny pod usługi, omówione w pkt. 2.3.3.2., które mogą być także wykorzystane do realizacji usług ponadpodstawowych. Wydaje się niezbędne utworzenie na terenie gminy Domu Spokojnej Starości.

2.3.3.2. Usługi podstawowe oraz tereny pod usługi różnych szczebli obsługi.

W zakresie usług podstawowych, istniejące na terenie gminy usługi mogą w znacznym stopniu obsłużyć w perspektywie ludność gminy.

Niezbędna będzie jednak ich modernizacja w celu podniesienia standardu, ponieważ należy się liczyć ze wzrastającym popytem na usługi o wyższym standardzie.

Główne zadania w zakresie rozwoju usług podstawowych to:

1) w zakresie komunalnych usług podstawowych:

Zapewnienie w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację (lub rozbudowę) urządzeń komunalnych, które będą obsługiwały miejscową ludność tj.:

- szkół podstawowych we wsiach: Narew (szkoły podstawowej i gimnazjum), Łosinka,
- przedszkola w Narwi,
- Narewskiego Domu Kultury w Narwi,
- Gminnej Biblioteki Publicznej w Narwi, oraz filii we wsiach: Łosinka i Trześcianka,
- świećlic wiejskich we wsiach: Waśki, Kutowa, Kowela, Krzywiec, Trześcianka, Gorodzisko, Chrabostówka, Tyniewiczze Duże,

- Gminnego Ośrodka Zdrowia we wsiach: Trześcianka i Łosinka,
 - Gminnego Zespołu Pomocy Społecznej w Narwi,
 - terenów sportowych zarządzanych przez samorząd gminny,
 - Urzędu Gminy w Narwi,
 - remiz strażackich we wsiach: Narew, Trześcianka, Łosinka, Odrynki, Puchły, Tyniewicze Duże, Gradoczno, Iwanki, Soce, Białki,
 - basenów przeciwpożarowych we wsiach: Białki, Hajdukowszczyzna, Gorodczyno, Krzywiec, Narew, Trześcianka, Waśki, Łosinka,
- 2) W zakresie pozostałych usług o charakterze podstawowym.

Tworzenie warunków do utrzymania i dalszego rozwoju istniejących na terenie gminy urządzeń usługowych, których właścicielem nie jest samorząd gminy tj.:

- sieci sklepów, zakładów gastronomicznych i innych zakładów usługowych wymienionych w pkt. 3.2.2.4. i 4.2.1. I części studium,
 - kościółów i innych obiektów sakralnych w miejscowościach: Narew, Łosinka, Puchły, Trześcianka, Tyniewicze Duże,
 - urzędów pocztowych w Narwi, Trześciance i Łosince,
 - Banku Spółdzielczego w Narwi,
 - Posterunku Policji w Narwi,
 - cmentarzy we wsiach: Narew, Puchły, Trześcianka, Łosinka, Tyniewicze Duże,
 - stacji paliw w Narwi.
- 3) W zakresie dalszego rozwoju usług podstawowych i innych:

Należy tworzyć warunki do rozwoju urządzeń usługowych z zakresu handlu, gastronomii i turystyki na terenach przewidzianych w „studium”, między innymi na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową.

Przedmiotem dalszego – perspektywicznego wykorzystania pod usługi mogą być tereny już wykorzystywane na ten cel oraz tereny wyznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego – dotychczas nie zainwestowane, określone w pkt. 4.2.3. I części „studium” oraz nowe tereny wyznaczone na rysunku „studium” i wymienione w pkt. 2.4.1.

Dopuszcza się możliwość dokonania różnego rodzaju przekształceń funkcji (zmiana funkcji), uzupełnienia zabudowy a także zmiana funkcji na funkcje mieszkaniowe lub produkcyjne wszędzie tam, gdzie nie stwarza to uciążliwości dla otaczającej zabudowy mieszkaniowej i środowiska.

Zamierzając dokonanie zmiany funkcji terenów usługowych na produkcyjne należy każdorazowo dokonać ocen uciążliwości projektowanej funkcji oraz opracować plan zagospodarowania przestrzennego.

2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego gminy i terenów dla tych potrzeb.

2.4.1. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła, obszary pod zabudowę przemysłowo – rzemieślniczą.

Przemysł i rzemiosło powinny się rozwijać w gminie w oparciu o następujące przesłanki:

- istniejące w gminie zakłady przemysłowe i rzemieślnicze wyszczególnione w I części „Studium” (Pronar w Narwi, RSP Makówka i inne),
- racjonalne wykorzystanie dotychczas nie wykorzystanego majątku produkcyjnego (omówionego w pkt. 4.2.3. I części „Studium”),
- tworzenie warunków terenowych dla nowych inwestycji,
- istniejące na terenie gminy warunki produkcji rolnej,
- istniejące złoża surowców mineralnych.

W polityce przestrzennej gminy należy sprzyjać dalszemu rozwojowi działalności gospodarczej. Działające dziś podmioty gospodarcze powinny być sprawnie obsługiwane, by ze strony samorządowych władz miały sprzyjający klimat do rozwoju swoich przedsiębiorstw.

Przedmiotem szczególnego zainteresowania rozwojem funkcji produkcyjno – usługowych w gminie powinny być tereny przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego na te cele, które w studium utrzymuje się. Plany zagospodarowania przestrzennego wyznaczają ok. 91 ha terenu pod zabudowę usługową i przemysłową.

W przypadku konieczności zamiany funkcji wyznaczonego w planie terenu z usługowego na przemysłowy, należy dokonać zmiany planu zagospodarowania przestrzennego.

Zakłada się możliwość dalszego rozwoju przemysłu związanego z przetwórstwem rolno – spożywczym.

W studium wyznacza się następujące tereny pod lokalizację obiektów i urządzeń usługowych, przemysłowych i rzemieślniczych.

Tabela nr 54

Lp.	Miejscowość	Symbol orientacyjna powierzchnia w ha	Uzasadnienie
1	2	3	4
1.	Narew	PU, KS – 4,0	przy obwodnicy drogi nr 685
2.	Ancuty ✓	PU – 1,0	-
3.	Białki ✓	PU – 2,0	obok występuje złoża kruszywa
4.	Chrabostówka ✓	PU – 1,5	przy drodze powiatowej nr 03673
5.	Doratynka - Skaryszewo	PU – 2,0	przy drodze powiatowej nr 03647
6.	Gradoczno ✓	PU – 1,5	przy drodze powiatowej nr 03647

1	2	3	4
7.	Iwanki – Rohozy	PU – 2,0 ✓	przy drodze powiatowej nr 03675
8.	Kowela	PU – 2,0 ✓	przy złożu kruszywa
9.	Kozłiki	PU – 2,0 ✓	przy drodze powiatowej nr 03650 obok złoża kruszywa
10.	Krzywiec	PU, KS – 2,5 ✓	przy drodze wojewódzkiej nr 685 Narew - Hajnówka
11.	Lachy	PU KS – 2,0 ✓	przy drodze powiatowej nr 03 647
12.	Łosinka	PU – 1,0 ✓ PU KS – 4,0	przy wsi obok duże złoża surowców ilastych i kruszywa przy drodze woj. nr 685
13.	Trześcianka	PU – 3,0	we wsi na usługi przemysłowe
14.	Tyniewicze Duże	PU – 2,0	przy drodze powiatowej nr 03663 obok złoża kruszywa
15.	Tyniewicze Małe	PU, KS – 3,5	przy drodze powiatowej nr 03643
16.	Waśki – Podwaśki	PU – 1,0	przy drodze powiatowej nr 03673
17.	Waniewo -	PU – 2,0	przy złożu kruszywa

2.4.2. Kierunki rozwoju rolnictwa i leśnictwa – obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

2.4.2.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Istniejące obecnie uwarunkowania glebowo – rolnicze stanowiąc będą w dalszym ciągu podstawę gospodarki rolnej w gminie.

Stopniowo zmniejszać się będzie ilość gospodarstw rolnych przy wzrastającej średniej powierzchni tych gospodarstw. Tempo tych zmian zależy będzie od polityki rolnej prowadzonej przez Państwo (ceny produktów rolnych, ceny środków produkcji, możliwość zbytu, kredytowanie rolnictwa) oraz możliwości tworzenia nowych miejsc pracy na wsi poza rolnictwem i w miastach dla ludności zbędnej w rolnictwie.

Należy oczekiwać wzrostu poziomu technologii rolniczej i warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców wsi w wyniku rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Należy w dalszym ciągu rozwijać przemysł rolno – spożywczy w oparciu o możliwości surowcowe rolnictwa gminy.

Tworzenie warunków do intensywnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej i majątku produkcyjnego rolnictwa powinna polegać na:

- a) wspieraniu procesu wzrostu powierzchni gospodarstw rolnych poprzez:
 - zbywanie gruntów rolnych skarbu państwa i komunalnych,
 - prowadzenie scaleń i wymiany gruntów,

- popieranie rozwoju urządzeń obsługi rolnictwa i sfery pozarolniczej w celu umożliwienia zwiększenia ilości miejsc pracy na wsi,
 - popieranie rozwoju dużych gospodarstw rolnych,
- b) poprawie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:
- dalszą regulację stosunków wodnych (melioracje, drenaż),
 - zwiększenie udziału nawożenia naturalnego,
- c) popieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie mechanizacji prac rolniczych, zaopatrzenie w środki produkcji, zbytu produkcji rolnej, przetwórstwa rolniczego i obsługi weterynaryjnej poprzez:
- promocję terenów przydatnych do działalności gospodarczej,
 - stosowanie priorytetów i ulg podatkowych na rzecz rolnictwa.

Terenami rozwoju otoczenia rolnictwa mogą być istniejące tereny przeznaczone na ten cel i przewidziane w studium pod rozwój przemysłu,

- d) podnoszeniu poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków zamieszkiwania ludności rolniczej poprzez:
- rozwój we wsiach wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej: elektroenergetyka, wodociągi, kanalizacja, gazownictwo, telekomunikacja itp.,
 - utrzymanie istniejących urządzeń obsługi ludności i rolnictwa oraz podnoszenie standardu obsługi,
 - tworzenie warunków do powstawania nowych urządzeń usługowych,
 - poprawę stanu dróg na terenie gminy,
- Należy rozwijać ekologizację terenów rolnych poprzez:
- preferowanie rolnictwa ekologicznego na terenach posiadających najkorzystniejsze warunki do produkcji zdrowej żywności (okolice doliny Narwi).
 - zmianę sposobu użytkowania terenów niekorzystnych dla rolnictwa ze względu na niskie walory środowiskowe,
 - systematyczne eliminowanie chemicznych środków ochrony upraw, zwłaszcza na terenach narażonych na skażenie wód,
 - stopniowe ograniczenie stosowania nawozów mineralnych na rzecz nawożenia organicznego,
 - unikanie nadmiernej koncentracji hodowli oraz upowszechnianie jej w wielofunkcyjnych gospodarstwach rolnych,
 - upowszechnianie samowystarczalności paszowej gospodarstw rolnych,
 - upowszechnianie stosowania przyjaznych środowisku nośników energii: wiatru, substancji organicznych (oleje, alkohol),
 - wspieranie rozwoju pszczelarstwa,

Zasady ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej zawiera punkt 2.1.5.5. niniejszego studium.

2.4.2.2. Tereny leśne.

Wykorzystanie lasów do produkcji nie ulegnie zasadniczej zmianie. Prowadzona będzie, zgodnie z dotychczasowymi tendencjami przeróbka drewna zwłaszcza na potrzeby własne w lasach prywatnych.

W perspektywie należy liczyć się ze zwiększeniem pozyskania runa leśnego i owoców na cele konsumpcyjne i na eksport z uwagi na ich ekologiczne walory.

Powinien też wystąpić wzrost powierzchni lasów na skutek dolesień i rekultywacji terenów powyrobiskowych.

Należy rozwijać proekologiczny kierunek gospodarki na terenach leśnych polegający na:

- ochronie różnorodności ekologicznej lasów, naturalnych kierunkach hodowli, z zachowaniem zgodności siedliskowej,
- przeciwdziałaniu monokulturom lasów,
- zwiększeniu odporności biologicznej lasów poprzez wprowadzanie wielogatunkowości drzew oraz zapobieganie masowemu pojawianiu się szkodników,
- dążeniu do rozwoju pszczelarstwa na terenach leśnych,
- prowadzeniu gospodarki leśnej w korelacji z zadaniami i celami Białowieskiego Parku Narodowego,

2.4.3. Kierunki rozwoju obszarów wypoczynkowych.

Gmina posiada walory rekreacyjne i turystyczne, które są podstawą rozwoju w perspektywie urządzeń obsługi turystów.

Do rozwoju funkcji wypoczynkowych i turystycznych przewidziane są następujące obszary i elementy z gospodarowania przestrzennego:

- 1) Tereny przydatne do organizacji wypoczynku codziennego dla mieszkańców gminy oraz świątecznego i pobyтового, szczególnie dla mieszkańców Hajnówki, Bielska Podlaskiego i Białegostoku, wyznaczone w studium w miejscowościach:
 - a) Ancuty – tereny o pow. 3 ha nad rzeką Narew w pobliżu projektowanego rezerwatu przyrody i lasu,
 - b) Białki – tereny o pow. ok. 5,5, ha położone przy projektowanym zalewie w dolinie Narwi, w pobliżu lasów,
 - c) Cimochy Hajdukowszczyzna - tereny o pow. ok.4,0 ha położone w enklawie puszczy Lackiej, i w pobliżu doliny Narwi oraz projektowanego rezerwatu przyrody,
 - d) Doratynka – Skaryszewo – tereny o pow. 15,0 ha położone nad rzeką Narew, w pobliżu lasu i projektowanego rezerwatu przyrody,
 - e) Gorodzisko – tereny o pow. 4,5 ha położone obok puszczy Lackiej,

- f) Janowo – Kaczały - tereny o pow. 16,0 ha położone nad rzeką Narew z proj. urządzeniami wodnymi (stacja wodna, kąpielisko), w pobliżu lasy,
 - g) Koźliki – tereny o pow. 4,0 ha położone nad rzeką Narew z projektowanym kąpieliskiem, rezerwatem przyrody, obok lasy i zabytek archeologiczny (grodzisko),
 - h) Odrynki – tereny o pow. 2,0 ha położone nad rzeką Narew w sąsiedztwie ośrodka wypoczynkowego „Rybaki” z projektowanym kąpieliskiem i przystanią,
 - i) Puchły – tereny o pow. 10,0 ha położone nad rzeką Narew obok projektowanego rezerwatu przyrody, w pobliżu lasów i pozostałości parku dworskiego,
 - j) Rybaki – tereny o pow. 14,0 ha położone nad rzeką Narew z istniejącym ośrodkiem wypoczynkowym, obok puszczy Lackiej - projektowane kąpielisko i przystań,
 - k) Soce – tereny o pow. 25,0 ha położone przy projektowanym zalewie, w pobliżu doliny Narwi,
- 2) Lasy, po ich przystosowaniu do funkcji turystycznej,
 - 3) Wyznaczone w studium ścieżki rowerowe wymienione w pkt. 2.5.4.,
 - 4) Tereny położone wzdłuż drogi Zabłuw – Narew – Hajnówka, przy których mogą się rozwijać urządzenia obsługi turystów oraz urządzenia obsługi komunikacji,
 - 5) Obiekty o wartościach zabytkowych i o wartościach historyczno – kulturowych wymienione w pkt. 2.2. I części studium,
 - 6) Agroturystyka, szczególnie we wsiach położonych w sąsiedztwie doliny rzeki Narew. Należy popierać rozwój gospodarstw agroturystycznych .
 - 7) Tereny letniskowe – w tym celu należy w planach miejscowych wprowadzać zapisy o możliwości zabudowy wolnych terenów we wsiach zabudową letniskową.
 - 8) Atrakcją turystyczną może być istniejące na terenie gminy stare budownictwa drewniane.

2.5. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji.

Gmina Narew obsługana będzie siecią dróg i komunikacją autobusową.

2.5.1. Droga wojewódzka Nr 685.

- 1) Przepustowość drogi i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:
 - przepustowość drogi o szerokości jezdni 6 m. przy poziomie swobody ruchu D wynosi 1050 P/h,
 - prognoza ruchu na podstawie pomiarów ruchu w 1995 r.,

	1995	2000	2005	2010	2015
Zabłudów – Narew	1500	2000	2500	2950	3450
Narew – Makówka	1400	1850	2250	2650	3050
Makówka – Nowosady	1000	1250	1450	1650	1850

- 2) Z porównania przepustowości drogi z prognozą ruchu w 2015 r. wynoszącą 350 P/h, 300 P/h i 200 P/h ($0,095 \times 3450 = 350$, $0,095 \times 3050 = 300$ i $0,095 \times 1850 = 200$) wynika, że istniejący przekrój drogi ma duże rezerwy przepustowości.
- 3) W celu zlikwidowania wydłużenia trasy oraz kolizyjności z zabudową i ruchem wewnętrznym wsi, postuluje się urzymać wolne od zabudowy tereny dla ukończenia po stronie zachodniej obejścia Narwi.
- 4) Parametry techniczne i użytkowe drogi przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 5) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi wojewódzkiej co najmniej:
 - na terenie zabudowy miast i wsi 8 m.,
 - poza terenem zabudowy 20 m.,
- 6) Na etapie modernizacji drogi trzeba będzie opracować ocenę oddziaływania drogi na środowisko, z uwzględnieniem właściwej prognozy ruchu, z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy wymagającej ochrony w jej otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu.
- 7) Uwzględnić w/w parametry drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.
- 8) Wprowadzić urządzenia zabezpieczające w miejscach największych możliwości powstania kolizji na drodze z ruchem lokalnym i pieszym.
- 9) Wykonać zabezpieczenia istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach wskazanych w ocenie oddziaływania drogi na środowisko.
- 10) Minimalizować ilość nowych włączeń ulic i dojazdów, zwłaszcza z lewoskrętami z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnić je z zarządcą drogi.

2.5.1.2. Drogi powiatowe.

- 1) Zgodnie z art. 6 a ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 o drogach publicznych zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668), „do dróg powiatowych zalicza się drogi inne niż określone w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 1, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą”
Na podstawie w/w ustalenia, można zakwalifikować, tylko następujące drogi: 03643, 03674 i 03686,
- 2) Sprawne powiązania zewnętrzne gminy będą realizowane poza drogą wojewódzką drogami powiatowymi o następujących numerach: 03643, 03674 i 03686.
- 3) Przy założonym standardzie w „projekcie studium województwa białostockiego”, że ośrodki gminne powinny mieć połączenia ze sobą drogami o nawierzchni twardej ulepszonej, przewiduje się w pierwszej kolejności do modernizacji drogi powiatowe o następujących numerach: 03674 i 03686.
- 4) Parametry techniczne i użytkowe dróg przyjmować zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 5) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r., obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi powiatowej co najmniej:
 - na terenie zabudowy miast i wsi 8 m.
 - poza terenem zabudowy 20 m.
- 6) Na etapie modernizacji drogi należy wykonać ocenę oddziaływania drogi na środowisko, z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy szczególnie wymagającej ochrony w jej otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu.
- 7) Uwzględnienia właściwych parametrów dróg w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.
- 8) Można przypuszczać, że ulegnie zmianie numeracja dróg powiatowych i gminnych na mocy art. 10 lit. c ust. 5 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. który brzmi: „Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia sposób numeracji oraz zakres, treść i sposób prowadzenia ewidencji dróg i obiektów mostowych”.

- 9) Docelowo wszystkie drogi powiatowe powinny być o nawierzchni twardej ulepszonej – bitumicznej.

2.5.1.3. Drogi gminne.

- 1) Struktura funkcjonalno – techniczna i przestrzenna dróg gminnych określona w punkcie 5.1.1.3. „uwarunkowań studium” może ulec istotnym zmianom w przypadku zaistnienia okoliczności określonych w punkcie 5.4. „uwarunkowań studium” po zaliczeniu wymienionych dróg do dróg gminnych oraz w pkt.2.5.1.2.1) „kierunków studium” w przypadku przekazania części dróg powiatowych pod zarząd gminy.
- 2) Wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane będą poza drogami krajową i powiatowymi drogami gminnymi.
- 3) Parametry techniczne i użytkowe dróg gminnych należy przyjmować zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 4) Bieżące remonty i modernizację dróg należy wykonać z uwzględnieniem priorytetów dla:
 - odcinków dróg obsługujących największą liczbę mieszkańców i obszary o największej w skali gminy aktywności gospodarczej.
 - odcinków o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących wywołać zakłócenie życia społeczno – gospodarczego części sieci osadniczej,
- 5) Numeracja i ilość dróg gminnych może ulec zmianom z przyczyn określonych w punktach 2.5.1.2.8) i 2.5.1.3.1. „kierunków studium”
- 6) Docelowo wszystkie drogi gminne powinny być o nawierzchni twardej ulepszonej .

2.5.2. techniczne zaplecze motoryzacji.

Dla poszczególnych programów zagospodarowania przestrzennego zaleca się przyjmować:

- a) wskaźnik miejsc postojowych przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela nr 55

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka odniesienia	Ilość miejsc postojowych
1	2	3	4
1.	Administracja	1000 m ² p.u.	8 - 24
2.	Handel	1000 m ² p.u.	7 - 20
3.	Zakłady pracy	100 zatrud.	8 - 14
4.	Restauracja	100 miejsc konsumpcyjnych	12 - 20
5.	Cerkiew, Kościół	100 uczestników mszy	10

- b) stacje paliw zaleca się przyjmować wg zasady, że 1 stacja o 4 ÷ 6 dystrybutorach może obsłużyć 5000 ÷ 6000 samochodów,
- c) miejsca obsługi samochodów zaleca się przyjąć wg następujących wskaźników:
- 1 st. / 300 ÷ 400 samochodów
 - 1 st. / 300 ÷ 400 m² powierzchni stacji

Przy wzroście wskaźników motoryzacji w 2005 r. do 340 i 2010 do 400 należy sukcesywnie dążyć do zaspokojenia potrzeb w zakresie technicznego zaplecza motoryzacji jak przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 56

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2005	2010
1.	Wskaźnik motoryzacji	340	400
2.	Ludność ogółem w gminie	4400	4000
3.	Ilość ludności		
	a) we wsi Narew	1408	1280
	b) w gminie Narew	2992	2720
4.	Parkingi krótkiego postoju	58	62
5.	Ilość samochodów osobowych	1496	1600
6.	Ilość pojazdów	3324	3555
7.	Niezbędna ilość stacji paliw	1	1
8.	Niezbędna ilość zakładów naprawy pojazdów	1	1

2.5.3. Komunikacja autobusowa.

Przy przyjętym w projekcie studium zagospodarowania przestrzennego byłego województwa białostockiego standardzie dostępności 2 km do przystanku należy stworzyć warunki do obsługi komunikacją autobusową następujących wsi: Soce, Puchły, Paszkowszczyzna, Podwaśki, Podborowisko i Usnarszczyzna

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

- a) utrzymania we właściwym stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,
- b) sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowoczesne, bardziej funkcjonalne z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska,
- c) obniżenia kosztów funkcjonowania Przedsiębiorstwo PKS, a w efekcie do obniżenia cen usług transportowych.

2.5.4. Ścieżki rowerowe.

Wyznaczenie ścieżek rowerowych przewiduje się na trasach: Narew – Odrynki – Rybaki – Hajdukowszczyzna – Makówka – Narew, Narew – Makówka – Krzywiec – Narewka – (Białowieża) i Narew – Doratynka – Janowo – Gorodczyno – Koźliki.

2.6. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej.

Proponowane rozwiązania oparte na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb. Dopuszcza się możliwości wprowadzenia nowych elementów i rozwiązań systemów bez konieczności zmiany treści studium pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

2.6.1. Prognoza zapotrzebowania wody.

Do obliczenia zapotrzebowania wody przyjęto scalony wskaźnik zapotrzebowania w wielkości $185 \text{ dm}^3/\text{Md}$ przy 100 % korzystających z wodociągu i wskaźniku nierównomierności dobowej $N_d = 1,3$ i godzinowej $N_h = 2,5$.

Zapotrzebowanie wody przez mieszkańców wsi podłączonych i planowany do podłączenia do poszczególnych wodociągów wiejskich istniejących i projektowanych.

Tabela nr 57

Nazwa wsi	Liczba mieszkańców osoby	Qdśr m^3/d	Qdmax m^3/d	Qh max m^3/d
1	2	3	4	5
Wodociąg Narew				
Narew	1560	288,6	375,2	39,1
Makówka	150	27,8	36,1	3,8
Chrabostówka	70	13,0	16,8	1,7
Kutowa	60	11,1	14,4	1,5
Waśki	110	20,4	26,5	2,8
Doratynka	84	15,5	20,2	2,1
Skaryszewo	23	4,3	5,5	0,6
Hajdukowszczyzna	11	2,0	2,6	0,3
Cimochoy	34	6,3	8,2	0,9
Rybaki	46	8,5	11,1	1,2
Gramotne	19	3,5	4,6	0,5
Gradoczno	81	15,0	19,5	2,0
Janowo	53	9,8	12,7	1,3
Gorodczyno	81	15,0	19,5	2,0
Lachy	97	17,9	23,3	2,4

1	2	3	4	5
Kozłiki	70	13,0	16,8	1,8
Kaczyły	8	1,5	1,9	0,2
	2557	473,2	614,5	64,2
<u>Wodociąg Łosinka</u>				
Łosinka	261	48,3	62,8	6,5
Koweta	62	11,5	14,9	1,6
Nowiny	48	8,9	11,5	1,2
Kotłówka	82	15,2	19,7	2,0
Usnarszczyzna	23	4,3	5,5	0,6
Gorodzisko	102	18,9	24,5	2,6
Przybudki	73	13,5	17,6	1,8
Podborowisko	33	6,1	7,9	0,8
Krzywiec	207	38,3	49,8	5,2
	891	165,0	214,2	22,3
<u>Wodociąg Trześcianka</u>				
Trześcianka	312	57,7	75,0	7,8
Saki	29	5,4	7,0	0,7
Iwanki + Rohozy	77	14,2	18,5	1,9
Waniewo	49	9,1	11,8	1,2
Gorędy	22	4,1	5,3	0,6
Bruszkowszczyzna	3	0,6	0,7	0,1
Odrynki	150	27,8	36,1	3,8
Paszkowszczyzna	10	1,9	2,4	0,3
Ogrodniki + Cisy	77	14,2	18,5	1,9
Białki	74	13,7	17,8	1,8
Puchły	57	10,5	13,7	1,4
Ańcuty	95	17,6	22,8	2,4
	955	176,8	229,6	23,9

Zatwierdzone zasoby ujęcia wodociągu w Narwi (110 m³/h), Trześciance (80 m³/h) pokrywają pełne potrzeby mieszkańców i przeciwpożarowe. Ujęcie wodociągu w Łosince (32,5 m³/h) posiada wydajność, która nie zabezpiecza potrzeb przeciwpożarowych ustalonych Polską Normą PN-B-02864 w ilości 10 m³/s i konieczna jest budowa zbiornika wyrównawczego.

2.6.1.2. Kierunki działania i zadania w zakresie zaopatrzenia w wodę

- 1) Zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej pełne potrzeby mieszkańców, zakładów i przeciwpożarowe poprzez:

- a) utrzymanie w należyтым stanie technicznym z ewentualną modernizacją i rozbudową istniejących komunalnych ujęć wody wraz ze stacjami wodociagowymi w Narwi i Łosince,
 - b) budowa zbiornika wyrównawczego wodociagu w Łosince, w celu zapewnienia potrzeb przeciwpożarowych,
 - c) przystosowanie ujęcia wody i stacji wodociagowej RSP w Trześciance do potrzeb grupowego wodociagu wiejskiego,
 - d) zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociagowej i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuw) oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,
 - e) rozwój sieci wodociagowej z wykorzystaniem istniejących wodociagów:
 - w miejscowości Narew w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zwartej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej i projektowanej oraz w miarę zgłaszanych potrzeb zabudowy rozproszonej,
 - do wodociagu Narew sukcesywnie podłączenie wsi dotychczas niezwodociagowanych a mianowicie: Gradoczno, Gorodczyno, Lachy, Koźliki, Janowo, Hajdukowszczyzna, Cimochy, Rybaki, Gramotne, Kaczały,
 - do wodociagu w Łosince wsi: Kotłówka i Usnarszczyzna,
 - do wodociagu Klejniki w gm. Czyże wsi Łopuchówka poprzez przedłużenie sieci wodociagowej z Tyniewicz oraz Radźki poprzez przedłużenie sieci wodociagowej z Istoku,
 - do wodociagu „Pawły” w gm. Zabłudów wsi Soce poprzez przedłużenie sieci wodociagowej z Dawidowicz,
 - do wodociagu Trześcianka podłączenie wsi: Trześcianka, Ańcuty, Saki, Iwanki, Rohozy, Waniewo, Gorędy, Bruszkowszczyzna, Odrynki, Ogrodniki, Białki, Puchły, Paszkowszczyzna,
 - w miarę zgłaszanych potrzeb do gospodarstw kolonijnych,
 - na potrzeby potencjalnego rozwoju poszczególnych wsi, turystyki.
- 2) Propozycje rozwoju sieci wodociagowej pokazane w części graficznej są orientacyjne i mogą ulec zmianom w trakcie szczegółowych analiz projektowych opartych o dokładniejsze rozeznanie stanu istniejącego i uwarunkowań realizacyjnych.
 - 3) Ustalenie stref ochronnych ujęcia wody w Trześciance i w przypadku wystąpienia strefy ochrony pośredniej wprowadzenie jej w trybie planowania miejscowego i pełne respektowanie przyjętych zakazów.
 - 4) Utrzymanie w należyтым stanie technicznym z możliwością sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego dla ewentualnych potrzeb obrony cywilnej studni głębinowych określonych szczegółowo w punkcie 6.1.7.

„Uwarunkowań”. Likwidacja studni każdorazowo winna być uzgodniona z organem do spraw obrony cywilnej.

2.6.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych.

- 1) Przyjmuje się rozdzielczy system kanalizacji w gminie, składający się z niezależnego systemu kanalizacji sanitarnej do odprowadzenia ścieków bytowo – gospodarczych i poprodukcyjnych do oczyszczalni ścieków oraz oddzielnego dla kanalizacji deszczowej, z urządzeniami podczyszczającymi do odprowadzania wód opadowych z terenów zabudowanych.
- 2) Systemy scentralizowane kanalizacji sanitarnej na terenie gminy powinny być rozwiązywane z uwzględnieniem następujących kryteriów:
 - w miejscowościach o największym w skali gminy procencie ludności w ogóle ,a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejszej gospodarce. stworzy większe, niż w innych wsiach, szanse na uzyskanie od mieszkańców partycypacji finansowych w kosztach inwestycji, a także najefektywniejsze jej wykorzystanie,
 - w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą zakłady obsługi ludności, generujące znaczne w skali lokalnej ilości ścieków sanitarnych takie jak: szkoła, ośrodek zdrowia, zlewnia mleka,
 - w miejscowościach leżących w Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Narwi i Puszcza Białowieska,
 - w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa, sektora gospodarczego, turystyki.
- 3) Uwzględniając w/w kryteria proponuje się następujący rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej:
 - a) budowę oczyszczalni ścieków z punktem zlewnym nieczystości płynnych dowożonych we wsi Narew i rozbudowę kanalizacji sanitarnej w tej miejscowości w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zwartej zabudowy mieszkaniowej, usługowej, produkcyjnej istniejącej i projektowanej oraz włączenie za pomocą ewentualnych przepompowni ścieków zebranych kanalizacją sanitarną z miejscowości: Makówka, Waški, Chrabostówka, Krzywiec, Przybudki, Podborowisko,
 - b) budowę kanalizacji sanitarnej we wsi Gorodzisko i odprowadzenie ścieków do kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni w Łosince, którą należy rozbudować z chwilą zbliżania się ilości dopływających ścieków do jej przepustowości,
 - c) budowę oczyszczalni ścieków we wsi Tyniewiczze z włączeniem do niej ścieków zebranych kanalizacją sanitarną ze wsi: Tyniewiczze Duże, Tyniewiczze Małe, Łopuchówka, Istok lub alternatywnie, w uzgodnieniu z gminą Czyże, odprowadzenie ścieków z tych wsi do kanalizacji sanitarnej we wsi Klejniki,

- d) budowę kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków we wsi Trześcianka, po uprzednim jej zwodociągowaniu,
 - e) w pozostałych miejscowościach, o zwartej zabudowie, przyjęcie sposobu rozwiązania gospodarki ściekowej, czy w oparciu o zbiorczą kanalizację sanitarną z oczyszczalnią ścieków, czy przetłoczenie do najbliższej oczyszczalni, czy też przyjmując budowę indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków, powinno być poprzedzone szczegółową analizą techniczno – ekonomiczną.
- 4) Podjęcie decyzji co do budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w danej wsi wymagać będzie każdorazowo:
- sondażu wśród mieszkańców odnośnie chęci i możliwości partycypacji w kosztach inwestycji,
 - rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
 - wyznaczenia lokalizacji oczyszczalni ścieków, przepompowni i kanałów sanitarnych w trybie planowania przestrzennego (wskazane w części graficznej studium propozycje mają charakter orientacyjny),
- 5) Na obszarach zabudowy rozproszonej, w której nieracjonalna jest budowa systemów scentralizowanych, przewiduje się preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy mieszkaniowej, a dla ewentualnych zakładów lokalnych kontenerowych oczyszczalni ścieków. Należy dążyć do eliminowania odprowadzania ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochrony środowiska, zwłaszcza wód gruntowych. Zbiorniki szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nie uzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorczą.
- 6) W długofalowym procesie porządkowania gospodarki ściekowej w gminie, szybki postęp techniczny w dziedzinie oczyszczania ścieków może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi uporządkować gospodarkę ściekową w gminie niższymi nakładami finansowymi, niż jest to możliwe przy obecnie znanych technologiach.

2.6.3. Gospodarka odpadami stałymi.

- 1) Do stworzenia systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych w sposób racjonalny, gwarantujący ochronę środowiska i maksymalne wykorzystanie składników użytkowych, odpowiadającego nowym przepisom prawnym, uwzględniających wymogi Unii Europejskiej, konieczne będzie:
- a) prawidłowa, zgodna z założeniami projektowymi eksploatacja nowego gminnego wysypiska odpadów stałych w Narwi,
 - b) budowa II etapu w końcowej fazie wypełnienia z realizowanej komory składowania,

- c) wprowadzenie obowiązku zorganizowanego wywozu odpadów stałych ze wszystkich terenów wiejskich o zwartej zabudowie,
 - d) opracowanie specjalistycznego projektu techniczno – organizacyjnego systemu gospodarki odpadami stałymi,
 - e) przygotowanie organizacyjne systemu selektywnej zbiórki odpadów, z wydzieleniu surowców wtórnych i odpadów niebezpiecznych, poprzedzone wśród mieszkańców kampanią promocyjną tego systemu,
 - f) wprowadzenie w gminie systemu selektywnej zbiórki odpadów, uwzględniając w pierwszej kolejności większe miejscowości w gminie: Narew, Trześcianka, Tyniewiczze Duże i Małe, Łosinka, Krzywiec, Gorodzisko,
 - g) wybranie przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą systemu gospodarki odpadami z ustaleniem zadań, jakie będą do niego należały,
 - h) prowadzenie w sposób ciągły pracy ze społeczeństwem w zakresie propagowanego systemu zbiórki odpadów stałych,
 - i) tworzenie warunków i zachęt do rozwoju lokalnego przetwarzania surowców wtórnych,
 - j) rekultywacja zamkniętego gminnego wysypiska i wiejskich wysypisk odpadów stałych po wprowadzeniu we wsiach, w których istnieją tj.: Gorodczyno, Gradoczno, Łopuchówka, Ordynki, Przybudki, Rybaki, Białki, Soce, Trześcianka, Tyniewiczze Duże i Cimochy, zorganizowanego systemu wywozu odpadów stałych,
 - k) partycypacja w budowie zakładu utylizacyjnego odpadów stałych w Hajnówce dla gmin obszaru Puszczy Białowieskiej i po zrealizowaniu korzystanie z tego zakładu na zasadach ustalonych w dokumentacji projektowej.
- 2) Specjalistyczny projekt techniczno – organizacyjny systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych, wykonany na zlecenie gminy powinien w szczególności określić:
- mankamenty funkcjonowania dotychczasowego systemu i wstępne opinie mieszkańców co do kierunków jego zmian,
 - prognozę co do ilości i składu odpadów w tym ilości i rodzaj odpadów do recyklingu,
 - określenie systemu zbiórki odpadów w miejscu wytwarzania tj.:
 - rozwiązanie wielopojemnikowe, w których ilość pojemników uzależniona jest od ilości zbieranych asortymentów surowców wtórnych (makulatura, metal, szkło, tworzywa sztuczne, tekstylia) oraz odpadów do unieszkodliwiania przez przedsiębiorstwa specjalistyczne i odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo,
 - rozwiązanie dwupojemnikowe – surowce wtórne i odpady do unieszkodliwienia w jednym pojemniku z późniejszą segregacją

w zbiornicy odpadów i w drugim pojemniku do wywiezienia na składowisko odpadów,

- celowość ekonomiczną i techniczną bezpośredniego odbioru selekcyjonowanych odpadów w miejscu wytwarzania i transportu surowców wtórnych do zbiornicy odpadów, a odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo, na składowisko gminne, albo zastosowanie kontenerów we wsiach z okresowo transportowanymi odpadami (w większych ilościach) do zbiornicy odpadów lub na składowisko w zależności od ich rodzaju,
- w przypadku wariantu z kontenerami ich lokalizację z uwzględnieniem: maksymalnej dostępności, w ruchliwych punktach - obok szkół, zakładów usługowych, handlowych itp.,
- określenie ilości i lokalizację zbiornic odpadów z wykorzystaniem tam gdzie to jest możliwe i racjonalne, niezagospodarowanych terenów usługowych rolnictwa, bądź wyznaczenia nowych w planie miejscowym, w przypadku stwierdzenia, iż istniejące rozwiązanie na gminnym wysypisku nie zabezpiecza wszystkich potrzeb w tym zakresie,
- określenie niezbędnego wyposażenia zbiornic odpadów,
- określenie warunków techniczno – ekonomicznych do ewentualnego lokalnego przetwarzania surowców wtórnych oraz zachęt do rozwoju tego typu działalności,
- koszty przedsięwzięcia, sposób jego finansowania z uwzględnieniem środków pozyskiwanych z zewnątrz i efektywności użytkowej,
- harmonogram realizacji przedsięwzięcia z uwzględnieniem etapowania, rozwiązań przejściowych,

3) System selektywnej zbiórki odpadów stałych

Przygotowanie organizacyjne systemu selektywnej zbiórki odpadów wymagać będzie:

- podjęcie przez samorząd gminy uchwały o wprowadzeniu systemu selektywnej zbiórki odpadów i uchwalenie „Regulaminu gospodarki odpadami”, który powinien szczegółowo regulować funkcjonowanie tego systemu, a przede wszystkim określić:
 - rodzaj pojemników jakie powinny być stosowane w systemie,
 - miejsce lokalizacji pojemników,
 - asortymenty surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania jakie powinny być selektywnie odzyskiwane,
 - sposób usuwania odpadów wielkogabarytowych (czy mieszkańcy we własnym zakresie wywożą do zbiornic odpadów, czy następuje zbiórka odpadów wystawionych przed posesję w określonych dniach np. raz na kwartał,
 - graniczną częstotliwość wywozu pojemników z odpadami,
 - co należy robić z odpadami niezagospodarowanymi,

- zadania i odpowiedzialność przedsiębiorstw obsługujących system,
- system opłat za wywóz i utylizację odpadów z uwzględnieniem zachęt do selektywnej zbiórki odpadów,
- obowiązki mieszkańców, administracji budynków mieszkalnych i innych podmiotów gospodarczych objętych systemem,
- sankcje administracyjne i ekonomiczne w przypadku niewłaściwego wypełniania zadań przez uczestników selektywnej zbiórki odpadów.

2.6.3.4. Zadania przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą systemu gospodarki odpadami w gminie.

- współdziałanie w organizowaniu systemu,
- zawieranie umów z mieszkańcami, zobowiązujących do selektywnego zbierania i odstawiania odpadów,
- rozstawianie pojemników do selektywnej zbiórki odpadów – zgodnie z regulaminem,
- dostarczanie mieszkańcom worków do selektywnej zbiórki,
- systematyczne odbieranie worków z zebranymi odpadami w cyklach określonych w zawartych umowach,
- systematyczna wymiana pojemników z zebranymi odpadami na puste,
- ewidencjonowanie odbieranych worków i pojemników z wyselekcjonowanymi surowcami wtórnymi i odpadami do unieszkodliwiania,
- wystawianie mieszkańcom rachunków za wywóz, utylizację odpadów, jeśli koszty nie są wliczone w cenę worka lub w podatek,
- segregowanie surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania na poszczególne odmiany,
- wywóz zebranych surowców wtórnych i odpadów do zakładów przetwarzających surowce wtórne bądź na wysypisko,
- nadzorowanie i kontrolowanie prawidłowości selektywnego gromadzenia odpadów przez mieszkańców,
- obsługa rejonowych zbiorników odpadów,
- zgłaszanie w gminie wniosków o ewentualne sankcje wobec mieszkańców, którzy nie przestrzegają regulaminu gospodarki odpadami,
- okresowe konserwacje i czyszczenie pojemników we własnym zakresie, bądź przez przedsiębiorstwa usługowe,
- zabezpieczenie składowanych odpadów przed zamoczeniem, spalaniem, zabrudzeniem, a surowców wtórnych dodatkowo przed kradzieżą,
- poszukiwanie odbiorców surowców wtórnych oraz zakładów utylizujących pozostałe odpady,

- zgniatanie i belowanie surowców wtórnych i pozostałych odpadów przeznaczonych do dłuższego transportu,
- zawieranie umów z odbiorcami na dostawę surowców wtórnych i utylizację pozostałych odpadów,
- ewentualne prowadzenie procesów uzdatniających i przetwarzających odpady – surowce wtórne,
- ewentualna eksploatacja gminnego składowiska,

2.6.4. Elektroenergetyka.

Kierunkami rozwoju systemu na obszarze gminy będzie:

- 1) Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa i gminy oraz dostarczenie energii w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły.

Wymagać to będzie:

- modernizacji linii WN 110 kV RPZ Hajnówka – RPZ Lewkovo,
 - rozbudowy systemu poprzez budowę nowych stacji transformatorowych, linii SN 15 kV, budowy linii NN,
 - remontu i modernizacji istniejących urządzeń energetycznych w gminie,
- Zestawienie prac w zakresie reelektryfikacji przedstawia tabela nr 58:

Tabela nr 58

Lp.	Wieś	Nr stacji transf.	Stacje transformatorowe + SN 15 kV + NN				
			demontaż	projekt	wymiana na nowe jednost.	remont	przeniesienie
	1999 r.						
1.	Lachy		1	1			1
2.	Janowo	369		1			
3.	Przybudki	353		1			
4.	Grodzisko	581		1	1		
	2000 r.						
5.	Kol. Soce	519				1	
	2001 r.						
6.	Saki	584	1	2			
	2005 r.						
7.	Rybaki	64		1	1		
8.	Hajdukowszczyzna	621			1		
9.	Kol. Ogrodniki II	579			1		

Przy robotach energetycznych we wsi Janowo i Grodzisko wystąpi potrzeba budowy nowych odcinków linii SN 15 kV zmieniających konfigurację układu w tych wsiach.

Niezależnie od powyższego zakresu prac w ramach reelektryfikacji należy liczyć się z koniecznością budowy nowych urządzeń energetycznych

w miejscach wyznaczonych pod tereny działalności gospodarczej i produkcyjno – usługowej oraz mieszkaniowej.

- 2) Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemów elektroenergetycznych dla otoczenia zakłada się osiągnąć to poprzez:
 - a) budowę linii elektroenergetycznych w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
 - b) stosowanie nowych rozwiązań technicznych, które pozwolą zmniejszyć do minimum wpływ linii WN na ludzi i środowisko,
 - c) utrzymanie rezerw terenów pod urządzenia energetyczne, a w szczególności określenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego ich przeznaczenia i warunków zagospodarowania.

2.6.5. Zaopatrzenie w gaz.

Zapewnienie dostaw gazu ziemnego do 2005 r. dla wszystkich wsi gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu wojewódzkiego.

Szacuje się, że docelowy pobór roczny energii w gminie wynosić będzie: 5,62 mln m³/rok a moc (pobór szczytowy): dolina 0,10 tys. m³/h, szczyt 1,36 tys. m³/h.

Główne elementy realizacji systemu gazowniczego w gminie zapewniające dostawę w/w ilości gazu, to budowa:

- a) gazociągu magistralnego w/c,
- b) stacji redukcyjno – pomiarowej I° w okolicach wsi Narew,
- c) wewnętrznej sieci gminnej średniego ciśnienia,

„Studium programowe możliwości rozwoju gazyfikacji województwa białostockiego” opracowane przez GAZOPROJEKT w 1995 r. zakłada, że gmina Narew będzie mogła korzystać z gazu po wybudowaniu odcinka gazociągu wysokiego ciśnienia od istniejącego gazociągu głównego Bobrowniki – Białystok (w okolicach wsi Gródek) do wsi Michałowo, a następnie odcinek do Narwi.

Jest to jeden wariant zasilania. Drugi zakłada budowę gazociągu w/c od projektowanego gazociągu w/c Łapy – Bielsk Podlaski – Hajnówka, ze stacją redukcyjno – pomiarową I° w okolicach wsi Krzywiec. Propozycja takiego rozwiązania znalazła się w opracowywanej obecnie przez Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego w Białymstoku „Koncepcji zasilania w gaz ziemny powiatu Hajnówka”. Z w/w stacji redukcyjnej będzie mogła również korzystać gmina Narewka, wyprowadzając „nitkę” gazociągu średniego ciśnienia na swój teren. Orientacyjne przebiegi w/w gazociągów i lokalizację stacji redukcyjno – pomiarowej I° pokazano na rys. studium.

Ze względu na możliwe opóźnienia w realizacji zakładanego programu gazyfikacji województwa wskazane jest preferowanie stosowania gazu płynnego propan – butan.

2.6.6. Ciepłownictwo.

Podstawowe kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

- a) sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak gaz, energia elektryczna, olej opałowy oraz energia słoneczna i wiatr,
- b) zmniejszenia strat ciepłych w konstrukcjach nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,
- c) wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energetycznych określonych w pkt. a, zwiększających efektywność ich wykorzystania ułatwiających obsługę i zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji.

Dotyczyć to będzie w szczególności sprawności kotłów energetycznych i różnych rodzajów instalacji grzewczych, a także stopnia automatyzacji obsługi, oraz sprawności dostaw nośników energetycznych.

Ekologizacja nośników energetycznych powinna być wprowadzona w pierwszej kolejności (o ile jest to możliwe ze względów technicznych) w większych źródłach tj. komunalnych obiektach użyteczności publicznej (np. szkoły) i większych zakładach produkcyjnych.

Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,
- rozwój systemu gazowniczego i elektroenergetycznego z uwzględnieniem ciepłownictwa,
- propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych,
- propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla gazu, oleju opałowego itp.,
- propagowanie i ewentualna realizacja proekologicznych rozwiązań ciepłowniczych niekonwencjonalnych (baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe itp.)

2.6.7. Telekomunikacja.

Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy wymagać będzie:

- a) zakończenia prac związanych z budową sieci głównych światłowodowych, tj. odcinka linii kablowej światłowodowej relacji Trześcianka – Zabłudów,
- b) zrealizowanie zamierzenia polegającego na budowie sieci rozdzielczej (linii kablowych miedzianych) na terenie całej gminy,
- c) pełnego wykorzystania możliwości istniejących urządzeń telekomunikacyjnych dla zapewnienia potrzeb mieszkańców,

- d) utrzymania w dobrym stanie technicznym istniejących urządzeń dla zapewnienia sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu,
- e) rozbudowy wg aktualnych potrzeb sieci abonenckich na terenie całej gminy.

2.7. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa.

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej.

2.7.1. Obrona cywilna.

- a) w rejonach budownictwa wielorodzinnego należy przewidywać rezerwę terenów pod budowle ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny),
- b) w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno – usługowych i mieszkalnych – należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia,
- c) w rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w budynkach przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa,
- d) bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod zabudowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę / dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m.,
- e) istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych,
- f) oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemnienia i wygaszenia,
- g) należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.,
- h) układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełnić następujące warunki:
 - szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
 - powinny być połączenia z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
 - należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
- i) przy opracowaniu miejscowych planów wsi, osiedli w skali 1 : 1000 należy na przedsięwzięcia obrony cywilnej wykonać aneks do planu,
-) należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji,

- k) wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem przez Radę gminy uzgadniać z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego

2.7.2. Ochrona przeciwpożarowa.

- a) należy zachować istniejące w gminie obiekty straży pożarnej we wsiach:
 - OSP: Narew, Trześcianka, Łosinka, Odrynki, Puchły, Tyniewiczze Duże, Gradoczno, Iwanki, Soce, Białki,
 - baseny przeciwpożarowe we wsiach: Białki, Hajdukowszczyzna, Gorodczyno, Krzywiec, Narew, Trześcianka, Waški, Łosinka,
- b) przy realizacji sieci wodociągowej należy przewidywać na terenach zabudowanych odpowiednią ilość hydrantów dla celów przeciwpożarowych w odległości ok. 100 m. od siebie,
- c) przy projektowaniu i modernizacji obiektów przemysłowych i usługowych należy przewidywać drogi pożarowe – dostępne do obiektów,
- d) dla nowoprojektowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych i innych należy przewidywać niepalne pokrycia dachów,
- e) należy dążyć do eliminacji niepalnych pokryć dachów na istniejących budynkach,
- f) wszystkie budynki mieszkalne i niemieszkalne powinny posiadać instalacje odgromowe,

Przedsięwzięcia wymienione pod literami a,b,c,d, powinny być uzgadniane z Powiatową Komendą Państwowej Straży Pożarnej.

2.8. Kierunki działań i zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy.

Rozwój lokalny powinien być rozumiany jako kompleks pozytywnych przeobrażeń jakościowych dotyczących obszaru gminy w zakresie ludności tu zamieszkałej.

Szeroko pojęty rozwój gminy jest procesem złożonym, ukierunkowanym na wykorzystanie zasobów ludzkich, potencjału produkcyjnego i usługowego oraz struktur instytucjonalnych.

W celu realizacji założonej polityki przestrzennej gminy władze samorządowe powinny:

- a) być rzeczywistym gospodarzem obszaru gminy i zajmować się wszystkimi składnikami gospodarki gminy, niezależnie od charakteru własności i rozwiązań instytucjonalnych,
- b) odpowiadać za rozwój gminy, nie ograniczając się jedynie do działań doraźnych, lecz zajmować się również tworzeniem i realizacją strategii

rozwoju. Jednym ze strategicznych celów może być uzyskanie praw miejskich dla Narwi,

- c) realizować zadania, do których jest powołana (zaspokojenie potrzeb wspólnoty gminnej), nie tylko swoimi bezpośrednimi przedsięwzięciami, lecz także za pośrednictwem działań podmiotów innych, a więc ogółu podmiotów gospodarujących na terenie gminy. Władza gminna ma za zadanie kształtować zachowania podmiotów gospodarczych pod kątem osiągnięcia założonych celów strategii rozwoju gminy.

Zadaniem gminy służącym osiągnięciu celu jest przede wszystkim ożywienie (poprawa) gospodarki i tworzenie klimatu do lokalizacji i dobrego funkcjonowania podmiotów gospodarczych w gminie.

Realizacja zadań władz lokalnych może się odbywać poprzez:

- działania własne zmierzające do lokalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych kapitału zewnętrznego na terenie gminy (w tych działaniach niezbędny jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, by móc oferować tereny lub obiekty pod zainwestowanie),
- stwarzanie ułatwień dla istniejących i nowo powstających firm – zwłaszcza w początkowym okresie działania podmiotów gospodarczych.

Narzędziami w realizacji polityki przestrzennej gminy są:

- a) polityka finansowa realizowana w budżecie gminy (świadome stwarzanie ulg w podatkach, zróżnicowane opłaty za korzystanie ze środowiska),
- b) współpraca z władzami regionalnymi,
- c) skuteczne funkcjonowanie instytucji wspierających biznes,
- d) programy rozwoju, w tym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- e) kontrakt zawarty między gminą a organami Państwa (może być zawarta umowa między gminą a Wojewodą z udziałem podmiotów gospodarczych w sprawie pomocy gminie w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, upiększania wsi, budowy urządzeń kulturalnych, budowy sieci transportowych, itp.).

2.9. Cele i kierunki polityki przestrzennej Państwa i województwa na obszarze gminy Narew oraz zadania służące ich realizacji.

2.9.1. Cele i kierunki polityki przestrzennej.

Głównymi celami i kierunkami polityki przestrzennej państwa i województwa na terenie gminy Narew są:

- a) ochrona i kształtowanie środowiska poprzez:

- zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego województwa,
- zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych,
- podniesienie statusu ochrony prawnej wybranych elementów systemu przyrodniczego województwa,
- ochrona środowiska oraz warunków życia i zdrowia ludzi.

b) Ochrona dóbr kultury poprzez:

- przekształcanie i uzupełnianie zabudowy w strefach ochrony konserwatorskiej na warunkach i zasadach określonych przez władze konserwatorskie,
- zapewnienie sposobów użytkowania obiektów zabytkowych gwarantujących utrzymanie ich w dobrym stanie technicznym.

c) Rozwój turystyki i wypoczynku poprzez:

- utrzymanie i wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów wypoczynku codziennego i świątecznego, wypoczynku pobytowego oraz turystyki,
- prowadzenie akcji na rzecz organizacji wypoczynku na terenach wiejskich w zagrodach rolniczych, tj. agroturystyki.

d) Polityka rozwoju rolnictwa.

Gmina Narew należy i należeć będzie do IV rejonu agrarnego – wschodniego, który charakteryzuje się najniższą waloryzacją rolniczą. Głównie uprawia się tu zboża i ziemniaki, hoduje się zaś bydło, trzodę chlewną i owce.

e) Doskonalenie funkcjonowania i poprawa warunków komunikacji poprzez:

- dostosowanie stanu technicznego dróg do zmieniających się potrzeb komunikacyjnych,
- zapewnienie w pierwszej kolejności połączeń komunikacyjnych między sąsiednimi gminami drogami o nawierzchni twardej ulepszonej,
- tworzenie warunków do zapewnienia dostępności co 2 km do przystanków autobusowych.

f) W zakresie energetyki i telekomunikacji:

- w celu dostosowania systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa, stworzenia warunków sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu, zapewnienia zaspokojenia potrzeb odbiorców w sposób ciągły – na terenie gminy zakłada się modernizację i rozbudowę sieci SN 15 kV i NN w oparciu o ist. RPZ-ty w Bielsku Podlaskim i Lewkowie,
- w celu zapewnienia zaopatrzenia w gaz odbiorców zakłada się budowę gazociągu wysokiego ciśnienia od istniejącego Bobrowniki – Białystok odcinek Michałowo – Narew wraz ze stacją redukcyjno – pomiarową I stopnia,

- utrzymanie istniejących urządzeń ciepłowniczych oraz modernizację urządzeń w kierunku poprawy efektywności funkcjonowania i zmniejszenia uciążliwości dla środowiska poprzez zastosowanie ekologicznych paliw – ze szczególnym uwzględnieniem gazu,
- dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do standardów obecnie obowiązujących poprzez budowę linii światłowodowych Nowosady – Narew – Zabłudów wraz z wymianą ist. Central na cyfrowe.

g) Polityka przestrzenna województwa w zakresie gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami stałymi zakłada:

- zwiększenie retencji wód powierzchniowych poprzez budowę zbiorników retencyjnych,
- ochronę zasobów wód podziemnych stanowiących źródło zaopatrzenia w wodę mieszkańców,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach wiejskich, w których zakłada się zwodociągowanie 100 % wsi, z priorytetem w miejscowościach leżących w obszarze prawnie chronionym,
- rozwiązanie problemu gospodarki odpadami stałymi na terenach wiejskich.

2.9.2. Zadania służące realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych wynikających z polityki przestrzennej.

1. Zabezpieczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego warunków funkcjonowania elementów systemu przyrodniczego województwa: kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej, dolin rzek Narwi i innych mniejszych cieków.
2. Podniesienie statusu ochrony prawnej Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Białowieskiej do rangi Parku Narodowego.
3. Sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych zgodnie z granicami polno – leśnymi i Krajowym Programem zwiększania lesistości oraz zgłoszonymi wnioskami indywidualnymi.
4. Utrzymanie nienaruszalnych przepływów biologicznych rzeki Narwi i pozostałych cieków.
5. Odprowadzanie do wód powierzchniowych i gruntowych ścieków sanitarnych i przemysłowych oczyszczonych w stopniu zapewniającym utrzymanie obowiązującej klasy czystości wód.
6. Zwiększenie udziału proekologicznych paliw w ciepłownictwie scentralizowanym i indywidualnym.
7. Określenie zasad i warunków sytuowania zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej.
8. Utrzymanie urządzonego wysypiska śmieci.

9. Budowa urządzeń kanalizacyjnych we wsiach zwodociągowanych z priorytetem obszarów objętych ochroną prawną lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie.
10. Racjonalną eksploatację udokumentowanych złóż określonych w przepisach prawnych.
11. Sukcesywną rekultywację wyrobisk poeksploatacyjnych.
12. Opracowanie studiów wartości kulturowych miejscowości Narew i Trześcianka.
13. Organizacja na terenie gminy placówek opieki społecznej między innymi poprzez wykorzystanie istniejących niezagospodarowanych obiektów.
14. Urządzanie terenów wypoczynku codziennego i świątecznego oraz budowa bazy wypoczynku pobytowego wraz z urządzeniami towarzyszącymi (infrastruktura techniczna, komunikacja, usługi) w Rybakach i Narwi, nad projektowanymi zbiornikami wodnymi Stawek i Białki oraz w rejonie wsi Janowo – Kaczały.
15. Realizacja bazy turystycznej (baza noclegowa, gastronomia, infrastruktura techniczna) w Narwi,
16. Rozwój agroturystyki w miejscowościach położonych w dolinie rzeki Narwi oraz w strefie Obszaru Krajobrazu Chronionego Puszczy Białowieskiej.
17. Utrzymanie i podniesienie standardu istniejącej bazy noclegowej.
18. Modernizacja w pierwszej kolejności drogi powiatowej 03674 stanowiącej połączenie z gminą Michałowo.
19. Zapewnienie dostępności co 2 km do przystanków autobusowych wsi: Soce i Puchły.
20. Budowa gazociągu w/c Michałowo – Narew wraz ze stacją redukcyjno – pomiarową I stopnia.
21. Budowa linii światłowodowej Nowosady – Narew – Zabłudów wraz z centralą cyfrową.
22. Wprowadzenie do ustaleń planów miejscowych zbiorników retencyjnych Stawek na rzece Rudni i Białki na rzece Małynka. Budowa tych zbiorników.
23. Ustalenie stref ochronnych ujęć komunalnych i wprowadzenie ich do planu miejscowego.
24. Budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków w zwodociągowanych wsiach.
25. Budowa nowoczesnego gminnego składowiska odpadów stałych.
26. Wprowadzenie kontenerowych składowisk przejściowych we wszystkich wsiach.
27. Racjonalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ochrona przed nieuzasadnionym przeznaczaniem gruntów III i IV klas na cele nierolnicze.
28. Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego.
29. Pomoc przy organizacji firm specjalistycznych zaopatrzenia i zbytu produkcji rolniczej oraz usług mechanizacyjnych.

30. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy na wsi, umożliwiających zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej.

Załącznik nr 1

Zestawienie gruntów rolnych mienia komunalnego

Lp	Miejscowość	Nr geodezyjne działek	Powierzchnia w ha
1.	Doratynka	29, 226, 202, 31	0,83
2.	Gorodzisko	131/1, 75/1, 124	0,27
3.	Gorodczyno	172, 224, 228, 229, 293/2, 48, 401, 437, 301/1, 354, 355, 148, 303/1, 78, 187/1, 380, 416, 341/4, 359/4, 197/1,	23,6443
4.	Gradoczno	85/3, 85/5, 50/1, 50/3, 73, 9, 138/1, 188/6, 3/1, 165, 307, 184/5, 66, 88/2, 185/3, 118, 87/1, 143/4, 159/1,	23,3022
5.	Hajdukowszczyzna	144/3, 154/1, 155/8, 158/2, 155/6	1,9782
6.	Iwanki	45, 123, 120, 108, 33, 136, 137,	1,2
7.	Janowo	77/2, 99/1, 8, 155/2, 185, 186/1, 254, 319, 69, 166, 167, 226/3, 226/4,	9,2108
8.	Ancuty	18, 29, 46, 124, 147/1, 152/1, 161, 200, 137/2,	2,4491
9.	Kaczały	60, 114, 671,	2,52
10.	Kotłówka	164, 165, 64, 58, 79, 80, 65/2, 65/3, 25	5,8357
11.	Kozłiki	33/1, 42/2, 32, 9, 165/7, 165/9, 165/16, 165/12, 108/2, 108/2, 108/1, 108/4, 160/7	17,2601
12.	Krzywiec	56, 84, 85,	1,18
13.	Kutowo	95/1, 100, 102, 24/2	0,9169
14.	Łopuchówka	57, 58, 156, 169, 219, 229, 21, 80, 152, 205, 187,	6,19
15.	Łosinka	267, 299, 300, 301, 231, 297, 295/1, 134/2, 286, 40, 321,	4,0957
16.	Makówka	35, 90, 91, 297/1, 307/1, 513/1, 524, 564, 491/2, 313, 388, 432, 436, 445, 447, 536/1, 402,	8,36
17.	Waniewo	564, 597, 841/1, 948/1, 579, 709, 710, 711, 576/2, 703/1, 1040, 707/5, 908, 892, 893, 499, 518, 542/1, 551/1, 865/1, 478/1, 486, 500, 727/1, 478/2, 526/1, 705/8, 510/1, 705/3, 553, 577, 578, 765, 586/2	32,2081
18.	Przybudki	12, 18, 146, 150, 151, 70/2, 85, 135/1, 135/3, 145/3,	2,20
19.	Narew	1342, 109, 110, 112, 113, 1004, 1068, 1071, 1074, 1076, 1078, 1079, 1081, 1094, 1095, 1109, 1113, 1114, 1115, 1116/26, 1116/29, 1116/41, 1116/42, 1116/49, 1116/71, 1116/72, 1120, 1175,	

1	2	3	4
	Narew	1189, 1127, 1275, 1313, 1327, 1354, 1360, 1411, 1426, 1427, 1433, 1515, 1528, 1538, 1541, 1544, 1547, 1599, 1611, 1616, 1650, 1665, 1668, 1671, 1672, 43, 247, 300, 638, 680, 957, 1525, 57/2, 116/80, 1116/81, 1116/82, 1073/1, 444, 1686/4, 1686/6, 731/2, 1718/9, 1459, 1458/6, 1458/10, 1458/18, 1458/19, 1458/20, 1458/30, 691/2, 1116/79, 1439, 1456, 1506, 1543, 1718/7, 1718/12, 587, 589, 726, 815, 824, 843, 852, 953, 1031, 1062, 1089, 1376, 1458, 1458/8, 1458/9, 1458/13, 1458/34, 1458/33, 1458/42, 1458/45, 1458/46, 1458/47, 1458/48, 1458/52, 1458/53, 1458/58, 1458/59, 1458/61, 1458/62, 1458/63, 1458/64, 1458/65, 1458/66, 1458/67, 1458/68, 1458/69, 1458/70, 1458/71, 1458/103, do 1458/107, 1458/12, 1458/18, 1458/120, 1438/1, do 1438/6, 1443,	1458/41 1458/60
20.	Odrynki	256, 252, 262, 264, 267, 268, 286, 287, 288/1, 288/2, 289/1, 304/1, 318, 276, 1, 276/2, 314/1, 314/2, 331, 337, 302, 303, 280/2, 280/3, 277/2, 317/1, 430/1, 473, 270, 430/2, 403, 534/6, 544, 347, 109/2, 446/1, 621/2, 650/1, 109/1, 120,	18,8627
21.	Ogrodniki	239/3	0,29
22.	Rybaki	82/5, 82/7, 82/9, 82/10, 82/11, do 82/13, 82/16, do 82/18, 82/21, do 82/30, 105, 115, 74/3, 31, 26/1, 33/1, 59, 24	6,8482
23.	Radzki	46	0,5870
24.	Rohozy	49, 48, 28, 32/1	1,34
25.	Puchły	383, 385, 386/2, 271/2, 400, 289, 542, 537, 437/2, 535, 487, 540, 498, 529, 544, 577, 611, 148, 531, 547, 553, 579, 593, 109, 613, 631, 641, 650,	9,64
26.	Waški	178, 179, 207, 177, 19, 141, 176, 122/1, 122/2,	2,5819
27.	Saki	58, 59, 60, 65, 67, 69, 71, 73, 38, 63, 57, 64, 54, 24, 43,	8,94
28.	Cisy	10, 42, 43,	1,76
29.	Chrabostówka	120, 153, 130,	0,83
30.	Cimochy	82/2, 57, 80,	0,87
31.	Tyniewiczze	281, 776, 189/1, 205/1, 296, 594/1, 690, 691, 872/2, 5, 274, 362, 400, 515, 812, 824, 849, 864, 925, 720/2, 914/1, 984, 1177,	16,7879
32.	Skaryszewo	21/2, 28, 21/1,	0,46

1	2	3	4
33.	Soce	137/1, 137/5, 552, 590/1, 13, 57, 127, 335/1, 359, 196, 114, 279/4, 555/2	16,2455
34.	Trześcianka wł. gminy władający wieczyste uż.	15/1, 515/1, 518/1, 527, 601, 839/1, 839/2, 106, 145, 212, 242, 277, 283/1, 303/2, 311, 320, 327, 399, 393, 349/3, 349/4, 365/1, 368/1, 373/1, 396, 397, 420, 436/2, 445/2, 471/1, 501/2, 501/3, 504/2, 507, 508, 509/3, 537, 664, 241/3, 298/4, 298/2, 226, 116, 438/2, 149, 299, 353,	17,4463
35.	Tyniewicze wł. gminy wł. straż. poż.	689	0,0397
36.	Białki	106, 279, 311, 316, 315, 319, 322, 330, 335, 336, 339, 340, 343/1, 355/1, 368, 370, 376, 379/2, 383, 413, 136, 247, 256,	9,9716
Łącznie			298,5984

SKARB PAŃSTWA**Zestawienie gruntów rolnych Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa****Załącznik nr 2**

Lp	Wieś	Liczba działek geodez.	Powierzchnia
1.	Białki	13	74,9077
2.	Ancuty	11	55,0561
3.	Gorodczyno	63	59,1102
4.	Gorodzisko	28	26,8439
5.	Gradoczno	110	112,5749
6.	Hajdukowszczyzna	28	46,08
7.	Istok	6	8,8030
8.	Iwanki	14	54,6198
9.	Janowo	224	104,2688
10.	Kaczały	117	124,4430
11.	Kotłówka	54	45,8781
12.	Koweła	14	37,7498
13.	Kozłiki	1	0,1502
14.	Krzywiec	92	208,4528
15.	Kutowo	15	35,2219
16.	Lachy	16	9,3679
17.	Łopuchówka	26	26,3442
18.	Łosinka	51	100,7259
19.	Makówka	69	231,0817
20.	Narew	102	288,0872
21.	Nowiny	1	2,05
22.	Odrynki	19	11,4549
23.	Ogrodniki	40	154,4837
24.	Przybudki	53	59,2304

1	2	3	4
25.	Puchły	109	65,9581
26.	Radźki	17	9,3956
27.	Rohozy	12	5,16
28.	Rybaki	285	332,9520
29.	Saki	26	126,3870
30.	Skaryszewo	32	134,3779
31.	Soce	90	174,9547
32.	Trześcianka	199	756,8213
33.	Tyniewicze	101	265,8428
34.	Usnarszczyzna	10	32,74
35.	Waniewo	11	32,05
36.	Waśki	15	124,8041
37.	Chrabostówka	13	62,97
38.	Cimochy	28	26,70
39.	Cisy	13	30,11
40.	Doratynka	32	181,1822
		Razem	4239,3918